

**Prispevki k
didaktiki zgodovine**

Letnik XIII

1/2015

Univerza v Ljubljani
**FILOZOFSKA
FAKULTETA**

*Letnik 13, številka 1
2015*

*Prispevki
k didaktiki zgodovine*

Vsi prispevki so avtorska dela in niso lektorirani.

ISSN: 1581-8713

*Oddelek za zgodovino
Filozofske fakultete*

Kazalo

<i>Predgovor</i>	5
IZOBRAŽEVANJE	7
BARBARA DERMASTIJA, BRIGITA GORJUP: ŠOLSTVO IN IZOBRAŽENOST POSAMEZNIH DRUŽBENIH SLOJEV	8
MAJA FURLAN: RAZVOJ IZOBRAŽEVANJA V UČNIH NAČRTIH IN UČBENIKIH ZA ZGODOVINO TER UPORABA ELEKTRONSKEGA UČBENIKA	12
MAJA KLINAR, URŠKA PEČKAJ: VKLJUČENOST ELEKTRONSKEGA UČBENIKA SHARED HISTORIES FOR A EUROPE WITHOUT DIVIDING LINES V UČNO URO O RAZVOJU ŠOLSTVA IN EMANCIPACIJI ŽENSK	20
FRANČKA LESJAK ČVAN, IVAN ŽGAVEC: UPORABA ELEKTRONSKE KNJIGE SHARED HISTORIES FOR A EUROPE WITHOUT DIVIDING LINES NA TEMO IZOBRAŽEVANJE V OKVIRU UČNE URE ZA 8. RAZRED OŠ	24
ČLOVEKOVE PRAVICE	29
ŠPELA PLANINŠEK, LARA SADAR: OBRAVNAVA KRŠENJA ČLOVEKOVIH PRAVIC MED DRUGO SVETOVNO VOJNO V OSNOVNI ŠOLI	30
KAJA IVANETIČ, MIRJANA ŽAGAR: ČLOVEKOVE PRAVICE DRUGAČE	36
TAMARA CASAR, SABINA LEBEN: PRIMER KRŠENJA ČLOVEKOVIH PRAVIC: USODA CIVILNEGA PREBIVALSTVA V ČASU DRUGE SVETOVNE VOJNE	41
INDUSTRIJSKA REVOLUCIJA	47
MARSEL HOTIČ, MARTINA SIRK: OD TELEGRAFA DO MOBITELA (RAZVOJ BREZŽIČNIH TELEKOMUNIKACIJ)	48

PETRA GOLTNIK, TADEJ POGAČNIK: UPORABA UČBENIKA SHARED HISTORIES FOR A EUROPE WITHOUT DIVIDING LINES PRI UČNI URI: RAZVOJ MEST V ČASU INDUSTRIJSKE REVOLUCIJE.	53
KRISTINA JAZBEC, TJAŠA PERTINAČ: VKLJUČENOST TEMATIKE »POLOŽAJ OTROK V OBDOBJU INDUSTRIJSKE REVOLUCIJE« V UČNI NAČRT, UČBENIK IN ELEKTRONSKO KNJIGO	58
URŠULA DAČIĆ, PETER TRATNIK: DEMOGRAFSKE SPREMEMBE IN SLOG VSAKDANJEGA ŽIVLJENJA V OBDOBJU INDUSTRIJSKE REVOLUCIJE	63
EVROPA IN SVET	68
JONATAN JERŠIN, NIK TRONTELJ: MIGRACIJE PREBIVALSTVA V UČNEM NAČRTU ZA GIMNAZIJO, UČBENIKIH IN V UČNI URI	69
DAMJAN OVEN, MAJA SIRŠE: KOLONIZACIJA LATINSKE AMERIKE: NOV PRISTOP K POUČEVANJU ZGODOVINE	75
TIBOR MALINOVIČ, JAN PETERNELJ: AFRIŠKA ZGODOVINA SKOZI OČI AFRIČANOV	80
ROK KASTELIC: NOV POGLED NA SVET	85
<i>Avtorji prispevkov</i>	90

Predgovor

V študijskem letu 2014/15 so študentje 2. letnika magistrskega pedagoškega (eno in dvopredmetnega) študijskega programa zgodovine pomagali pri organizaciji seminarja Sveta Evrope z naslovom »Shared histories for a Europe without dividing lines - A follow-up seminar«, ki je bil od 23. 10. do 24. 10. 2014 na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Več študentov je tudi aktivno sodelovalo na seminarju.

Ker je bil glavni namen seminarja predstavitev elektronskega učbenika Shared histories for a Europe without dividing lines (<http://shared-histories.coe.int>) in predstavitev možnosti uporabe, so imeli študentje obveznost, da napišejo didaktični članek. V članku so predstavili, na kakšen način bi lahko uporabili gradivo iz elektronske knjige pri učnih urah zgodovine v osnovnih ali srednjih šolah.

Tako so v pričujoči reviji objavljeni članki, razdeljeni v štiri tematike, ki jih vključuje tudi elektronski učbenik:

- Izobraževanje.
- Človekove pravice.
- Industrijska revolucija.
- Evropa in svet.

Urednica: Danijela Trškan

**UPORABA
ELEKTRONSKEGA UČBENIKA
PRI POUKU ZGODOVINE**

IZOBRAŽEVANJE

BARBARA DERMASTIJA, BRIGITA GORJUP: ŠOLSTVO IN IZOBRAŽENOST POSAMEZNIH DRUŽBENIH SLOJEV

UVOD

Članek se navezuje na pouk zgodovine in sicer na poučevanje teme Izobraževanje otrok v srednjem veku in nastanek prvih univerz, pri čemer bi dijaki spoznali, kako je izobraževanje v srednjem veku potekalo in kako se je razlikovalo med različnimi sloji prebivalstva. Opisana učna ura naj bi se izvedla v drugem letniku gimnazije. Namen članka je predvsem prikazati, kje bi se lahko pri učni uri uporabil spletni učbenik »*Shared Histories for a Europe without Dividing Lines*« pri učni uri, pregledati obravnavo tematike o srednjeveškem izobraževanju v učbeniku za gimnazijo in prepoznati vsebine ožje teme v učnem načrtu za zgodovino na gimnaziji.¹ Povsod pri izpeljavi ure v celoti uporabimo gradivo iz elektronskega učbenika, ki se navezuje na izobraževanje v srednjem veku, posebej pa izpostavimo časovni trak, ki prikazuje šolanje skozi različna obdobja.²

VKLJUČENOST TEMATIKE ŠOLSTVO IN IZOBRAŽEVANJE POSAMEZNIH DRUŽBENIH SLOJEV V UČNI NAČRT

Izbrana tema se v gimnazijskem učnem načrtu za zgodovino obravnava v okviru srednjega veka, v drugem letniku. Najdemo jo v širši temi Kako temačen je bil v resnici srednji vek? Gre za izbirno temo, kar pomeni, da se profesor sam odloči, ali bo dijake seznanil z njo ali ne. Na temo o šolstvu in izobraževanju se nanašajo trije cilji, ki so vsi usmerjeni v krepitev sodelovalnih veščin, komunikacije in oblikovanje lastnih sklepov ter stališč. Učnih ciljev, ki bi govorili neposredno o izobraževanju ali nastajanju univerz v srednjem veku, ne najdemo. Podobno je tematika o izobraževanju v srednjem veku vključena v učbeniku za drugi letnik gimnazij. Ob koncu obravnave srednjega veka, najdemo poglavje z istim naslovom kot v

¹ *Shared Histories for a Europe without Dividing Lines*.

http://www.coe.int/t/DG4/EDUCATION/HISTORYTEACHING/Projects/SharedHistories/SharedHistories_en.asp (Dostop: 25. 11. 2014).

² *Shared histories* ...

http://www.coe.int/t/DG4/EDUCATION/HISTORYTEACHING/Projects/SharedHistories/SharedHistories_en.asp (Dostop: 25. 11. 2014), str. 259.

učnem načrtu, znotraj njega pa podtemo z naslovom Šolstvo in izobraževanje posameznih družbenih slojev.³

IZVEDBA UČNE URE NA TEMO ŠOLSTVO IN IZOBRAŽEVANJE POSAMEZNIH DRUŽBENIH SLOJEV

Učna ura, ki je predstavljena, bi bila najbolje izvedena v računalniški učilnici ali učilnici, kjer imajo dijaki na voljo vsaj dva računalnika, saj se bo pri uri uporabljala tudi metoda dela z internetom. Profesor za uvodno motivacijo uporabi frontalno učno obliko in metodo dela s slikovnim virom tako, da učencem prikaže slikovni časovni trak dostopen v spletnem učbeniku.⁴ Ob njem dijaki s pomočjo profesorja ugotavljajo, kako se je namen izobraževanja skozi zgodovino spreminjal, ponovijo, kar že vedo o izobraževanju v zgodovini ter skušajo prepoznati obdobja, ki jih prikazuje posamezna slika. S pomočjo te naloge dijaki ugotovijo naslov učne ure.

V začetku osrednjega dela učne ure oz. usvajanja, profesor razloži, da izobraževanje ni potekalo vedno za vse sloje enako. Na kratko opiše, kako je potekalo šolanje plemstva, meščanstva in kmetov. Nekaj minut nameni tudi razgovoru o ustanovitvi prvih zahodnoevropskih univerz. Profesor v tem delu razloži sedem svobodnih umetnosti, na katerih je temeljil srednjeveški univerzitetni program. Ta del poteka z učno metodo razlage in razgovora ter frontalno učno obliko.

Profesor za ta del ure uporabi skupinsko učno obliko in razdeli dijake v najmanj štiri skupine. Ko se skupine oblikujejo, jim za pomiritev prebere stransko učbeniško besedilo pod fotografijo Abelarda in Heloise.⁵ Besedilo da dijakom kratek vpogled v šolanje plemiških deklic in jih motivira za nadaljnjo delo. Besedilo jih tudi spodbudi k razmisleku o privilegijih današnjega izobraževanja in problemih srednjeveškega izobraževanja. Profesor vsaki skupini določi nalogo oziroma sloj, ki ga bodo raziskovali: kmetje, meščanstvo, ženske, študentje na univerzah in jim razdeli učne liste, ki jih dijaki izpolnijo ob koncu učne ure. Dijaki naj čim bolj sodelujejo med sabo in se vživijo v dano vlogo. Skupinam profesor razdeli gradivo, ki ga potrebujejo za delo; spletni učbenik, učbenik *Zgodovina 2*, strokovna literatura in različne spletne strani,⁶

³ Mlacović, D., Urankar, N. (2010). *Zgodovina 2*. Ljubljana: DZS, str. 238–239.

⁴ *Shared Histories for a Europe without Dividing Lines*.
http://www.coe.int/t/DG4/EDUCATION/HISTORYTEACHING/Projects/SharedHistories/SharedHistories_en.asp
(Dostop: 25. 11. 2014), str. 259.

⁵ Mlacović, D., Urankar, N. (2010). *Zgodovina 2*. Ljubljana: DZS, str. 239.

⁶ Viri za skupinsko delo:

vendar mora biti že v načrtovanju učne ure določeno, katera skupina bo prejela določeno gradivo, ki je za njihovo nalogo relevantno. Pri skupinah, ki bodo kot gradivo uporabljale spletne strani, lahko profesor že vnaprej določi nekaj strani, ki bi jih dijaki lahko uporabili, vendar si lahko ti pomagajo tudi s stranmi, ki jih odkrijejo sami. Podobno velja za strokovno literaturo, poleg označenih delov, bi bilo dijakom v izziv, da še sami pobrskaajo po knjigah. Dijaki morajo, glede na vprašanja, ki so zapisana na učnem listu, na učnem listu poiskati podatke o izobraževanju sloja, ki ga predstavljajo. Vprašanja se nanašajo na potek izobraževanja, čas trajanja izobraževanja, kraj izobraževanja, predmete, ki so se jih učili, itd. Ko učenci najdejo podatke, te zapišejo v obliki pisma. V pismu iz preteklosti svojim potomcem opišejo, kako poteka njihovo šolanje, dijaki pa pri pisanju uporabijo podatke, ki so jih zbrali iz gradiva. Pismo napišejo, kot da so sami pripadniki določenega sloja, ki jim je bil dodeljen na začetku. Pri pisanju so čim bolj ustvarjalni, skušajo posnemati jezik, slog, vsebino, ki bi jo uporabil srednjeveški človek. S proučevanjem gradiva iz elektronskega učbenika in s spletnih strani se ura medpredmetno povezuje z angleškim jezikom, prek ustvarjalnega pisanja pisma pa s slovenščino.

V zaključku ure vsaka skupina prebere svoje pismo in ponovi glavne podatke, ki jih je našla, glede izobraževanja določenega sloja v srednjem veku. Dijaki sproti izpolnjujejo učni list, ki je hkrati zapis njihove učne snovi. Ob koncu ure, bi učni list skupaj preverili, da bodo imeli dijaki zagotovo zapisane pravilne odgovore.

ZAKLJUČEK

Tema izobraževanje se v manjših odsekih večkrat pojavi v gimnazijskem učnem načrtu, pa vendar gre skoraj vedno za izbirno temo. Z uporabo aktivnih učnih metod in skupinsko obliko dela smo se želeli kar se da približati učnima ciljema, ki jih učni načrt predpisuje za to temo, ta sta, da dijak krepí komunikacijske sposobnosti in oblikuje svoje argumente. Poleg tega so učenci dobili predstavo o izobraževanju nekoč, aplicirajo pa jo lahko tudi na potek šolanja

Education in the Middle Ages. <http://www.thefinertimes.com/Middle-Ages/education-in-the-middle-ages.html>. (25. 11. 2014)

Education in the Middle Ages. <http://spartacus-educational.com/YALDEducation.htm>. (26. 11. 2014)

Le Goff, J. (1998). *Intelektualci v srednjem veku*. Ljubljana: Študentska organizacija Univerze, Študentska založba.

Mlacović, D., Urankar, N. (2010). *Zgodovina 2*. Ljubljana: DZS, str. 238–239.

Shared Histories for a Europe without Dividing Lines .

http://www.coe.int/t/DG4/EDUCATION/HISTORYTEACHING/Projects/SharedHistories/SharedHistories_en.asp (Dostop: 25. 11. 2014), str. 246–247, 274–278.

Vidmar, T. (2013). *Vzgoja in izobraževanje v antiki in srednjem veku*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

danes. Kot že naslov teme pove, je pomembno, da dijaki razbijejo stereotipe o temačnosti in zaostalosti srednjega veka. Pri uri je bilo največ gradiva uporabljenega prav iz spletnega učbenika »*Shared Histories for a Europe without Dividing Lines*«, ki predstavlja popestritev ure za dijake in dober pripomoček za učitelja. Uvodna motivacija bi bila izpeljana s pomočjo časovnega traku, pri usvajanju pa bi učbenik stalno uporabljali.

LITERATURA

Education in the Middle Ages. Dostop: <http://www.thefinertimes.com/Middle-Ages/education-in-the-middle-ages.html>. (25. 11. 2014)

Education in the Middle Ages. Dostop: <http://spartacus-educational.com/YALDeducation.htm>. (26. 11. 2014)

Le Goff, J. (1998). *Intelektualci v srednjem veku*. Ljubljana: Študentska organizacija Univerze, Študentska založba.

Mlacović, D., Urankar, N. (2010). *Zgodovina 2*. Ljubljana: DZS.

Shared Histories for a Europe without Dividing Lines. Dostop: http://www.coe.int/t/DG4/EDUCATION/HISTORYTEACHING/Projects/SharedHistories/SharedHistories_en.asp. (25. 11. 2014)

Vidmar, T. (2013). *Vzgoja in izobraževanje v antiki in srednjem veku*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

POVZETEK

Članek predstavlja uro zgodovine v drugem letniku gimnazije, kjer bi skušali doseči dva cilja, prvi je, da dijaki razbijejo stereotipe o srednjem veku in spoznajo, kako je potekalo srednjeveško izobraževanje pri različnih slojih, drug cilj je, da ob tem skušamo kakovostno uporabljati elektronski učbenik. Glavna oblika dela bi bilo skupinsko delo, vsaka skupina bi poiskala podatke o izobraževanju določenega sloja prebivalstva: plemstvo, kmetje, ženske in študentje. Dijaki bi kot vir uporabljali učbenik, spletne strani, strokovno literaturo in elektronski učbenik. S pomočjo gradiva bi oblikovali pisma iz preteklosti, v katerih bi se postavili v vlogo srednjeveškega človeka, ki potomcem piše o poteku svojega šolanja, pisma bi na koncu ure predstavili sošolcem. V takšni uri bi učenci aktivno spoznavali izobraževanje v srednjem veku in se seznanili z uporabo elektronskega učbenika.

MAJA FURLAN: RAZVOJ IZOBRAŽEVANJA V UČNIH NAČRTIH IN UČBENIKIH ZA ZGODOVINO TER UPORABA ELEKTRONSKEGA UČBENIKA

UVOD

Izobrazba je danes zelo pomembna vrednota in lahko smo veseli, da je izobraževanje⁷ danes dostopno širokemu krogu ljudi, saj ni bilo vedno tako. Skozi zgodovino so si ljudje prizadevali za dostop do izobraževanja, ki bi bil omogočen vsem ljudem, ne glede na raznolikosti. Kljub trudu prednikov pa danes večkrat pozabimo, kako je do tega sploh prišlo. Pouk zgodovine ima zato pomembno nalogo, da učence o tem osvešča, sama zgodovina je namreč izredno pomembna vzgojno-izobraževalna disciplina.⁸ V članku bo glavno vprašanje, v kolikšni meri je tematika razvoja izobraževanja zastopana v naših učnih načrtih in učbenikih za zgodovino. Predstavljena bo tudi izvedba učne ure na to temo, v kateri bo uporabljen elektronski učbenik *Shared histories*.⁹

VKLJUČENOST TEMATIKE RAZVOJA IZOBRAŽEVANJA V UČNIH NAČRTIH IN UČBENIKIH ZA ZGODOVINO

V slovenskih učnih načrtih je tematika razvoja izobraževanja sicer obravnavana, vendar najpogosteje v sklopu izbirnih tem, torej jo učitelj lahko obravnava ali pa tudi ne.

V učnem načrtu za osnovno šolo je tema predvidena kot izbirna tema v vseh razredih. V 6. razredu se nahaja v okviru teme *Način življenja*. V 7. razredu je v okviru tem *Kulturna dediščina starih civilizacij Egipta, Mezopotamije in Bližnjega vzhoda* ter *Antični vsakdanjik*. V

⁷ Strmčnik sam pojem izobraževanja opredeli kot osrednji pedagoški pojem, ki je v ospredju vsakega razvitega pedagoškega sistema, nacionalne kulture in jezika. Izobraževanje se tiče večine teoretičnih didaktičnih vsebin in problemov ter praktičnih vzgojno - izobraževalnih situacij, je pa tudi podlaga za ocenjevanje napredka učencev in uspešnosti učnega dela. (Vir: Strmčnik, F. (2001). *Didaktika: Osrednje teoretične teme*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, str. 59.). Mi pa bomo govorili o izobraževanju kot enem izmed temeljnih področij družbenega življenja. Prek njega se prenaša družbeno izročilo, z njim se nova spoznanja prepletajo s starimi. S pomočjo izobraževanja se posameznik oblikuje in vključuje v proces socializacije. Izobraževanje je tudi nosilec novega in s tem nosilec družbenih sprememb. (Vir: Krajnc, A. (1977). *Izobraževanje naša družbena vrednota*. Ljubljana: Delavska enotnost, str. 19.).

⁸ Weber, T. (1981). *Teorija in praksa zgodovine*, Ljubljana: Državna založba Slovenije, str. 6.

⁹ Elektronski učbenik: *Shared histories for a Europe without dividing lines*:

http://www.coe.int/t/DG4/EDUCATION/HISTORYTEACHING/Projects/SharedHistories/SharedHistories_en.asp (Dostop: 12. 11. 2014).

8. razredu v temi *Življenje ljudi 19. stoletja*. V 9. razredu pa v temi *Spreminjanje vsakdanjika v 20. stoletju*.¹⁰

V učnem načrtu za gimnazije je tema ravno tako zastopana v vseh letnikih. V 1. letniku je v okviru izbirne širše teme *Zgodovina vsakdanjega življenja*. V 2. letniku v okviru obveznih širših tem *Etične, družbene in gospodarske spremembe ter Razvoj zgodovinskih dežel in Slovenci* ter v izbirni širši temi *Kako temačen je bil v resnici srednji vek*. V 3. letniku je v okviru izbirne širše teme *Vsakdanje življenje v 19. stoletju ter Razvoj družbe na Slovenskem v 19. stoletju*. V 4. letniku pa v izbirni širši temi *Znanost in tehnologija v 20. stoletju*.¹¹ Posledično se tema pojavlja tudi v vseh učbenikih, saj so ti vezani na učni načrt. Kljub izbirnosti pa je smiselno, da jo učitelj obravnava vsako leto, da učenci dobijo celotno sliko o razvoju izobraževanja, saj se tudi ta tematika razvija kronološko.

ELEKTRONSKI UČBENIK SHARED HISTORIES

Sodobni pouk zgodovine se danes nanaša na uvajanje učnih metod, ki učencem omogočajo, da s pomočjo virov, pod vodstvom učitelja, sami prihajajo do novih spoznanj in znanj.¹² Danes si pouka brez uporabe sodobne tehnologije skoraj ne moremo več predstavljati. Že sam učni načrt od učitelja zahteva, da pri učencih razvija digitalno pismenost z vključevanjem IKT tehnologije.¹³

Tako je neizogiben del sodobnega pouka zgodovine postala tudi uporaba interneta in raznih računalniških programov.¹⁴ Elektronski učbenik Shared histories tako pomeni učno sredstvo za sodoben pouk zgodovine. Mogoče ga je pridobiti prek interneta in je dostopen vsakomur.

¹⁰ Zgodovina: učni načrt za osnovne šole (modul 239 ur), Zavod RS za šolstvo, Ljubljana, 2011, str. 8-25.
http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_zgodovina.pdf
(Dostop: 12. 11. 2014).

¹¹ Zgodovina: učni načrt za gimnazije (modul 280 ur), Zavod RS za šolstvo, Ljubljana, 2008, str. 18-43.
http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2011/programi/media/pdf/un_gimnazija/un_zgodovina_280_ur_gimn.pdf
(Dostop: 12. 11. 2014).

¹² Potočnik, D. (2009). Zgodovina, učiteljica življenja. Maribor: Založba Pivec, str. 101.

¹³ Razpotnik, J. (2011). Nove teme in pristopi v poučevanju zgodovine v 21. stoletju. V: (Trškan, D.) Trojarjev zbornik. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, str. 357.

¹⁴ Učenje prek interneta ima precej pozitivnih stvari kot so: večja motivacija in zanimanje za zgodovino, zapomnitev in kakovost znanja. Pri učenju z internetom gre namreč za samostojno delo učencev, omogočena pa je tudi večja dinamika pouka. Tehnologija pa vseeno ne more zamenjati tradicionalnih učnih oblik, ampak je lahko le pripomoček, ki uvaja novosti med metode dela. (Vir: Razpotnik J. (1998). Informacijska tehnologija pri pouku zgodovine. Pedagoška obzorja, str. 104–111. V: Potočnik, D. (2009). Zgodovina, učiteljica življenja. Maribor: Založba Pivec, str. 127.).

Zasnovan je iz štirih zgodovinskih tem. Konkretno je njegova uporaba pri temi izobraževanja v učnih urah zelo primerna, vendar nekoliko bolj za višje razrede osnovne šole oziroma gimnazije. Treba je namreč izbrati prava besedila oziroma naloge, ki se ustrezno dopolnjujejo s temami izobraževanja, ki jih najdemo v naših učbenikih. Za učinkovito uporabo se mora učitelj poglobiti tako v elektronski učbenik kot dotično učno uro, ki jo bo obravnaval, da lahko najde prave povezave. So pa naloge pri tej temi večinoma sestavljene tako, da pri učencih razvijajo kritično mišljenje, naloge namreč ne zahtevajo enega »pravilnega« odgovora, ampak lahko vsak učenec poda svoje mnenje na določen problem, hkrati pa uporabi znanje, ki ga ima od prej.

UČNA URA: NARAŠČANJE POMENA IZOBRAZBE

Pri učiteljskem poklicu je pomembno dejstvo, ki se ga moramo zavedati to, da še tako dobri učni načrti in učbeniki niso dovolj, če je v razredu slab učitelj.¹⁵ Učitelj ne more v razred vstopiti nepripravljen, ampak se mora na izvedbo ure dobro pripraviti, če želi doseči zastavljene cilje.¹⁶

Uvodna motivacija

Učna ura bi bila izvedena v 4. letniku gimnazije na temo: Naraščanje pomena izobrazbe. Učitelj uro začne z uvodno motivacijo.¹⁷ Učencem na PPT predstavitvi pokaže več fotografij iz elektronskega učbenika¹⁸ in karikaturu iz učbenika¹⁹ ter jih z raznimi vprašanji napelje na temo učne ure, na kratko se pogovorijo tudi o karikaturi.²⁰ Pokaže jim še razpredelnico iz elektronskega učbenika o kateri se ponovno pogovorijo.²¹ S tem tudi ponovijo, kaj o razvoju izobraževanja že vedo.

¹⁵ Potočnik, 2009, str. 6.

¹⁶ Weber, 1981, str. 97.

¹⁷ Uvodna motivacija traja 5 minut, uporabljena je frontalna učna oblika ter metoda slikovne demonstracije, dela z IKT in razgovora. Uporabljena učila: Elektronski učbenik Shared Histories, učbenik, PPT predstavitev. Učni pripomočki: računalnik, projekcijsko platno, projektor.

¹⁸ Elektronski učbenik: Shared histories, str. 237, 251, 321, 324.

¹⁹ Gabrič, A. Režek, M. (2011). Zgodovina 4, učbenik za četrti letnik gimnazije. Ljubljana: DZS, str. 275.

²⁰ Primeri vprašanj: Kaj najprej opazite na fotografijah? Kaj po vašem mnenju prikazuje karikatura? Kaj je avtor s karikaturu želel povedati? O čem se bomo danes pogovarjali? Itd.

²¹ Razpredelnica prikazuje različne pojme, ki so bili na eni strani značilni za izobraževanje v preteklosti na drugi strani pa za izobraževanje danes. Lahko jim postavi vprašanja kot so: Ali se s pojmi strinjate? Izrazijo lahko svoje mnenje o zapisanih pojmi. (Vir: Elektronski učbenik: Shared histories, str. 227.).

Glavni del: Obravnava nove učne snovi

Glavni del traja 30 minut. Učitelj napove, da bodo v tej uri veliko delali z elektronskim učbenikom Shared histories, ki so si ga morali ogledati že doma. Učitelj obravnavano vsebino razdeli na tri vsebinske poudarke:

- Izobraževanje na začetku 20. stoletja (8 minut)

Učitelj uporabi frontalno učno obliko in skozi metodo razlage in razgovora, učencem predstavi situacijo na področju izobraževanja v začetku 20. stoletja. Pove, da se je to razlikovalo od države do države ter se je do konca 2. svetovne vojne ločevalo na množično in elitno. Težnje po enaki pravici do izobrazbe za vse ljudi in hiter razvoj znanosti, pa sta vplivala na demokratizacijo šolskega procesa. Pomembna prelomnica se je zgodila leta 1933, ko je bila v Ženevi organizirana meddržavna konferenca o javnem izobraževanju na pobudo Društva narodov.²² Kot zanimivost lahko tudi omeni, da smo Slovenci prvo Univerzo dobili že leta 1919 in je imela 5 fakultet.²³ Ključne točke si učenci prepišejo iz PPT predstavitve.²⁴

- Razlike v izobraževanju (15 minut)

Skozi metodo razlage učitelj poda kratek uvod v naslednji poudarek. Opozori, da je bilo v preteklosti veliko razlik glede dostopnosti do izobraževanja, stanje se je sicer izboljšalo, vendar mimo dejstva, da razlike še vedno obstajajo ne moremo. Še danes izobraževanje ni enako v razvitih in nerazvitih državah, še vedno ostajajo socialne razlike in razlike med spoloma.²⁵ Nato učence razdeli v tri skupine. Vsaka skupina reši vprašanja iz elektronskega učbenika, ki jih učitelj projicira na tablo. Vprašanja si učenci prepišejo v svoje zvezke, da lahko kasneje dodajo odgovore drugih skupin, osredotočijo pa se na vprašanja svoje skupine. Prva skupina rešuje naloge v zvezi z dostopom do šolanja.²⁶ Druga skupina se osredotoči na socialno segregacijo izobraževanja.²⁷ Tretja skupina pa rešuje vprašanja o trajanju šolanja.²⁸ Na koncu

²² Učitelj lahko pove tudi, da se je osnovnošolski sistem poenotil in podaljšal na osem let, s tem je bil omogočen dostop do srednjih in kasneje višjih šol ter univerz, večjemu številu mladine. (Vir: Gabrič, Režek, 2011, str. 275.).

²³ Repe, B. (1998). Sodobna zgodovina: Zgodovina za 4. letnik gimnazij. Ljubljana: Založba Modrijan, str. 101.

²⁴ Uporabljena je tudi metoda dela z IKT. Učila: učbenik, PPT predstavitve. Učni pripomočki: računalnik, projekcijsko platno in projektor.

²⁵ Gabrič, Režek, 2011, str. 276.

²⁶ Elektronski učbenik: Shared histories, str. 232. Prva skupina rešuje nalogo 2, ki je sestavljena iz treh vprašanj. Odgovore zapišejo v zvezek, za kasnejše poročanje.

²⁷ Elektronski učbenik Shared histories, str. 236. Skupina rešuje prvo in drugo nalogo (samo prvo vprašanje), odgovore ravn tako zapišejo v zvezek.

²⁸ Elektronski učbenik: Shared histories, str. 238. Učenci rešijo dve vprašanji, ki se nahajata na levi strani, odgovore zapišejo v zvezek.

vsaka skupina izbere učenca, ki poroča odgovore. Učitelj lahko kaj doda, popravi, tudi učenci lahko komentirajo odgovore drugih skupin.²⁹

- Izobraževanje danes (7 minut)

Učitelj učencem na PPT predstavitvi projicira dve besedili iz elektronskega učbenika. Besedilo 1³⁰ in besedilo 2³¹ učenci preberejo, nato pa jim učitelj na PPT predstavitvi prikaže vprašanje: *Kakšen učinek je imela globalizacija na izobraževanje?*³² Vsak učenec zapiše kratek odgovor v zvezek, nato pa poročajo, kaj so zapisali in se o predlogih tudi pogovorijo.³³

Zaključni del: Ponavljanje (7 minut) in preverjanje (3 minute)

Učitelj učencem razdeli ponovitveni list v obliki miselnega vzorca, ki ga sam sestavi.³⁴ Učencem, pusti nekaj minut za reševanje. Nato vsak učenec prebere eno svojo idejo, ki jo je zapisal. Učenci lahko svoje miselne vzorce dopolnjujejo z idejami sošolcev.³⁵

²⁹ V poudarku sta uporabljeni frontalna in skupinska učna oblika, metoda razlage, razgovora, dela z IKT, grafičnih izdelkov. Uporabljena učila: učbenik, elektronski učbenik Shared histories, PPT predstavitev, zvezek. Učni pripomočki: računalnik, projekcijsko platno, projektor.

³⁰ Elektronski učbenik: Shared histories, str. 280.

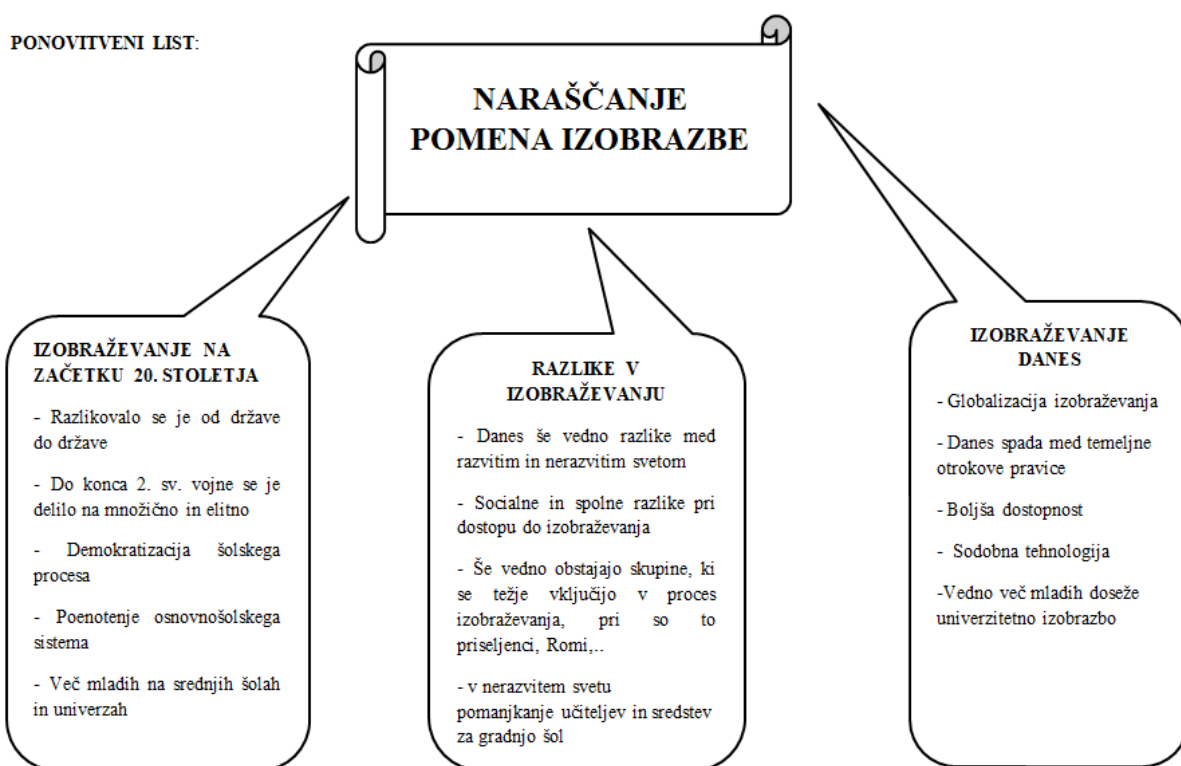
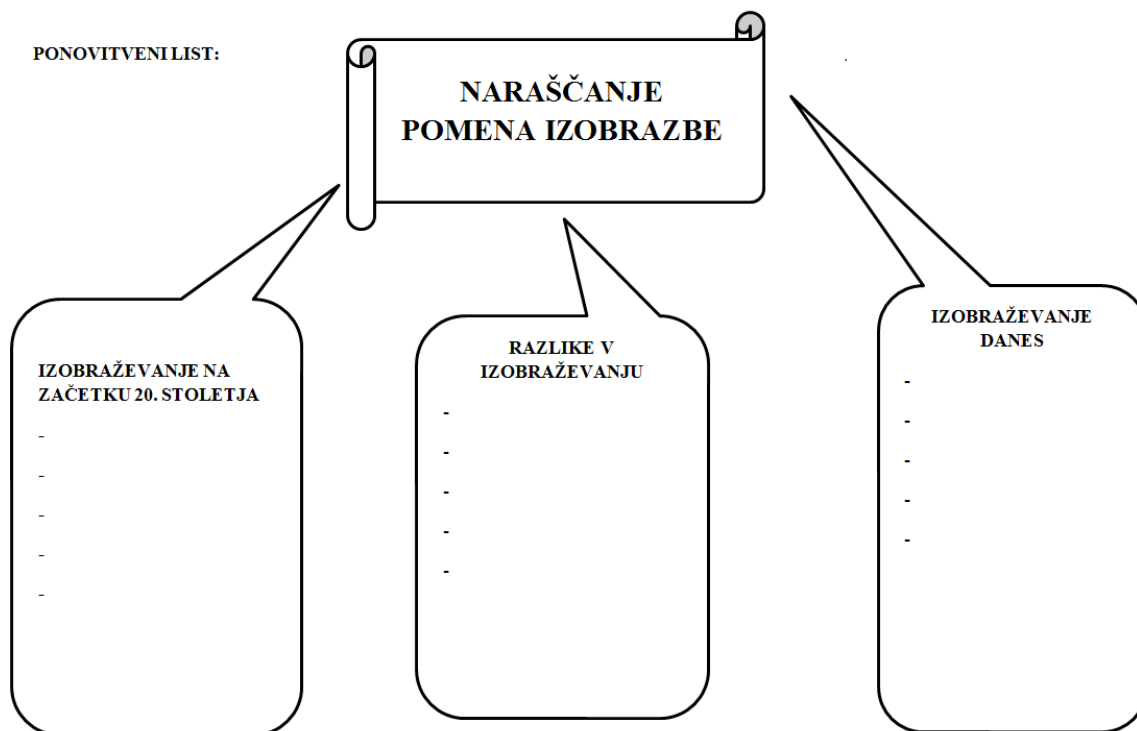
³¹ Prav tam, str. 281. (Prvi odstavek)

³² Prav tam, str. 280.

³³ Uporabljeni sta frontalna in individualna učna oblika, metoda razlage, razgovora, dela s pisnimi viri, dela z IKT, grafičnih izdelkov. Uporabljena učila: elektronski učbenik, zvezek, PPT predstavitev. Učni pripomočki: računalnik, projekcijsko platno, projektor. Ob tem učitelj učencem predlaga, da si besedili doma natisnejo, ter jim služita kot gradivo za učenje.

³⁴ Učenci morajo miselni vzorec dopolniti tako, da v vsak oblaček, ki je namenjenem posameznemu vsebinskemu poudarku vpišejo nekaj idej, ki so si jih zapomnili iz obravnave snovi.

³⁵ Uporabljeni sta frontalna in individualna učna oblika, metoda razlage, razgovora, grafičnih izdelkov. Učna tehnika pa je miselni vzorec. Za izvedbo takšne učne ure bi se učitelj lahko predhodno dogovoril za uro v računalniški učilnici, kjer bi lahko učenci z elektronskim učbenikom delali sami in se ga tudi naučili uporabljati. Učitelj jim je predhodno sicer naročil pregled učbenika, vendar težje preveri, kateri učenci so si ga dejansko ogledali. Pri izvedbi te šolske ure pa bi bila zanimiva tudi uporaba metode dela na terenu, saj bi učence lahko peljali v Slovenski Šolski muzej, kjer bi se поблиže spoznali z razvojem šolstva, lahko bi primerjali kako je potekalo izobraževanje nekoč in kako poteka danes.

SKLEP

Tema izobraževanja je v naših učnih načrtih za zgodovino in učbenikih obravnavana predvsem v okviru izbirnih tem. Smiselno je, da jo učitelji obravnavajo, saj je zastavljena kronološko. Tema je obravnavan tudi v konkretni učni uri, ob uporabi elektronskega učbenika, ki za uporabo sicer zahteva veliko priprav, vendar pa so naloge za dotično temo sestavljene tako, da so učenci ob njihovem reševanju aktivni, omogočajo pa jim tudi izražanje lastnega mnenja.

VIRI IN LITERATURA

Elektronski učbenik: Shared histories for a Europe without dividing lines: http://www.coe.int/t/DG4/EDUCATION/HISTORYTEACHING/Projects/SharedHistories/SharedHistories_en.asp (Dostop: 12. 11. 2014).

Gabrič, A. Režek, M. (2011). Zgodovina 4, učbenik za četrti letnik gimnazije. Ljubljana: DZS.

Krajnc, A. (1977). Izobraževanje naša družbena vrednota. Ljubljana: Delavska enotnost.

Potočnik, D. (2009). Zgodovina, učiteljica življenja. Maribor: Založba Pivec.

Razpotnik J. (1998). Informacijska tehnologija pri pouku zgodovine. Pedagoška obzorja, str. 104–111. V: Potočnik, D. (2009). Zgodovina, učiteljica življenja. Maribor: Založba Pivec.

Razpotnik, J. (2011). Nove teme in pristopi v poučevanju zgodovine v 21. stoletju. V: (Trškan, D.) Trojarjev zbornik. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Repe, B. (1998). Sodobna zgodovina: Zgodovina za 4. letnik gimnazij. Ljubljana: Založba Modrijan.

Strmčnik, F. (2001). Didaktika: Osrednje teoretične teme. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

Zgodovina: učni načrt za osnovne šole (modul 239 ur), Zavod RS za šolstvo, Ljubljana, 2011. http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_zgodovina.pdf (Dostop: 12. 11. 2014).

Zgodovina: učni načrt za gimnazije (modul 280 ur), Zavod RS za šolstvo, Ljubljana, 2008. http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2011/programi/media/pdf/un_gimnazija/un_zgodovina_280_ur_gimn.pdf (Dostop: 12. 11. 2014).

Weber, T. (1981). Teorija in praksa zgodovine, Ljubljana: Državna založba Slovenije.

POVZETEK

Tema izobraževanja je v slovenskih učnih načrtih in učbenikih za zgodovino zastopana, vendar večinoma v sklopu izbirnih tem. V članku je ob uporabi elektronskega učbenika *Shared histories* predstavljena izvedba ure v 4. letniku gimnazije, z naslovom *Naraščanje pomena izobrazbe*. V uvodnem delu učitelj iz elektronskega učbenika uporabi slikovno gradivo, v osrednjem pa naloge in besedila. Učenci se skozi uro seznanijo s situacijo izobraževanja v začetku 20. stoletja, z razlikami v izobraževanju ter z izobraževanjem danes. Učitelj lahko elektronski učbenik uporablja skozi celotno učno uro, mora pa se dobro pripraviti, da uskladi ustrezne naloge z vsebino v učbeniku. Elektronski učbenik je tako le ena izmed sredstev sodobnega pouka zgodovine, kajti tako kot se dandanes spreminjajo vsa področja življenja se spreminja tudi pouk zgodovine.

MAJA KLINAR, URŠKA PEČKAJ: VKLJUČENOST ELEKTRONSKEGA UČBENIKA SHARED HISTORIES FOR A EUROPE WITHOUT DIVIDING LINES V UČNO URO O RAZVOJU ŠOLSTVA IN EMANCIPACIJI ŽENSK

UVOD

V članku bo predstavljena uporaba prispevka *Access and equality: The roots of the Norwegian comprehensive school*, ki se nahaja v zgoraj omenjenem učbeniku v povezavi s tematiko o širjenju šol in emancipaciji žensk. To izbirno temo dijaki obravnavajo v 3. letniku. Učna ura bi temeljila na povezavi oziroma primerjavi elektronskega učbenika s tistim, ki ga uporabljajo dijaki 3. letnika.³⁶ Na podlagi članka v elektronskem učbeniku in temah o širjenju šol in emancipaciji žensk bi učenci primerjali razvoj šolstva pri nas in na Norveškem ter vpetost ženskega spola v norveški in slovenski šolski sistem ter življenje nasplo, kar bomo podrobneje predstavili v nadaljevanju.

VKLJUČENOST TEMATIKE V UČNI NAČRT IN UČBENIK

Tematika o širjenju šol, pomenu izobraževanja in emancipaciji žensk se v splošnem učnem načrtu za gimnazije pojavi v 3. letniku pri temi *Vsakdanje življenje v 19. stoletju*, ki pa sicer spada pod *izbirne širše teme*.³⁷ Med različnimi vsebinami, ki se v tej tematiki pojavijo, sta, kot že omenjeno, tudi za članek *Access and equality* najprimernejši in najsorodnejši vsebini - širjenje šol in emancipacija žensk.³⁸

Članek v e-učbeniku je vključen tako v učni načrt kot tudi v učbenik. Sicer je tematika izbirne vsebine, ampak je dijakom zanimiva, ker se nanaša na teme, ki so jim interesantne. Prav gotovo je to edukacijski sistem, v katerega so dijaki v tem obdobju najbolj vpeti, saj so tik pred tem da se odločijo, kaj bodo počeli v življenju. Zagotovo pa je prisotna za njih vedno privlačna tema o zgodovini žensk in razvoju njihovih pravic skozi različna obdobja patriarhalne zgodovine.

³⁶ Cvirn, J., Studen, A. (2010). Zgodovina 3, učbenik za tretji letnik gimnazije. Ljubljana: DZS.

³⁷ Učni načrt zgodovina za gimnazije: 35.

http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2011/programi/media/pdf/un_gimnazija/un_zgodovina_280_ur_gimn.pdf (Datum dostopa: 17. 11. 2014)

³⁸ Lonna, E. (2014). *Access and equality: The roots of the Norwegian comprehensive school*. V: *Shared Histories for a Europe Without Dividing Lines*. Council of Europe, str. 364-377.

Izbrani tematiki se s člankom v e-učbeniku zelo povezujeta. Gre namreč za povezavo oziroma primerjavo dveh različnih družbenih, gospodarskih, političnih in socialnih okolij, kot sta Norveška in Slovenija na primeru razvoja šolskega sistema in emancipacije žensk. Dijaki bi v takšni učni uri boljše razumeli zgodovino šolstva, primerjali bi takrat mnogo bolj razvito Norveško s Slovenijo, ker je članek v angleškem jeziku, bi medpredmetno uporabili tudi slednjega.

UČITELJEVA PREDPRIPRAVA

Profesor se mora na izvedbo učne ure dobro pripraviti, pri čemer mu je v pomoč že sam e-učbenik, ki ga usmeri v poglobitev v izbrani temi,³⁹ predoči si vsebinske poudarke v izbranem članku in v učbeniku *Zgodovina 3*.⁴⁰ Ker je potrebno dijake vzpodbuditi k delu z ustrezno uvodno motivacijo, je izbira le-te ključna za uspešno nadaljnje delo. V učni uri bo prevladovalo skupinsko delo, zato mora učitelj pripraviti delovne liste in omogočiti uporabo računalnika⁴¹ za vsako skupino. Za izvedbo učne ure potrebujemo e-učbenik, učbenik za 3. letnik gimnazije, delovne liste, računalnike, projektor.

POTEK UČNE URE

Profesor dijake razdeli v 6 skupin v za to že prej pripravljene klopi. Na projektorju prikaže slike, s pomočjo katerih skupine ugotavljajo naslov učne ure.⁴² Po učni motivacijski tehniki brainstorminga dijaki skupaj s profesorjem ugotovijo temo učne ure.

Sledi glavni del, v katerem dijaki v 6 skupinah rešujejo 3 različne naloge na delovnih listih⁴³ s pomočjo e-učbenika in predpisanega učbenika. Učitelj skupinam razloži potek dela, dodeli vloge članom in napove, da bodo na koncu predstavili svoje ugotovitve.

Modrima skupinama so dodeljene naloge, ki se nanašajo na začetke vključevanja žensk v sistem izobraževanja. Dijaki v učbeniku preletijo odstavek "Uvajanje osnovnega šolstva",⁴⁴

³⁹ Lonna, E. (2014). Access and equality: The roots of the Norwegian comprehensive school. V: Shared Histories for a Europe Without Dividing Lines. Council of Europe, str. 364-377.

⁴⁰ Cvirn, J., Studen, A. (2010). Zgodovina 3, učbenik za tretji letnik gimnazije. Ljubljana: DZS, str. 240-250.

⁴¹ Smiselno je, da se taka ura izvede v računalniški učilnici.

⁴² Shared Histories for a Europe Without Dividing Lines: 231, 268-269.

http://www.coe.int/t/DG4/EDUCATION/HISTORYTEACHING/Projects/SharedHistories/SharedHistories_en.asp (Datum dostopa: 16. 11. 2014)

⁴³ Po dve skupini se ukvarjata z enako tematiko zato, ker se na ta način prepreči neaktivnost določenih dijakov, ki se lahko pojavi pri delu v večjih skupinah, hkrati pa skupini primerjata svoje ugotovitve. Dijaki na ta način razvijajo kritičnost do svojega dela in dela drugih.

⁴⁴ Cvirn, J., Studen, A. (2010). Zgodovina 3, učbenik za tretji letnik gimnazije. Ljubljana: DZS, str. 240.

odgovorijo na vprašanje pod njim, nato pa še odstavek "Equal before God"⁴⁵ v e-učbeniku in se vprašajo, ali je bil odnos do izobraževanja žensk v našem prostoru podoben tistemu na Norveškem. Diskutirajo tudi o vlogi politike in meščanstva pri (ne)vstopanju žensk v sistem izobraževanja.

Rdeči skupini rešujeta naloge o spremembah pri vključevanju žensk v sistem izobraževanja. Odgovarjajo s pomočjo učbenika⁴⁶ ter e-učbenika.⁴⁷ Posvetijo se predstavi o ženski v 19. stoletju, delitvi vlog po spolu in stičnim točkam v obeh prostorih, kdaj so ženske dobile pravico do obiskovanja strokovnih šol, gimnazij in univerz v primerjavi s stanjem na Norveškem; enako velja za zahteve žensk na področju izobraževanja.

Zeleni skupini se poglobita v današnje stanje na področju izobraževanja žensk pri nas in v svetu. Delajo s prvo navedeno povezavo v e-učbeniku⁴⁸ in ob zemljevidih in grafih raziskujejo, ali je pravica do izobraževanja zagotovljena vsem in če ne, zakaj. Nato kliknejo na drugo povezavo in razpravljajo, kako delež učiteljic vpliva na spodbudo pri izobraževanju deklet.

Po skupinskem delu skupine predstavijo svoje ugotovitve, profesor pa se z dijaki pogovori in na projektorju prikaže odseke iz e-učbenika.⁴⁹ Povzamejo ključne točke in dopolnijo delovne liste.

ZAKLJUČEK

Elektronski učbenik lahko v razredu uporabljamo na različne načine, sploh pa je uporaben ob temi kot je predstavljena z uporabo članka *Access and equality: The roots of the Norwegian comprehensive school*. Tema o izobraževanju žensk bi se lahko izvajala s tehnikami skupinskega učenja, ki je močno orodje pri učinkovitem poučevanju in učencem omogoča, da sodelujejo, diskutirajo o temi in s tem razvijajo sebe ter svoje znanja.⁵⁰ Dijaki se pri skupinskem delu naučijo sodelovanja, strpnosti, odgovornosti do dela in ostalih v skupini, iskanja informacij itd.⁵¹ Dijaki bi se morali med seboj posvetovati in uporabiti ponujen

⁴⁵ Lonna, E. (2014). *Access and equality: The roots of the Norwegian comprehensive school*. V: *Shared Histories Without Dividing Lines*. Council of Europe, str. 366.

⁴⁶ Cvirn, J., Studen, A. (2010). *Zgodovina 3, učbenik za tretji letnik gimnazije*. Ljubljana: DZS, str. 245, 249.

⁴⁷ Lonna, E. (2014). *Access and equality: The roots of the Norwegian comprehensive school*. V: *Shared Histories Without Dividing Lines*. Council of Europe, str. 368-369.

⁴⁸ *Access and equality: Steps in Democratisation*. V: *Shared Histories Without Dividing Lines*. Council of Europe, str. 232.

⁴⁹ Profesor naj izkoristi možnost vpisa komentarja ali ključnih točk ob samo besedilo s pomočjo orodij e-učbenika (zavihek Toolbox) ter možnost označevanja besedila, da se lažje prehaja med stranmi.

⁵⁰ Haenen J.; Tuihof H. (2008). *Cooperative learning: The place of pupil involvement in a history textbook*. V: *Teaching History*, št. 131, str. 30.

⁵¹ Trškan, D., (1996). *Razvijanje učnih spretnosti pri individualnem in skupinskem delu v srednji šoli pri pouku zgodovine: magistrsko delo*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za zgodovino.

material, na ta način pa bi se urili v uporabi osnovnih procesov zgodovinskega raziskovanja. Delalo bi se v parih ali manjših skupinah, da se prepreči pasivnost posameznikov. Takovrsten pouk spodbuja tako dijake kot profesorja k intenzivnemu delu, spodbuja kreativnost ter skupinsko sodelovanje, dijake pa tudi lažje motiviramo.

LITERATURA

Cvirn, Janez; Studen, Andrej (2010). Zgodovina 3. Učbenik za 3. letnik gimnazije. Ljubljana: DZS.

Haenen J.; Tuithof H. (2008). Cooperative learning: The place of pupil involvement in a history textbook. V: Teaching History. Št. 131, str. 30-34.

Trškan, D., (1996). Razvijanje učnih spretnosti pri individualnem in skupinskem delu v srednji šoli pri pouku zgodovine: magistrsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za zgodovino.

Shared Histories for a Europe Without Dividing Lines. Council of Europe. 2014. http://www.coe.int/t/DG4/EDUCATION/HISTORYTEACHING/Projects/SharedHistories/SharedHistories_en.asp (Datum dostopa: 18. 11. 2014)

Okrajšava: e-učbenik

Učni načrt za gimnazijo

http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2011/programi/media/pdf/un_gimnazija/un_zgodovina_280_ur_gimn.pdf (Datum dostopa: 17. 11. 2014)

POVZETEK

Članek prikaže, da je pri pouku zgodovine pomembno vključevanje novih tehnologij, s čimer dijake aktiviramo in vključimo v pouk. Na podlagi članka v elektronskem učbeniku ter predpisanega učbenika za 3. letnik učenci primerjajo razvoj šolstva pri nas in na Norveškem ter vpetost ženskega spola v oba šolska sistema. Učna ura se izvaja s tehnikami skupinskega učenja. Najprej bi sledila uvodna motivacija s tehniko brianstorminga, nato pa bi dijake razdelili v tri skupine (rdečo, zeleno in modro). Modra skupina bi se ukvarjala z vključitvijo žensk v šolski sistem, rdeča s spremembami vključevanja žensk, zeleni pa bi se poglobili v današnje stanje šolskega sistema. Po skupinskem delu bi skupine predstavile svoje ugotovitve. Tak pouk pomeni korak naprej, v prihodnost poučevanja zgodovine.

FRANČKA LESJAK ČVAN IN IVAN ŽGAVEC: UPORABA ELEKTRONSKE KNJIGE SHARED HISTORIES FOR A EUROPE WITHOUT DIVIDING LINES NA TEMO IZOBRAŽEVANJE V OKVIRU UČNE URE ZA 8. RAZRED OŠ

UVOD

Članek opisuje enega od možnih načinov uporabe elektronske knjige *Shared Histories for a Europe without dividing lines*,⁵² natančneje njenega poglavja o izobraževanju, pri učni uri v 8. razredu OŠ. Članek najprej razišče, v kolikšni meri je izbrana tema zastopana v učbenikih in učnih načrtih za osnovno šolo. Njegov namen pa je prikazati, kako omenjeno elektronsko knjigo konkretno uporabiti pri pouku zgodovine. Izbrani učbeniki, pri katerih bo pregledana zastopanost teme izobraževanja v osnovni šoli, so *Raziskujem preteklost* 6, 7, 8 in 9.

ZASTOPANOST IZBRANE TEME V UČBENIKIH IN UČNIH NAČRTIH ZA OŠ

V učbenikih *Raziskujem preteklost* 7 in 9 izobraževanje ni posebej tematizirano, medtem ko se v učbenikih 6 in 8 nahajajo specifična poglavja na temo izobraževanja.

V učbeniku za 6. razred *Raziskujem preteklost* 6, se nahaja poglavje z naslovom Otroštvo nekoč in danes, v katerem so predstavljene tri glavne ideje. Prvo podpoglavje – kako so otroci nekoč preživljali otroštvo - opisuje predvsem otroštvo in vzgojo v zgodovini. Drugo podpoglavje – ali so otroci nekoč hodili v vrtec in šolo – se nanaša na proces izobraževanja v zgodovini in skuša odgovoriti na nekatera vprašanja kot naprimer, kdo je imel možnost izobraževanja, kako je potekalo izobraževanje v določenem obdobju in kakšna se bile razlike med spoloma. V zadnjem podpoglavju – obvezno šolanje želi dati znanje vsem - pa so obrazloženi razlogi, posledice in zgodovina obveznega šolanja.⁵³ V učbeniku za 6. razred zgodovina izobraževanja ni fragmentirana med druga poglavja, kot to predpostavlja učni načrt, temveč je predstavljena kot zaključena celota, ki na koheziven in razumljiv način osnovnošolcu razloži razvoj izobraževanja od antike do novega veka.

⁵² Elektronska knjiga je za uporabo prosto dostopna na spletu: <http://shared-histories.coe.int>.

⁵³ Verdev, H. (2008). *Raziskujem preteklost* 6. Učbenik za zgodovino za 6. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 61–63.

V učbeniku *Raziskujem preteklost 8* je razvoj izobraževanja predstavljen nekoliko drugače. Zgodovina izobraževanja je, kot že sam naslov nakazuje, predstavljena v kontekstu slovenskega nacionalizma v 19. stoletju, kar pomeni, da je tema zgodovinsko in geografsko močno omejena. Fokus poglavja je na šolskih reformah v 19. stoletju v Avstro-Ogrski, šolskem predmetniku, šolah kjer je pouk potekal v slovenskem jeziku in na položaju žensk v izobraževalnem sistemu.⁵⁴

V učnem načrtu za osnovno šolo ni mogoče najti posebne teme, ki bi bila namenjena holističnemu prikazu zgodovinskega razvoja izobraževanja. Še najbolj se v učnem načrtu za 6. razred temu približa 4. izbirna tema z naslovom Način življenja, kjer eden izmed operativnih ciljev zahteva, da učenci opišejo značilnosti vzgoje otrok skozi zgodovino.⁵⁵ Pri izbirni temi »Antični vsakdanjik« za 7. razred pa se že nahaja vsebina z naslovom »Grška vzgoja in rimska izobrazba«.⁵⁶ Podoben fragment se potem nahaja še v načrtu za 8. razred v temi »Od fevdalne razdrobljenosti do konca starega reda«, saj naj bi v sklopu Terezijanskih reform učitelji predelali tudi šolske reforme in takratno šolsko obveznost primerjali z današnjo.⁵⁷ V učnem načrtu torej ni nobenih nastavkov za prikaz razvoja izobraževanja v strnjeni celoti, ampak je to kvečjemu podtema ali podnaslov v drugi temi, kar se potem odraža tudi v učbenikih.

UPORABA ELEKTRONSKE KNJIGE

Elektronska knjiga *Shared Histories for a Europe without dividing lines* vsebuje raznoliko slikovno, pisno in grafično gradivo ter elektronske vire, s pomočjo katerih je mogoče pripraviti dinamično učno uro. Knjiga omogoča lažji dostop do vsebin, informacij, prav tako je lahko zaradi svoje interaktivnosti učencem bolj zanimiva. Knjiga je v angleščini in francoščini, tako je primerna tudi za medpredmetno povezovanje.

Konkretna uporaba elektronske knjige bo prikazana na primeru učne ure za 8. razred, z naslovom Obvezno izobraževanje. Le ta je zasnovana tako, da uresničuje enega od ciljev, ki

⁵⁴ Mirjanić, A. idr. (2006). *Raziskujem preteklost 8*. Učbenik za zgodovino za 8. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 76–80.

⁵⁵ Učni načrt. Program osnovna šola. Zgodovina. (2011). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.

http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_zgodovina.pdf (25. 11. 2014), str. 8.

⁵⁶ Učni načrt, 2011, str. 13.

⁵⁷ Učni načrt, 2011, str. 18.

jih navaja učni načrt, in sicer »učenci primerjajo splošno šolsko obveznost tedaj in danes«. ⁵⁸ Poleg tega je v uri izpostavljen tudi sam pomen izobraževanja za posameznika, kar učencem omogoči, da spoznajo pozitivne plati tudi njihovega lastnega izobraževanja.

Za uvodno motivacijo (5 minut) bi si učenci ogledali sliko slovenskega šolskega muzeja, ⁵⁹ ki prikazuje učilnico nekoč. Učitelj na tem mestu uporabi metodo slikovnega gradiva. Prvo vprašanje, kaj najprej vidite na fotografiji, navaja učence na opazovanje, vsak od njih mora čim hitreje povedati en predmet, ki ga je opazil. Drugo vprašanje se glasi, kaj predstavlja fotografija, nato pa s pomočjo ugotovljenega odgovorijo na tretje vprašanje, kakšne pripomočke so nekoč uporabljali pri pouku.

Sledi prvi vsebinski poudarek Šolske reforme Marije Terezije in Jožefa II. (5 minut), kjer učitelj frontalno, z metodo razlage in uporabe učbenika, ⁶⁰ učencem obrazloži šolske reforme ter poudari uvedbo šolske obveznosti. Le to, v naslednjem vsebinskem poudarku, poimenovanem Obvezno izobraževanje nekoč in danes (7 minut), učenci primerjajo s šolsko obveznostjo danes. Ugotovitve zapisujejo v zvezek. Nato učitelj, pri tretjem vsebinskem poudarku Posledice in prednosti obveznega izobraževanja (20 minut), z metodo razlage opiše posledice uvedbe šolske obveznosti. Sledi metoda dela s pisnim virom, pri čemer si učenci preberejo pisni vir dosegljiv v elektronski knjigi. ⁶¹ Ker je besedilo v angleščini, je smiselno delo v paru, saj bodo tako tudi učenci, ki so šibkejši v znanju angleščine, s pomočjo sošolca razumeli več. Glavna predpostavka besedila je, da daljše obvezno šolanje otrok znižuje možnost asocialnega vedenja v poznejših letih in vodi k večjemu življenjskemu uspehu. ⁶² Učenci po branju odgovorijo na naslednja vprašanja: kdo ja avtor besedila, kdaj in kje je bilo besedilo objavljeno, o čem govori besedilo ter kaj kaže raziskava, ki jo avtor navaja v zadnjem odstavku. Po približno 15 minutah preverimo odgovore.

Za domačo nalogo (4 minut) si morajo v elektronski knjigi ogledati grafični prikaz naraščanja starosti ob prenehanju obveznega izobraževanja v Angliji ⁶³ in odgovoriti na štiri vprašanja: kaj predstavljajo vodoravni koloni, koliko so bili stari otroci leta 1870, ko so zapustili obvezno šolanje in koliko 2013, ter zakaj meniš, da se starostna meja obveznega izobraževanja podaljšuje. Tisti, ki pa jih ta tematika posebno zanima, lahko raziščejo, kaj podatki kažejo pri

⁵⁸ Učni načrt, 2011, str. 18.

⁵⁹ Slovenski šolski muzej, <http://kandela.blog.siol.net/tag/slovenski-solski-muzej/> (28. 11. 2014).

⁶⁰ Mirjanič, 2006, str. 77.

⁶¹ Council of Europe (2014). Elektronska knjiga. Shared histories for a Europe without dividing lines. Strasbourg: Council of Europe.

http://www.coe.int/t/DG4/EDUCATION/HISTORYTEACHING/Projects/SharedHistories/SharedHistories_en.asp (24. 11. 2014), str. 240.

⁶² Prav tam, str. 240.

⁶³ Prav tam, str. 240.

nas. Njihove odgovore se preveri pri naslednji uri, morda kot ponovitev snovi v začetnem delu ure.

Za končno ponavljanje (4 minut) učitelj izvede metodo razgovora z glavnim vprašanjem, zakaj je pomembno, da se izobraževanje omogoči vsem. Učenci bodo z odgovori izpostavljali predvsem pozitivne lastnosti izobraževanja, obenem bodo lažje razumeli pomen njihovega izobraževanja in izobraževanja nasploh, saj bodo morali sami, poiskati razloge, zakaj hoditi v šolo.

ZA KONEC

Tematika izobraževanja v učbenikih in učnih načrtih ni holistično predstavljena na enem mestu, temveč je delne vsebine moč najti v učbenikih in učnih načrtih predvsem za 6. in 8. razred. Ob strokovnem razmisleku lahko te vsebine nadgradimo in poglobimo z uporabo dane elektronske knjige. Enega od potencialnih primerov prikazuje tudi prikaz učne ure, ki učencem celovitejše predstavi pomen obveznega izobraževanja za življenje posameznika in družbe. Elektronska knjiga je tako izredno lahko dostopen in kvaliteten vir, s pomočjo katerega lahko obogatimo ure pri pouku zgodovine.

LITERATURA

- Council of Europe (2014). Elektronska knjiga. Shared histories for a Europe without dividing lines. Strasbourg: Council of Europe.
http://www.coe.int/t/DG4/EDUCATION/HISTORYTEACHING/Projects/SharedHistories/SharedHistories_en.asp (24. 11. 2014).
- Mirjanić, A. idr. (2006). Raziskujem preteklost 8. Učbenik za zgodovino za 8. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus.
- Slovenski šolski muzej, <http://kandela.blog.siol.net/tag/slovenski-solski-muzej/> (28. 11. 2014).
- Učni načrt. Program osnovna šola. Zgodovina. (2011). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.
http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_zgodovina.pdf (25. 11. 2014).
- Verdev, H. (2008). Raziskujem preteklost 6. Učbenik za zgodovino za 6. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus.

POVZETEK

Izobraževanje je ena od štirih širših tem, ki jo zajema elektronska knjiga *Shared Histories for a Europe without dividing lines*. S pomočjo le te lahko to tematiko učencem posredujemo celovitejše, saj jo učbeniki in učni načrti za osnovno šolo zajemajo le v posameznih fragmentih. Elektronska knjiga namreč ponuja raznovrstno gradivo, omogoča različne metode, kar je konkretno opisano na primeru učne ure z naslovom Obvezno izobraževanje, preko katere, učenci, skozi zgodovinsko snov šolskih reform v času Marije Terezije in Jožefa II. odkrivajo prednosti izobraževanja. S tem prispeva k pozitivnejšemu, bolj motiviranemu odnosu učencev do izobraževanja nasploh in posledično k njihovim boljšim učnim uspehom. Uporaba elektronske knjige tako omogoča predvsem oblikovanje zanimivejše in aktivnejše učne ure za učence.

ČLOVEKOVE PRAVICE

ŠPELA PLANINŠEK, LARA SADAR: OBRAVNAVA KRŠENJA ČLOVEKOVIH PRAVIC MED DRUGO SVETOVNO VOJNO V OSNOVNI ŠOLI

UVOD

Kršenje človekovih pravic med drugo svetovno je tematika, ki jo je treba v osnovni šoli obravnavati z veliko mero previdnosti in občutljivosti. K obravnavi moramo pristopiti tako, da se učenci poglobijo v razmere in spoznanja usvajajo z empatijo.

Učna ura na to temo, ki bo predstavljena v pričujočem članku, temelji prav na tej empatiji, zato je spoznavanje tematike preko umetniških del zelo primerno, posebej v osnovni šoli.

KRŠENJE ČLOVEKOVIH PRAVIC MED DRUGO SVETOVNO VOJNO V UČNEM NAČRTU IN OSTALEM GRADIVU

VKLJUČENOST TEMATIKE V UČNI NAČRT

Narava tematike kršenja človekovih pravic je takšna, da jo je mogoče aplicirati na skoraj vsa področja, ki jih obravnavamo pri zgodovini, vendar pa je v učnem načrtu manj konkretno izpostavljena.

V učnem načrtu za osnovno šolo med splošni cilji tako najdemo cilje, kot so:

»Učenci so zmožni:

- razvijati sposobnost za razumevanje in spoštovanje različnih kultur, ver, ras in skupnosti;
- obsoditi zločine proti človeštvu, genocide, holokavst in druge oblike množičnega kršenja človekovih pravic;
- obsoditi politične sisteme, ki ne spoštujejo človekovih pravic.«⁶⁴

Operativnih ciljev, ki bi obravnavali konkretno kršenje človekovih pravic, pa v učnem načrtu za osnovno šolo ne najdemo. Poleg teh splošnih ciljev je tematika omenjena tudi med standardi znanja, ki se nanašajo na vse obvezne in izbirne teme in sicer le v naslednjem členu:

Učenec »navede in pojasni značilnosti političnih sistemov, ki so izvajali zločine proti človeštvu, genocide, holokavst in druge oblike množičnega kršenja človekovih pravic.«⁶⁵

⁶⁴ Učni načrt. Program osnovna šola. Zgodovina (2011), str. 3. (Dostopno na: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_zgodovina.pdf, pridobljeno: 9. 10. 2014).

⁶⁵ Prav tam, str. 39.

VKLJUČENOST TEMATIKE V UČBENIK

Učbenik za 9. razred osnovne šole vsebuje poglavje Kakšna je bila totalna vojna s podnaslovom Zakaj se je zgodil holokavst, ki obravnava protijudovsko razpoloženje in nacistična uničevalna taborišča. To poglavje se najbolj ukvarja s kršenjem človekovih pravic v drugi svetovni vojni, predvsem skozi opis razmer v koncentracijskih taboriščih in ravnanje vodij v le teh.⁶⁶

VKLJUČENOST TEMATIKE V ELEKTRONSKI UČBENIK

V elektronskem učbeniku najdemo poglavje, ki govori o češkem koncentracijskem taborišču Terezin. Na začetku sta navedena dva glavna poudarka, ki jih moramo upoštevati ob obravnavi kršenja človekovih pravic v drugi svetovni vojni. Pri učencih moramo krepiti empatično razumevanje zgodovine in biti pozorni na njihove čustvene odzive, ko jim pokažemo slikovno gradivo.⁶⁷

Kljub temu, da Terezin ni bil uničevalni tabor, je v njem zaradi slabih razmer umrlo več tisoč ljudi. Služil je tudi kot gestapovski zapor, v katerem so se nahajali večinoma politični zaporniki.⁶⁸

Kljub težkim življenjskim razmeram, pa so se ljudje ukvarjali z umetnostjo. Ta jim je bila v pomoč pri obrambi pred brutalnostjo in poniževanjem. V elektronskem učbeniku najdemo kar nekaj slikovnega gradiva, ki so ga ustvarili Judovski umetniki. Prikazujejo razmere v taboriščih. Poleg najdemo tudi naloge in ključna vprašanja, ki jih lahko postavljamo učencem.⁶⁹

TABORŠČNI TAROK

Taboriščni tarok je komplet 54 kart, ki jih je narisal Boris Kobe, ki je bil interniranec v nemškem taborišču Allach. Karte prikazujejo prizore iz taborišča, od prihoda jetnikov do osvoboditve. Da bi umetnik jasno pokazal, da niso namenjene igranju je namesto pikove in

⁶⁶ Razpotnik, Jelka; Snoj, Damjan (2013). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. 3. Izdaja. Ljubljana: Rokus Klett, str. 43.

⁶⁷ Shared Histories For a Europe Without Divining Lines. Council of Europe, str. 448. (Dostopno na: http://www.coe.int/t/DG4/EDUCATION/HISTORYTEACHING/Projects/SharedHistories/SharedHistories_en.asp, pridobljeno: 21. 11. 2014).

⁶⁸ Prav tam, str. 449.

⁶⁹ Prav tam, str. 450-455.

križeve desetice narisal pikovega in križevega asa. Da bi poudaril razčlovečenje, ki ga je doletelo ob prihodu v taborišče, pa je na srčevega asa zapisal: »PRINTED-BY-KOBE-BORIS-NO 142841-kz-Allah«.⁷⁰

UČNA URA NA TEMO KRŠENJA ČLOVEKOVIH PRAVIC MED DRUGO SVETOVNO VOJNO

Po vstopu učitelja v razred in uvodnem pozdravu sledijo učiteljevi zapisi v dnevnik in priprava računalnika, medtem pa se razred tudi umiri in pripravi na delo. Učitelj se odloči, da ta dan ne bo sam napovedal naslova učne ure, ampak ga bodo učenci ugibali s pomočjo slikovnega in pisnega gradiva, ki ga s PowerPoint-om projicira na platno.

Na prosojnici je fotografija Anne Frank⁷¹ in citat iz njenega dnevnika: »Naše židovske znance množično zapirajo in gestapo ni ravno obziren z njimi. V živinskih vagonih jih prepeljejo v Westerbork, kjer je v Drente veliko taborišče za Žide. [...] Mislimo si, da večino ljudi pomorijo. Angleški radio govori o plinskih celicah. Mogoče je to še najhitrejši način, da umreš.«⁷²

Ko bi učenci prebrali pisni vir in si ogledali fotografijo, bi učitelj zastavil nekaj vprašanj: Morda poznate deklico na fotografiji?, O čem govori njen odlomek iz dnevnika?, Prepoznate temo današnje učne ure?. Učenci dvigajo roke in odgovorijo z učiteljevim dovoljenjem odgovarjajo na vprašanja. Na koncu ugotovijo, da bo beseda tekla o nacističnem nasilju nad Židi tekom druge svetovne vojne.

Po uvodnem delu sledi glavni del, ki temelji na samostojnem delu učencev s slikovnim in pisnim gradivom. Najprej bi učitelj učencem podal vsa navodila, jim predstavil delovne liste in oblikoval pet skupin s po štirimi učenci. Vsaka skupina bi na delovnem listu dobila gradivo iz elektronskega učbenika⁷³ in nekatere karte Taboriščnega taroka.⁷⁴ Vso slikovno gradivo iz elektronskega učbenika, ki bi ga učenci uporabljali, bi učitelj pokazal preko računalnika in projektorja, vendar bi ga za lažje delo po skupinah tudi natisnil na delovne liste. Vsaka od petih skupin bi dobila drugačno gradivo, s katerim bi primerjalno raziskali določen segment življenja ljudi v taboriščih.

⁷⁰ Predmet meseca avgusta. (Dostopno na: http://www.muzej-nz.si/sl/news.php?id_news=93, pridobljeno: 24. 11. 2014).

⁷¹ Razpotnik, Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. Razred osnovne šole, str. 43.

⁷² Frank, Anne (2011). Dnevnik Ane Frank. Ljubljana: Mladinska knjiga, str. 66.

⁷³ Shared Histories For a Europe Without Divining Lines. Council of Europe, str. 448-455.

⁷⁴ Grile, Tinkara (2010). Taboriščni tarok kot zgodovinski vir pri poučevanju holokavstva. V: Zgodovina v šoli. Št. 3-4. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 17-27.

Prva skupina bi na podlagi slike Kantorja,⁷⁵ slike Hoskove⁷⁶ in fotografije novih prišlekov⁷⁷ analizirala prihod Židov v koncentracijsko taborišče Terezín. Dobili bi še tarok karti VI in VII, ki prikazujeta sprejemni postopek v taborišče Dachau.⁷⁸

Druga skupina bi se ukvarjala s tem, kako je potekalo življenje v taboriščih. S pomočjo slike Hoskove⁷⁹ (če bi bili učenci veščji v angleščini, bi lahko uporabili tudi tekst, ki je poleg slike⁸⁰) in tarok kart V,⁸¹ XII⁸² ter XVIII,⁸³ bi ugotavljali kakšno kulturno življenje se je odvijalo v Terezínu in kako mukotrpno je bilo v taborišču Überlingen.

Tretja skupina bi analizirala represijo, ki so jo občutili jetniki s strani nacistov s pomočjo dveh slik Haasa⁸⁴ tarok kart XI⁸⁵ in XV⁸⁶. Nasilje pa je vladalo tudi med taboriščniki samimi, kar prikazuje tarok XIV,⁸⁷

Četrta skupina bi razmišljala predvsem o emocionalnih stiskah, ki so jih doživljali taboriščniki. Te bi poskušali razbrati s slike Haasa⁸⁸ in tarokov: križeva kraljica⁸⁹ srčev fant in srčev konjenik.⁹⁰

Naloga zadnje skupine pa bi bila, da razmislijo o »odrešitvi« ubogih jetnikov. Vživijo naj se v ilustracijo Fritta⁹¹ in razmislijo, kako bi se počutili na dečkovem mestu. S pomočjo tarok kart XX in XXI⁹² pa bi ugotovili, kako je potekala osvoboditev v taborišču Allach.

Zapis učne snovi bi potekal ob poročanju skupin v obliki miselnega vzorca. Vsi učni listi z rešitvami bi bili učencem dostopni na spletni učilnici, da bi po potrebi lahko še dopolnili svoje zapiske.

V zadnjih minutah učne ure bi učenci samostojno za ponovitev rešili vprašanja, ki jih najdemo v učbeniku.⁹³ Če ne bi uspeli, bi to bilo domače delo.

⁷⁵ Shared Histories For a Europe Without Divining Lines, str. 450.

⁷⁶ Prav tam, str. 451.

⁷⁷ Prav tam.

⁷⁸ Grilc, Taboriščni tarok kot zgodovinski vir pri poučevanju zgodovine, str. 21.

⁷⁹ Shared Histories For a Europe Without Divining Lines, str. 449.

⁸⁰ Prav tam.

⁸¹ Grilc, Taboriščni tarok kot zgodovinski vir pri poučevanju zgodovine, str. 21.

⁸² Prav tam, str. 23.

⁸³ Prav tam, str. 24.

⁸⁴ Shared Histories For a Europe Without Divining Lines, str. 450 in 452.

⁸⁵ Grilc, Taboriščni tarok kot zgodovinski vir pri poučevanju zgodovine, str. 22.

⁸⁶ Prav tam, str. 23.

⁸⁷ Prav tam, str. 24.

⁸⁸ Shared Histories For a Europe Without Divining Lines, str. 452.

⁸⁹ Grilc, Taboriščni tarok kot zgodovinski vir pri poučevanju zgodovine, str. 25.

⁹⁰ Prav tam, str. 26.

⁹¹ Shared Histories For a Europe Without Divining Lines, str. 454.

⁹² Grilc, Taboriščni tarok kot zgodovinski vir pri poučevanju zgodovine, str. 25.

⁹³ Razpotnik, Jelka; Snoj, Damjan, Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole, str. 43.

ZAKLJUČEK

V članku je bila predstavljena učna ura na temo, ki je v učnem načrtu nekoliko zapostavljena, pa vendar je zelo pomembna. Dobro je, da se obravnave kršenja človekovih pravic v drugi svetovni vojni lotimo z veliko mero občutljivosti. Ravno zato ker so učenci v osnovni šoli še bolj občutljivi, je način dela s slikovnim gradivom velikokrat ustrežnejši kot prikaz šokantnih posnetkov in fotografij. Taboriščni tarok tako pri učencih spodbudi razmišljanje o tej temi in v kombinaciji z drugim slikovnim in tekstualnim gradivom poskrbi, da so učenci res zmožni: »obsoditi zločine proti človeštvu, genocide, holokavst in druge oblike množičnega kršenja človekovih pravic«.⁹⁴

VIRI IN LITERATURA

Frank, Anne (2011). Dnevnik Ane Frank. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Grilec, Tinkara (2010). Taboriščni tarok kot zgodovinski vir pri poučevanju holokavstva. V: *Zgodovina v šoli*. Št. 3-4. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 17-27.

Predmet meseca avgusta. (Dostopno na: http://www.muzej-nz.si/sl/news.php?id_news=93, pridobljeno: 24. 11. 2014).

Razpotnik, Jelka; Snoj, Damjan (2013). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. 3. Izdaja. Ljubljana: Rokus Klett, str. 43.

Shared Histories For a Europe Without Divining Lines. Council of Europe, str. 448. (Dostopno na:

http://www.coe.int/t/DG4/EDUCATION/HISTORYTEACHING/Projects/SharedHistories/SharedHistories_en.asp, pridobljeno: 21. 11. 2014).

Učni načrt. Program osnovna šola. Zgodovina (2011), str. 3. (Dostopno na: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_zgodovina.pdf, pridobljeno: 9. 10. 2014).

⁹⁴ Učni načrt. Zgodovina, str. 3.

POVZETEK

Tematiko človekovih pravic in tudi njihovo kršenje je na različne načine možno aplicirati na pouk zgodovine. V učnem načrtu je ta tematika slabo reprezentirana, zato se učitelj večinoma lahko sam odloča o tem, na kakšne načine jo bo predstavil učencem. Učbenik pa mu sugerira obravnavo kršenja človekovih pravic med drugo svetovno vojno. Pri obravnavi kršenja človekovih pravic se učitelj lahko upre na slikovno gradivo iz spletnega učbenika, ki govori o taborišču Terezin. Za primerjavo pa doda Kobetov Taboriščni tarok in tako osvetli še slovensko doživljanje taborišč. Za osnovnošolce je prikaz koncentracijskih taborišč skozi umetnost bolj primeren in manj šokanten kot z nazornimi posnetki oziroma fotografijami.

KAJA IVANETIČ, MIRJANA ŽAGAR: ČLOVEKOVE PRAVICE DRUGAČE

UVOD

"Človekove pravice so pridobljene z rojstvom in pripadajo vsem, ne glede na raso, spol, nacionalno ali etnično pripadnost, jezik, vero ali katero koli drugo osebno okoliščino. Človekove pravice vključujejo pravico do življenja in svobode, prepoved suženjstva in mučenja, svobodo mišljenja in izražanja, pravico do dela in izobraževanja ter še veliko več. Vsi smo upravičeni do teh pravic brez diskriminacije."⁹⁵ Danes se nam človekove pravice v zgoraj zapisanem citatu zdijo kot nekaj samoumevnega, vendar še vedno ne veljajo za vse enako.

V članku je opisana izvedba možne učne ure, v prvem delu je namen ugotoviti, kako je tematika človekovih pravic prisotna v učnem načrtu in v učbeniku za 4. letnik gimnazije. Drugi del pa se nanaša na izvedbo učne ure za 4. letnik gimnazije na temo razvoj človekovih pravic s pomočjo elektronskega učbenika *Shared histories for a Europe without dividing lines*,⁹⁶ učbenika za četrti letnik gimnazije *Zgodovina 4*⁹⁷ in učnega načrta za zgodovino v gimnaziji.⁹⁸

VKLJUČENOST TEMATIKE V UČNEM NAČRTU IN UČBENIKU ZA 4. LETNIK GIMNAZIJE

Človekove pravice so neposredno vključene v skoraj vsako širšo temo v učnem načrtu za zgodovino v gimnaziji. Znotraj učnega načrta za splošno gimnazijo obstaja ena izbirna tema, ki neposredno v naslovu vsebuje človekove pravice, in sicer "Civilnodružbena gibanja in človekove pravice", ki je del širše teme "20. stoletje in začetek 21. stoletja" za 4. letnike,⁹⁹ medtem ko se človekove pravice še skrivajo znotraj ciljev, vsebin ter v ključnih konceptih in idejah v kar 15 obveznih in izbirnih širših temah. Pri večini širših tem je med cilji zapisano, da

⁹⁵ Splošna deklaracija človekovih pravic (1948) http://www.unis.unvienna.org/unis/sl/topics/human_rights.html (pridobljeno 6. november 2014).

⁹⁶ *Shared histories for a Europe without dividing lines* (2014): http://www.coe.int/t/DG4/EDUCATION/HISTORYTEACHING/Projects/SharedHistories/SharedHistories_en.asp, (pridobljeno: 17. november 2014).

⁹⁷ Gabrič, A., Režek, M. (2011) *Zgodovina 4*, učbenik za četrti letnik gimnazije. Ljubljana: DZS. Str.: 232–233.

⁹⁸ *Zgodovina*, Učni načrt: splošna gimnazija. (2008): http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2009/programi/media/pdf/un_gimnazija/un_zgodovina_280_ur_gimn.pdf (pridobljeno: 17. november 2014).

⁹⁹ *Zgodovina*, Učni načrt: splošna gimnazija. (2008): str.: 41 http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2009/programi/media/pdf/un_gimnazija/un_zgodovina_280_ur_gimn.pdf (pridobljeno: 6. november 2014).

učenci razvijajo pozitiven odnos do spoštovanja človekovih pravic, enakosti, izbirnosti in obsodijo njihovo kršenje.¹⁰⁰ Izbrano izvedbo učne ure bi lahko zasnovali na podlagi izbirne teme iz učnega načrta za zgodovino v gimnazijah, in sicer "Civilno-družbena gibanja in človekove pravice."¹⁰¹ Izbrana tematika pa je tudi del snovi iz zgodovinskega učbenika za 4. letnik gimnazije, in sicer poglavje Človekove pravice in civilna družba.¹⁰²

UČNA URA NA TEMO ČLOVEKOVE PRAVICE

Pri učni uri "Človekove pravice drugače" bi učitelj poskušal dosežati cilj predviden v učnem načrtu za zgoraj omenjeno izbirno širšo temo, in sicer učenec zna oceniti pomen deklaracije o človekovih pravicah.¹⁰³ Cilji, h katerim bi še učitelj težil, so med instrumentalnimi cilji, da učenec zna pojasniti za koga so veljale od 16. do 18. stoletja človekove pravice, navesti, kje so napisane človekove pravice, opisati značilnosti Deklaracije človekovih pravic in navesti kdaj je bila sprejeta. Funkcionalni učni cilji, ki jih bi poskušal doseči skozi učno uro so, da učenec zna razvijati spretnost izbiranja informacij iz različnih medijev, kritično presoditi njihovo uporabno vrednost, oblikovati svoje sklepe, mnenja, stališča,¹⁰⁴ aktivno poslušati in sodelovati, pisati po nareku ter odgovarjati na vprašanja. Med vzgojnimi cilji pa bi težil k temu, da učenec zna razvijati pozitiven odnos do pomena spoštovanja človekovih pravic, enakosti, strpnosti in demokracije.¹⁰⁵

Pripravljanje ali uvajanje

Učno uro bi učitelj začel v frontalni obliki z uvodno motivacijo, ki bi trajala 10 minut. Brez napovedi naslova učne ure, bi učitelj na projektnem platnu s pomočjo računalnika, LCD projektorja in Power Pointa projiciral citat, ki se nahaja v elektronskem učbeniku Shared histories.¹⁰⁶

¹⁰⁰ Zgodovina, Učni načrt: splošna gimnazija. (2008): str.: 27, 29, 31, 32, 34, 35, 36, 38,41, 45.
http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2009/programi/media/pdf/un_gimnazija/un_zgodovina_280_ur_gimn.pdf (pridobljeno: 17. november 2014).

¹⁰¹ Zgodovina, Učni načrt: splošna gimnazija. (2008): str.: 41.
http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2009/programi/media/pdf/un_gimnazija/un_zgodovina_280_ur_gimn.pdf (pridobljeno: 17. november 2014).

¹⁰² Gabrič, A., Režek, M (2011) Zgodovina 4, učbenik za četrti letnik gimnazije. Ljubljana: DZS. Str.: 232–233.

¹⁰³ Zgodovina, Učni načrt: splošna gimnazija. (2008), str.: 41.

¹⁰⁴ Zgodovina, Učni načrt: splošna gimnazija. (2008), str.: 41.

¹⁰⁵ Zgodovina, Učni načrt: splošna gimnazija. (2008), str.: 41.

¹⁰⁶ Shared histories for a Europe without dividing lines, str.: 430
(http://www.coe.int/t/DG4/EDUCATION/HISTORYTEACHING/Projects/SharedHistories/SharedHistories_en.asp, pridobljeno: 14. november 2014).

Citat bi učitelj prebral, učenci bi poslušali, potem pa ga bi skupaj prevedli v slovenščino. Nato bi učitelj z metodo razgovora učencem zastavil nekaj vprašanj na projicirani citat: Kaj menite o citatu?; Kaj menite, kako je bilo s človekovimi pravicami v preteklosti?; Ali so danes vsi ljudje enakopravni?; Ali v naši družbi živimo v skladu s zgoraj navedenim citatom? Potem bi učitelj napovedal, da bodo na današnji učni uri govorili o razvoju človekovih pravic, del učne ure pa bo potekal tudi v skupinah.

Glavni del učne ure: obravnavanje nove snovi

Glavni del učne ure bi potekal v skupinski učni obliki. Za delo v skupini bi učitelj namenil 15 minut učne ure. Učitelj bi učence razdelil v štiri skupini, pri tem pa bi bil pozoren, da bi bili učenci heterogeno razporejeni glede na to, kako jim gre pri pouku angleščine. Skupine bi dobile odlomek iz elektronskega učbenika Shared Histories. Učitelj bi podal navodila, in sicer učenci bi v vsaki skupini potihoma prebrali odlomek, se o njem pogovorili ter ga v treh stavkih povzeli. Dve skupini bi dobili odlomek, ki se nanaša na debato iz leta 1550 v Španiji med bivšim škofom Bartolome de las Casas in filozofom Juan Gines de Sepulveda.¹⁰⁷ Drugi dve skupini pa bi dobili citat iz Deklaracije o neodvisnosti ZDA.¹⁰⁸ Drugi dve skupini bi morali poleg povzetka še odgovoriti na vprašanja, ki bi bila priložena odlomku, in sicer kako bi prevedli frazo "all men", kaj danes pomeni to, ali naj bi v 18. stoletju "all men" pomenilo kot "vsi ljudi" in na koga se je takrat nanašala besedna zveza "all men".

Sledilo bi poročanje po skupinah, vsaka skupina bi določila poročevalca, ki bi prebral povzetek odlomka in v drugih dveh skupinah še vprašanja ter odgovore. Učitelj bi pojasnil, da se je 1. zgodba dogajala v Španiji v 16. stoletju, ko so Španski pomorščaki začeli osvajati ozemlja Srednje Amerike in so tam naleteli na domorodno prebivalstvo. Potem bi učitelj postavil vprašanje kako to, da so Španci videli domorodce kot nerazvito, necivilizirano prebivalstvo? Učenci bi dvigovali roke in odgovarjali. Pojasnil bi še, da je bila Deklaracija o neodvisnosti ZDA sprejeta 4. julija 1776.¹⁰⁹

Potem bi učitelj z metodo razlage pojasnil, da so moralni standardi postavljeni v 16. stoletju veljali za belce, moške, Evropejce. Ostale skupine Afričani, Azijci, itd. so bili zunaj prava. In

¹⁰⁷ Shared histories for a Europe without dividing lines, str.: 418-418
(http://www.coe.int/t/DG4/EDUCATION/HISTORYTEACHING/Projects/SharedHistories/SharedHistories_en.asp, pridobljeno: 17. november 2014).

¹⁰⁸ Shared histories for a Europe without dividing lines, str.: 421
(http://www.coe.int/t/DG4/EDUCATION/HISTORYTEACHING/Projects/SharedHistories/SharedHistories_en.asp, pridobljeno: 17. november 2014).

¹⁰⁹ Deklaracija o neodvisnosti ZDA. http://sl.wikipedia.org/wiki/Deklaracija_neodvisnosti_ZDA (pridobljeno: 28. november 14).

vse do 20. stoletja, do 2. svetovne vojne so veljale človekove pravice samo za moške, belce, stare nad 18 let.

V glavnem delu učne ure bi učitelj namenil še 10 minut učne ure za zapis učne snovi. Pri tem bi se osredotočil na to, da se pravice skozi zgodovino niso razvijale same od sebe, ampak se je moral za njih nekdo boriti, se zavzemati (ženske, delavci), da se je izraz človekove pravice uveljavil šele po 2. svetovni vojni, da je so s sprejetjem Deklaracije človekovih pravic postale univerzalne za vse in kdaj je bila sprejeta Deklaracija človekovih pravic. Pri tem bi se nanašal predvsem na Zgodovina 4, Učbenik za četrti letnik gimnazije, na poglavje Človekove pravice in civilna družba.

Za urjenje in vadenje bi učitelj namenil še 5 minut učne ure in učencem s pomočjo računalnika projiciral na projektno platno preko LCD projektorja krajši videoposnetek Splošna deklaracija o človekovih pravicah iz spletne strani Youtube.¹¹⁰

Zaključno ponavljanje

Pri zaključnem ponavljanju bi učitelj namenil 5 minut učne ure in učencem zastavil nekaj vprašanj, ki bi se nanašale na obravnavano učno snov, in sicer za koga so veljale od 16. so 18. stoletja človekove pravice, kje so napisane človekove pravice, vprašal bi po kakšni značilnosti ali členu Deklaracije človekovih pravicah in kdaj je bila ta sprejeta. Z zaključim ponavljanjem bi učitelj preveril, ali so bili z učno uro doseženi funkcionalni cilji, ki jih predvideva učni načrt in kot si jih je zastavil.

ZAKLJUČEK

Pri uporabi odlomkov v angleškem jeziku iz elektronskega učbenika Shared histories bi pri tako zastavljeni učni uri učitelj uresničeval še medpredmetno povezovanje z angleškim jezikom. Tako učni načrt kot učbenik predvidevata posebno obravnavo izbrane tematike. Izvedena učna ura bi bila učinkovit način povezovanja uporabe elektronskega učbenika Shared histories skupaj s cilji iz učnega načrta za zgodovino v gimnaziji in učbenikom za zgodovino. Pri takšni izvedbi učne ure bi elektronski učbenik Shared histories lahko uporabili pri uvodni motivaciji in za obravnavo nove učne snovi.

¹¹⁰ Splošna deklaracija o človekovih pravicah (https://www.youtube.com/watch?v=woATZ_Fq72k, pridobljeno 17. november 2014).

SEZNAM VIROV

- Deklaracija o neodvisnosti ZDA
(http://sl.wikipedia.org/wiki/Deklaracija_neodvisnosti_ZDA, pridobljeno: 28. november 2014)
- Gabrič, A., Režek, M. (2011) Zgodovina 4, učbenik za četrti letnik gimnazije. Ljubljana: DZS.
- Shared histories for a Europe without dividing lines (2014):
(http://www.coe.int/t/DG4/EDUCATION/HISTORYTEACHING/Projects/SharedHistories/SharedHistories_en.asp, (pridobljeno: 17. november 2014)
- Splošna deklaracija človekovih pravic (1948)
http://www.unis.unvienna.org/unis/sl/topics/human_rights.html (pridobljeno 6. november 2014).
- Splošna deklaracija o človekovih pravicah
https://www.youtube.com/watch?v=woATZ_Fq72k, (pridobljeno 17. november 2014)
- Zgodovina, Učni načrt: splošna gimnazija. (2008):
http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2009/programi/media/pdf/un_gimnazija/un_zgodovina_280_ur_gimn.pdf (pridobljeno: 17. november 2014)

POVZETEK

Človekove pravice so postopoma dobivale vidno vlogo znotraj učnih vsebin. Tako učbenik za četrti letnik gimnazije, kot učni načrt za zgodovino za splošne gimnazije predvidevata obravnavo izbrane tematike in ji namenjata posebno poglavje. V članku je opisana izvedba možne učne ure na temo Človekove pravice s pomočjo elektronskega učbenika Shared histories. Iz elektronskega učbenika bi uporabili citat prvega člena iz Splošne deklaracije o človekovih pravicah pri uvodni motivaciji in za skupinsko delo za obravnavo nove učne snovi bi uporabili besedilo, ki se nanaša na debato iz leta 1550 iz Španije in citat iz Deklaracije o neodvisnosti ZDA. Učna ura bi bila učinkovit način povezovanja uporabe elektronskega učbenika skupaj s cilji iz učnega načrta in učno vsebino iz učbenika.

TAMARA CASAR, SABINA LEBEN: PRIMER KRŠENJA ČLOVEKOVIH PRAVIC: USODA CIVILNEGA PREBIVALSTVA V ČASU DRUGE SVETOVNE VOJNE

UVOD

Za začetek diskurza o človekovih pravicah postavljamo francosko revolucijo, kljub temu da je dejanski začetek teme pojav razredne družbe. Podobno kot pri obravnavi učne vsebine tudi pri pouku pozabljamo, da se človekove pravice lahko dotaknejo prav vsakega zgodovinskega obdobja, teme ali poglavja. V kolikšni meri bodo človekove pravice predstavljene pa je odvisno od učiteljeve samoiniciative. Učiteljeva samoiniciativa in odprtost sta glavna dejavnika, ki botrujeta povezovanju določenih tematik s področjem človekovih pravic.

Ker gre za široko družboslovno področje naj učitelj razmisli, kje je najbolj smiselno, da poleg obravnavane učne vsebine vpelje tudi konkretne primere, s katerimi izpostavi neupoštevanje in kršenje pravic. Kot proti utež lahko navede tudi primere dobre prakse. V članku je predstavljena učna ura za 4. letnik gimnazije na temo človekovih pravic med 2. svetovno vojno.

ČLOVEKOVE PRAVICE V UČNEM NAČRTU IN UČBENIKIH ZA GIMNAZIJE

Ob pregledu učnega načrta za gimnazijo opazimo, da se poglavja o človekovih pravicah pojavljajo tako med obveznimi kot med izbirnimi širšimi temami. V obdobju srednjega veka, humanizma, renesanse, absolutizma in začetkov industrializacije najdemo dve obvezni širši temi, ki vključujeta človekove pravice; Različni modeli vladanja v poglavju Med absolutizmom in parlamentarizmom in Umetnost srednjega in novega veka ter vsakdanje življenje.¹¹¹ Slednjo temo bi lahko dopolnili s slikovnim gradivom iz elektronske knjige Skupna zgodovina, ki ga je izdal evropski svet.¹¹²

¹¹¹ Kunaver, V. et al (2008). Učni načrt. Program gimnazija. Zgodovina [Elektronski vir]. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. Način dostopa (URL):

http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2011/programi/media/pdf/un_gimnazija/un_zgodovina_280_ur_gimm.pdf (November 2014).

¹¹² Council of Europe (2014). Elektronska knjiga. Shared histories for a Europe without dividing lines.

[Elektronski vir]. Strasbourg: Council of Europe. Način dostopa (URL):

Z 19. stoletjem vstopimo v pojem človekovih pravic, kot ga poznamo danes. Izbor obveznih in izbirnih širših tem dobro predstavi položaj ljudi in njihove pravice. Ker je tematika v slovenskih učnih načrtih dobro pokrita, naj učitelj v želji po dodatni literaturi in nadgradnji znanja poseže po elektronski knjigi. Ta ponuja dobre možnosti za dopolnjevanje in nadgradnjo znanja s slikovnim gradivom, nalogami in drugimi viri. Pri učni uri v tem prispevku je uporabljen učbenik za gimnazije 4. letnik založbe DZS.¹¹³

UČNA URA NA TEMO TRPLJENJE CIVILNEGA PREBIVALSTVA

UCITELJEVA PRIPRAVA NA UCNO URO

Učiteljeva priprava na učno uro je bistvenega pomena, saj se v prvi vrsti z njeno pomočjo izognemo rutinskemu delu in improvizaciji. Učitelj v učni pripravi opredeli učne oblike, metode, tehnike in cilje ter opredeli pripomočke in učila, s pomočjo katerih bo strmel k zastavljenim ciljem. Le te naj bi učenci ob koncu učne ure tudi dosegli. V nadaljevanju bodo v naši učni uri zastopane vse učne oblike. Tukaj je prav, da učencem podamo jasna navodila, ki jih bodo znali izpolniti. Učne metode, ki bodo zastopane v naši prikazani učni uri, pa bodo metoda dela s slikovnimi viri, metoda slikovne demonstracije, metoda razlage, metoda razgovora, metoda dela s pisnimi viri, metoda dela z IKT in metoda grafičnih izdelkov. Za nemoteno delo bomo potrebovali tudi internet, zemljevid in računalnik s projektorjem. Prav tako pa bo delo potekalo v računalniški učilnici, saj imajo na ta način dijaki dostop do elektronske knjige. Najbolj zastopano učilo bo elektronska knjiga.

POTEK UČNE URE

Dijaki si bodo za uvodno motivacijo ogledali odlomek iz filma *Deček v črtasti pižami*,¹¹⁴ ki prikazuje nepriznavanje Judov kot človeške rase. Na podlagi videnega bomo z vodenjem razgovora analizirali odlomek iz filma. Razgovor bomo navezali tudi na poglavje *Only if you are human*, ki se nahaja v elektronski knjigi.¹¹⁵ Na podlagi razgovora se bomo dotaknili tudi aktualnosti obravnavane tematike in dijake pozvali, naj nam naštejejo območja, kjer so danes

http://www.coe.int/t/DG4/EDUCATION/HISTORYTEACHING/Projects/SharedHistories/SharedHistories_en.asp (dalje: CoE, Shared histories for a Europe...). (November 2014).

¹¹³ Gabrič, A.; Režek, M. (2011). Zgodovina 4. Učbenik za četrti letnik gimnazije. Ljubljana: DZS, str 65-67.

¹¹⁴ Izvirno: *The Boy in the Striped Pyjamas*, 2008.

¹¹⁵ CoE, Shared histories for a Europe..., 2014, str. 440–443.

najbolj odmevne kršitve človekovih pravic in kdo so ljudje, ki so jim kršene pravice. Iz tega izpeljemo naslov učne ure *Trpljenje civilnega prebivalstva* in poudarimo nekatere cilje, ki jih bodo dijaki osvojili ob koncu šolske ure.¹¹⁶

Prvi prvem vsebinskem poudarku z naslovom *Življenje na okupiranem ozemlju* s pomočjo učbenika¹¹⁷ dijakom pojasnimo, kakšni so bili razlogi, ki so privedli do življenja na okupiranem ozemlju, predstavimo značilnosti nemške politike v germanskih državah ter opišemo gospodarski potencial celinske Evrope, ki je bil podrejen zahtevam nemške vojske. Celotno razlago projiciramo na PPT, da si lahko dijaki snov sproti tudi zapisujejo. V nadaljevanju dijaki v dvojicah s pomočjo analize nacističnega propagandnega gradiva v elektronski knjigi¹¹⁸ ugotovijo, kdaj so bili ustanovljeni prvi geti in kaj je pripeljalo do okupatorjevih teženj po ponovni uveljavitvi getov ter na ta način razumejo razloge, ki so privedli do krutega ravnanja okupatorja. Na koncu vsebinskega sklopa skupaj skozi metodo razgovora analiziramo odgovore oz. ugotovitve dijakov.¹¹⁹

Pri drugem vsebinskem poudarku *Usoda Judov* dijakom s pomočjo učbenika¹²⁰ predstavimo kakšna je bila usoda Judov in kakšne so bile njene posledice. Dijaki naj s pomočjo elektronske knjige¹²¹ v skupinah ugotovijo, kakšno je bilo življenje Judov v taboriščih. Dijake razdelimo v štiri skupine po tri. Dve skupini bosta poskušali s pomočjo dveh fotografij v elektronski knjigi¹²² odgovoriti na zastavljena vprašanja. Skupini naj izmenično odgovarjata vsaka na drugi dve vprašanje. Tretja skupina bo s pomočjo besedila v elektronski knjigi¹²³ ugotovila,¹²⁴

¹¹⁶ Uvodna motivacija naj traja 5 minut. Dijaki diskutirajo o videnem odlomku. Ugotovijo naj, da je tema kršenje človekovih pravic v času druge svetovne vojne. Odgovor učitelj naveže na temo v elektronskem učbeniku. Tu dijaki ugotovijo, da je nesprejemljivo razosebljati ljudi. Pri vprašanju kje so človekove pravice kršene danes poudarijo, da gre za civiliste in naštejejo vsaj tri države ali etnične skupine: Sirijo, Ukrajino, Rome, Kurde ...

¹¹⁷ Gabrič, A.; Režek, M., 2011, str. 65.

¹¹⁸ CoE, Shared histories for a Europe..., 2014, str. 445.

¹¹⁹ Obravnava učne vsebine naj traja pri prvem vsebinskem poudarku 9 minut. Tu dijaki med drugim ugotovijo, da so bili geti judovske četrti, ki so bile ustanovljene že v srednjem veku in so takrat ločevale judovsko prebivalstvo od krščanskega. Zaradi antisemitske politike pa so bile nove različice getov ustanovljene, že v začetku druge svetovne vojne, kar je bil samo začetek sistematskega pobijanja Judov skozi celotno drugo svetovno vojno.

¹²⁰ Gabrič, A.; Režek, M., 2011, str. 66.

¹²¹ CoE, Shared histories for a Europe..., 2014, str. 451.

¹²² CoE, Shared histories for a Europe..., str. 452.

¹²³ Prav tam, str. 449.

¹²⁴ Pri vprašanju kakšno je bilo kulturno življenje Judov v koncentracijskem taborišču Terezín dijaki odgovorijo, da so kljub grozljivim življenjskim pogojem v getu, mnogi ljudje skušali ohranjati svoje človeško dostojanstvo. Z

kakšno je bilo kulturno življenje Judov v koncentracijskem taborišču Terezín. Četrta skupina pa bo na podlagi druge risbe iz elektronske knjige¹²⁵ ugotovila,¹²⁶ kakšne so bile življenjske razmere in pravice v koncentracijskih taboriščih. Poročevalec vsake skupine poda ugotovitve, na podlagi katerih naredimo analizo.¹²⁷ Na koncu vsebinskega sklopa učitelj ob zemljevidu,¹²⁸ ki ga učencem prikaže na PPT našteje nekatera taborišča namenjena predvsem uničenju Judov in dijake pozove, naj preostala taborišča ki se nahajajo na zemljevidu poimenujejo sami.¹²⁹ Pri tretjem vsebinskem poudarku *Izpad moške delovne sile in racionirana preskrba* učitelj s pomočjo učbenika¹³⁰ razloži, kakšne so bile razmere v državah, ki niso bile članice trojnega pakta, razloge za racionalno preskrbo in njene posledice. Celotna snov je ob razlagi učitelja prikazana tudi na PPT. Na koncu vsebinskega sklopa učitelj dijakom prikaže na PPT propagandno gradivo, ki se nahaja tudi v učbeniku¹³¹ in dijake pozove naj mu povedo, kaj propagandno gradivo predstavlja in s kakšnim namenom je bila objavljeno.¹³²

brutalnostjo in ponižanjem v taborišču so se spopadli tako, da so se posluževali kulturnega življenja. V svojo dejavnost so vključili tako na več tisoče profesionalni in amaterskih umetnikov, ki so prihajali iz Češkoslovaške Avstrije in Nemčije. Tako odrasli kot otroci so se vključevali v dejavnosti na področju slikanja in pisanja poezijo.

¹²⁵ Prav tam, str. 452.

¹²⁶ Pri vprašanju kakšne so bile življenjske razmere in človekove pravice v koncentracijskih taboriščih, dijaki odgovorijo, da so bile ljudje v koncentracijskih taboriščih brez pravic. Le-te so bile v veliki meri kršene in razmere, v katerih so živeli, so bile obupne in nevzdržne.

¹²⁷ Prvi dve skupini dijakov lahko na podlagi skupinskega dela ugotovita, da fotografiji prikazujeta množico ljudi različnih starosti. Prva fotografija prikazuje v večji meri otroke in ženske, ki čakajo ob živilskem vagonu na usodo. Medtem ko druga fotografija prikazuje samo štiri otroke, ki nosijo še enega otroka na nosilih. Na slednji fotografiji lahko v ozadju opazimo moškega, ki si jih ogleduje in kovček enega izmed dečkov, kjer se nahaja serijska številka taboriščnika. Na obeh fotografijah je opaziti, da imajo ljudje na plaščih všite Davidove zvezde. Obe fotografiji pa prikazujeta prihod v Terezín. Ljudje na obeh fotografijah so bili Judje, ki so bili nasilno deportirani v Terezín oz. so bili prisiljeni zapustiti svoja bivališča. Opaziti je, da so izrazi na njihovih obrazih nejevoljni, radovedni, žalostni, zamišljeni, izgubljeni in obupani. Medtem, ko pri otrocih ni razbrati obupa, ampak samo žalostne in začudene obraze. Pri zadnjem vprašanju lahko dijaki odgovorijo po svojih občutkih in pojasnijo svojo odločitev.

¹²⁸ Repe, B. (2006). *Sodobna zgodovina: zgodovina za 4. letnik gimnazij*. Ljubljana: Modrijan, str. 146.

¹²⁹ Obravnava učne vsebine pri drugem vsebinskem poudarku naj traja 16 minut. Taborišča, ki jih dijaki poimenujejo ob koncu drugega vsebinskega poudarka so naslednja: Auschwitz, Treblinka in Belzec.

¹³⁰ Gabrič, A.; Režek, M., 2011, str. 67.

¹³¹ Prav tam, str. 67.

¹³² Obravnava učne vsebine pri tretjem vsebinskem poudarku naj traja 7 minut. Dijaki povedo, da propagandno gradivo predstavlja vabilo oz. poziv za ženske za prostovoljno delo. Z zaposlitvijo žensk bi na ta način nadomestili moško delovno silo, ki se je pridružila oboroženim silam.

V fazi zaključnega ponavljanja in preverjanja dijaki individualno odgovorijo na dve vprašanji v učbeniku,¹³³ ki sta navedeni v črnem odebeljenem tisku v zelenih okvirčkih ob koncu prvega in drugega vsebinskega poudarka. Pri tem si lahko pomagajo z učbenikom in zapiski v zvezku. Nekaj minut pred koncem učne ure, učitelj izbere dva dijaka, da prebereta posamezno vprašanje in odgovor.¹³⁴ Če je potrebno ju dopolnjuje in popravlja. Pri tretjem vsebinskem poudarku dijaki na vprašanje, ki se prav tako nahaja v učbeniku¹³⁵ odgovorijo doma.¹³⁶

SKLEP

V članku je bila predstavljena ideja za izpeljavo učne ure *Trpljenje civilnega prebivalstva*, ki se dotika tematike človekovih pravic. Predstavljena učna ura temelji predvsem na uporabi elektronske knjige pri pouku zgodovine. V učni uri so zastopane tudi vse štiri učne oblike in pester nabor metod, ki uro naredijo veliko bolj produktivno tako na področju didaktičnih načel kot pri doseganju učnih ciljev. V zasnovi so uporabljene naloge in besedila, ki so zastopana v elektronski knjigi pod tematiko človekove pravice, in sicer so to Učna ura se dopolnjuje tudi z učbenikom za četrti letnik gimnazije, ki je v skladu z učnim načrtom za gimnazije.

¹³³ Gabrič, A.; Režek, M., 2011, str. 65 in 66.

¹³⁴ V zaključnem ponavljanju dijaki na naslednje vprašanje: Primerjajte odnos nemškega okupatorja do različnih narodnih skupin in kako je Nemčija nadomeščala pomanjkanje delovne sile odgovorijo, da takratna nacistična Nemčija ni priznavala nobene druge rase razen arijske. Tako je med največje sovražnike prištevala Jude in slovanske narode. V nadaljevanju navedejo, da je Nemčija nadomeščala delovno silo z tujci iz zahodnih držav, vojnimi ujetniki in drugo prisilno delovno silo, ki je nasedla nacistični propagandi. Na drugo vprašanje, ali so Judje sploh imeli možnost, da se izognejo usodi, ki jim jo je namenil nacistični režim med vojno, pa lahko odgovorijo, da izbire praktično niso imeli.

¹³⁵ Gabrič, A.; Režek, M., 2011, str. 67.

¹³⁶ Faza zaključnega ponavljanja naj traja 8 minut. Za domačo nalogo dijaki primerjajo, kako so izpad moške delovne sile nadomeščali na okupiranem ozemlju in kako v državah protifašistične koalicije ter na kratko pojasnijo, kako so vprašanje pomanjkanja dobrin reševali na okupiranem ozemlju in kako drugod. Predvideni odgovori učencev so tako lahko, da so moško delovno sil nadomeščale ženske. Vprašanje pomanjkanja dobrin pa so reševali z racionirano preskrba.

VIRI IN LITERATURA

Council of Europe (2014). Elektronska knjiga. Shared histories for a Europe without dividing lines. [Elektronski vir]. Strasbourg: Council of Europe. Način dostopa (URL): http://www.coe.int/t/DG4/EDUCATION/HISTORYTEACHING/Projects/SharedHistories/SharedHistories_en.asp (November 2014).

Gabrič, A.; Režek, M. (2011). Zgodovina 4. Učbenik za četrti letnik gimnazije. Ljubljana: DZS.

Kunaver, V. et al (2008). Učni načrt. Program gimnazija. Zgodovina [Elektronski vir]. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. Način dostopa (URL): http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2011/programi/media/pdf/un_gimnazija/un_zgodovina_280_ur_gimn.pdf (November 2014).

Repe, B. (2006). Sodobna zgodovina: zgodovina za 4. letnik gimnazij. Ljubljana: Modrijan.

Youtube. The Boy in the Striped Pyjamas, <http://www.youtube.com/watch?v=dsF3AvGPGHk>, (Datum dostopa: 6. 11. 2014).

POVZETEK

Učni načrt za gimnazijo predvideva obvezne in izbirne učne vsebine na temo človekovih pravic. Predlog učne ure z naslovom *Trpljenje civilnega prebivalstva v času druge svetovne vojne* je namenjen dijakom v četrtem letniku gimnazije. Dijaki skozi diskusijo in naloge spoznajo temeljne človekove pravice, njihove kršitve in se seznanijo z življenjem civilnega prebivalstva v času med drugo svetovno vojno. Glavni del snovi je razdeljen na tri vsebinske poudarke, ki se dopolnjujejo z uporabo elektronske knjige. Elektronska knjiga je pri uri uporabljena kot zbirka dodatnih virov in služi za poglobitev in nadgraditev znanja, kot taka je zagotovo nepogrešljivo sredstvo tako za učitelja kot za dijake.

INDUSTRIJSKA REVOLUCIJA

MARSEL HOTIČ, MARTINA SIRK: OD TELEGRAFA DO MOBITELA (RAZVOJ BREZŽIČNIH TELEKOMUNIKACIJ)

UVOD

Pouk zgodovine bi moral učencem in dijakom predstavljati izziv in jih pritegniti s pomembnostjo vsebin. Ker pa dijaki postajajo vedno bolj zahtevni ter se vsega hitro naveličajo, se moramo tudi učitelji zgodovine na to prilagoditi. Če se tematik ne da obravnavati z drugačnimi, sodobnejšimi tehnikami in metodami, lahko samo vsebino do te mere spremenimo, da jo aktualiziramo. Aktualizacijo pri pouku zgodovine lahko predstavimo tako, da temo poskušamo prilagoditi sodobnemu pojmovanju, jo posodobiti.¹³⁷

Obravnavo tematike industrijske revolucije se lahko učitelji lotimo na ta način, da izhajamo iz zanimanja dijakov. Ker ima danes že skoraj vsak dijak mobilni telefon, jim predlagamo, da raziščemo razvoj brezžičnih telekomunikacij od njenih začetkov – torej od odkritja telegrafa, naprej. To je lahko le eden od načinov popestitve pouka zgodovine. Namen članka je predstaviti konkretno učno uro na temo razvoja brezžičnih telekomunikacij z uporabo elektronskega učbenika *Shared Histories for a Europe without Dividing Lines* ter predstaviti teoretični del izvedbe omenjene učne ure.

RAZVOJ BREZŽIČNE TELEKOMUNIKACIJE V UČNIH NAČRTIH ZGODOVINE ZA GIMNAZIJO V SLOVENIJI

V učnih načrtih zgodovine za gimnazije v povezavi z razvojem brezžične telekomunikacije najdemo učne cilje, ki se posredno navezujejo na obravnavano tematiko. Cilji so naslednji:

»Dijaki/ -nje:

- raziščejo značilnosti industrijskega razvoja v 19. stoletju;
- raziščejo spremembe, ki jih je v svetu povzročil industrijski razvoj;
- ključne prelomnice iz gospodarske in družbene zgodovine 19. stoletja umestijo v ustrezen zgodovinski čas in prostor;
- oblikujejo svoje zaključke, mnenja, stališča, interpretacije.«¹³⁸

¹³⁷ SSKJ, 2014, URL: <http://bos.zrc-sazu.si/cgi/neva.exe?name=ssbsj&tch=14&expression=zs%3D664> (17. 11. 2014).

¹³⁸ Kunaver, V., Brodnik, V. (2008). Učni načrt. Zgodovina, - str. 33. URL: http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2014/programi/media/pdf/un_gimnazija/un_zgodovina_280_ur_gimn.pdf (17. 11. 2014).

Ker se teme konkretno ne dotika niti en cilj, to dopušča učiteljem zgodovine lastno interpretacijo in s tem posledično tudi izbiro vsebine. Med pričakovanimi rezultati, navedenimi v učnem načrtu zgodovine za gimnazije najdemo tudi naslednjega: »Dijaki/ -nje ugotavljajo in utemeljujejo, kateri izumi so pomenili prelom v tehničnem razvoju.«¹³⁹ Iz tega pričakovanega rezultata lahko sledi, da se učitelj odloči izvesti učno uro na temo razvoj brezžične telekomunikacije, saj je prav izum telegrafa omogočil razvoj mobilne telefonije, ki je danes nepogrešljiva v našem vsakdanjiku.

V učbeniku Zgodovina 3 za gimnazije, se ta tema nahaja v majhnem obsegu – na eni strani. Obravnavana je le tematika telegrafa, nadaljnjega razvoja pa ni.¹⁴⁰ Elektronski učbenik za zgodovino *Shared histories for a europe without dividing lines* bolj poglobljeno obravnava tematiko izumov 19. stoletja in s tem tudi razvoja brezžičnih telekomunikacij. V podpoglavju *Čas in prostor* znotraj glavnega poglavja *Vpliv industrijske revolucije* sta dve strani namenjeni tematiki brezžičnih povezav.¹⁴¹ Iz tega besedila izhajava tudi pri izvedbi učne ure na to temo. Ker gre za besedilo v angleščini, je z uporabo prispevka mogoča tudi medpredmetna povezava z angleškim jezikom.

METODA DELA Z BESEDILI IN MEDPREDMETNO POVEZOVANJE

Pri pouku zgodovine je ključnega pomena, da učitelj stopi iz klasičnih okvirjev poučevanja z metodama razgovora in razlage že zaradi same učne vsebine. Z uporabo omenjenih metod lahko dijaki začnejo vnaprej izgubljati interes do vsebine, še preden jo dodobra spoznajo. Prav zato je metoda dela z besedili pri pouku zgodovine ena od tistih metod, ki lahko spremeni dojemanje same vsebine pri dijakih. Učitelj lahko z rabo različnih pisnih besedil posreduje nova spoznanja dijakom ter razširja in pogloblja diapazon že obstoječega znanja. Dijaki tako s poglobljeno lastno aktivnostjo snov analizirajo, odkrivajo nove pomene ter povzemajo glavna spoznanja.¹⁴² Ta metoda omogoča dijaku sprotno pregledovanje snovi ter vračanja nazaj na dele snovi, ki jih ni dojel, zagotavlja večji pregled nad učnimi vsebinami. Z uporabo te metode se dijaki navajajo na zbrano in kritično branje, na postavljanje vprašanj ter si razvijajo

¹³⁹ Prav tam, - str. 54.

¹⁴⁰ Cvirn, J., Studen, A. (2010). Zgodovina 3. Učbenik za tretji letnik gimnazije, - str. 177.

¹⁴¹ Shared histories for a europe without dividing lines. (2010), - str. 142-143. URL:

http://www.coe.int/t/DG4/EDUCATION/HISTORYTEACHING/Projects/SharedHistories/SharedHistories_en.asp (17. 11. 2014).

¹⁴² Blažič, M., Ivanuš-Grmek, M., Kramar, M., Strmčnik, F. (2003). Didaktika : visokošolski učbenik., - str. 364-366.

samostojnost.¹⁴³ V začetku naj bi s to metodo obravnavali predvsem učbeniška besedila, postopoma pa se dijake navaja na rabo drugih pisnih pripomočkov, ki niso didaktično oblikovana. Prav preko rabe teh drugih besedil, ki so dijakom dostopna v različnih oblikah, postaja pouk informacijsko bolj odprt, komunikativen in funkcionalen.¹⁴⁴ S tem skupno delo učitelja in dijakov postopoma vse bolj prehaja v samostojno delo dijakov.

Medpredmetno povezovanje izobraževalnih vsebin je eden od temeljnih elementov učnih načrtov za osnovno ter srednjo šolo tako za splošne kot tudi izbirne predmete. Medpredmetne povezave vključujejo povezovanje različnih ved preko šolskih predmetov oz. šolskega kurikula, in sicer preko sorodne tematike oz. vsebine ali pa procesa. Z medpredmetnimi povezavami se učinkovito spopadamo z enim največjih problemov v izobraževanju – s problemom deljenja znanja na področja in izoliranja posameznih veščin. Znanje postane prenosljivo, dijaki se naučijo misliti in povezovati in kurikul se na ta način prilagodi resničnemu življenju.¹⁴⁵ V članku je opisan primer pouka zgodovine in možnost medpredmetnega povezovanja tega predmeta z angleškim jezikom.

IZVEDBA UČNE URE: OD TELEGRAFA DO MOBITELA (RAZVOJ BREŽIČNIH TELEKOMUNIKACIJ)

Uvodni del: UVAJANJE (15 minut)

Učitelj za izvedbo te ure uporabi računalniško učilnico, saj je le tako lahko dijakom omogočeno samostojno delo z e-učbenikom. Prvi del ure je namreč načrtovan tako, da se dijaki uvajanja lotijo samostojno. Predvidena je namreč metoda dela z besedilom in sicer s prispevkom iz e-učbenika *Shared histories for a europe without dividing lines*.¹⁴⁶ Dijaki v petnajstih minutah, ki so jim na voljo, preberejo prispevek z naslovom *Wireless communication*. Prispevek govori o mladem italijanskem raziskovalcu Guglielmu Marconiju, kateremu je leta 1896 uspelo poslati signal v zgradbo, od njega oddaljeno 1600 metrov. Dogodek je bil pomemben, saj je bil signal poslan po brezžični povezavi. V nadaljevanju prispevek govori še o ostalih dosežkih na področju brezžične komunikacije.¹⁴⁷

¹⁴³ Učna metoda dela z besedilom (2011). URL: <http://www.termania.net/slovarji/terminoloski-slovar-vzgoje-in-izobrazevanja/3474508/ucna-metoda-dela-z-besedilom> (25. 11. 2014)

¹⁴⁴ Blažič, M., Ivanuš-Grmek, M., Kramar, M., Strmčnik, F. (2003). Didaktika : visokošolski učbenik., - str. 364-366.

¹⁴⁵ Stare Puščavec, T. (2013). Medpredmetno povezovanje pri pouku tujega jezika. str. 91.

¹⁴⁶ Shared histories for a europe without dividing lines. (2010). Str. 142-143. URL: http://www.coe.int/t/DG4/EDUCATION/HISTORYTEACHING/Projects/SharedHistories/SharedHistories_en.asp (17. 11. 2014).

¹⁴⁷ Prav tam, - str. 142-143.

Temu delu ure učitelj nameni 15 minut, da tako zadovolji različne potrebe dijakov. Nekaterim namreč lahko predstavlja branje angleškega besedila težavo in za to potrebujejo več časa. V primeru, da učitelj opazi, da dijaki z angleškim besedilom niso imeli težav, skrajša čas, ki je namenjen branju in nameni kakšno minuto več razgovoru, ki sledi.

Osrednji del: RAZGOVOR IN OBRAVNAVANJE NOVE UČNE SNOVI (25 minut)

Po prebranem besedilu v e-učbeniku, dijaki sodelujejo z učiteljem v razgovoru o besedilu, kateremu je namenjenih vsaj 5 minut učne ure. Tako lahko izrazijo svoj pogled na odkritje brezžične komunikacije. Pri tem je pomembno, da učitelj poizkuša od učencev pridobiti čim več različnih mnenj o obravnavani tematiki.¹⁴⁸

Sledi obravnavanje nove učne snovi. Učitelj se pri razlagi opre na poglavje v učbeniku Zgodovina 3, ki nosi naslov *Pospesitev in razširitev prometa in komunikacij*.¹⁴⁹ Učitelj iz poglavja izlušči razvoj in pomen prenosa informacij v preteklosti iz podpoglavij, ki niso neposredno vezana na temo brezžične komunikacije. Posebno pozornost nameni podpoglavju *Telegraf*. To odkritje Američana Samuela Morsea je potrebno obravnavati v ožji povezavi s pošto in železnico. Telegraf je namreč leta 1837 zamenjal prejšnje ognjene, dimne signale ter sporočila z bobni. Razlago učitelj obogati s podatki o telegrafski povezavi med Dunajem in Trstom, ki je bila vzpostavljena leta 1849, konec leta 1850 pa so z Dunajem povezali petnajst provincialnih mest. Na začetku istega leta pa je bilo v Bleiweisovih Novicah oznanjeno, da se je tudi v naših krajih, torej na slovenskem ozemlju, pojavil telegraf, kar je bila pomembna pridobitev za ta prostor.¹⁵⁰ Dijaki ob poslušanju razlage ves čas oblikujejo zapis učne snovi.

Zaključni del: PONOVIČEV IN DODATNO DELO (5 minut)

V zaključnem delu ure učitelj poda sintezo učne ure in pove bistvene poudarke.¹⁵¹ Dijakom ponudi možnost dodatnega dela doma na temo: Razvoj mobilne telefonije.

ZAKLJUČEK

Obravnava tematike industrijske revolucije je predstavljena na drugačen način, z aktualizacijo teme. S kombinacijo metod, uporabo metode dela z besedilom ter razgovora in razlage lahko

¹⁴⁸ Učitelj na primer postavi dijakom vprašanje: »Kako pomemben se vam zdi izum telefona za človeštvo,« ali pa »bi izumu telefona pripisali velik pomen ali ne? Zakaj?«.

¹⁴⁹ Cvirn, J., Studen, A. (2014). Zgodovina 3. Učbenik za tretji letnik gimnazije, - str. 175.

¹⁵⁰ Prav tam, - str. 175.

¹⁵¹ Primeri poudarkov, podani s strani učitelja: 1. Med prve načine prenosa informacij uvrščamo komunikacijo z dimnimi signali; 2. Pomemben del v razvoju prenosa informacij je pomenil razvoj železnice in s tem poštinih vlakov; 3. Predhodnik telefona je bil telegraf, katerega izumitelj je bil Samuel Morse; 4. Prvi brezžični telefon je izumil Italijan, Guglielmo Marconi; itd.

učitelj predstavi potek razvoja brezžičnih telekomunikacij od odkritja telegrafa naprej in sicer prek prvega telefona do najsodobnejših mobilnih telefonov.

VIRI IN LITERATURA

- Blažič, M., Ivanuš-Grmek, M., Kramar, M., Strmčnik, F. (2003). Didaktika : visokošolski učbenik. Novo Mesto : Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo.
- Cvirn, J., Studen, A. (2010). Zgodovina 3. Učbenik za tretji letnik gimnazije. Ljubljana : DZS.
- Kunaver, V., Brodnik, V. (2008). Učni načrt. Zgodovina. Ljubljana : Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. URL:
http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2014/programi/media/pdf/un_gimnazija/un_zgodovina_280_ur_gimn.pdf (17. 11. 2014).
- Shared histories for a europe without dividing lines. (2014).
http://www.coe.int/t/DG4/EDUCATION/HISTORYTEACHING/Projects/SharedHistories/SharedHistories_en.asp (17. 11. 2014).
- Stare Puščavec, T. (2013). Medpredmetno povezovanje pri pouku tujega jezika. Zanimivo učno okolje – naš izziv. Naklo : Biotehniški center, Srednja šola.
- SSKJ (pojem: Aktualizacija), 2014,
<http://bos.zrc-sazu.si/cgi/neva.exe?name=ssbsj&tch=14&expression=zs%3D664> (17.11. 2014).

POVZETEK

Primer iz članka nudi priložnost, da spoznamo, kako se lahko pouk zgodovine aktualizira, da je vsebina dijakom zanimiva. Učno uro *Od telegrafa do mobitela* izvedemo z uporabo tehnologije, ki nam omogoči uporabo e-učbenika *Shared histories for a europe without dividing lines*, s tem pa prispevka, z naslovom *Wireless communication*, ki govori o Marconijevem izumu telefona. Učna ura se začne s samostojnim delom učencev, sledi kratka razprava in učiteljeva razlaga drugih vsebin industrijske revolucije, katerih glavna nit so oblike prenosa informacij. V zaključnem delu ure učitelj dijakom poda možnost dodatnega dela doma, na temo *Razvoj mobilne telefonije*, ki naj bi jo prostovoljec predstavil sošolcem v obliki referata. Pouk zgodovine lahko tako dijakom predstavlja izziv in jim postane zanimivejši.

PETRA GOLTNIK, TADEJ POGAČNIK: UPORABA UČBENIKA SHARED HISTORIES FOR A EUROPE WITHOUT DIVIDING LINES PRI UČNI URI: RAZVOJ MEST V ČASU INDUSTRIJSKE REVOLUCIJE

UVOD

Konec 18. in 19. stoletje je čas, ki je v evropski zgodovini zaznamovan z revolucijami in vsestranskimi spremembami v načinu življenja in dela takratnega človeka. Zagotovo je ena najpomembnejših revolucij industrijska, ki se je po svojih vznikih v Veliki Britaniji razširila v večji del Evrope. Omenjeno temo je v svojo obravnavo vključil Svet Evrope in jo predstavil v učbeniku *Shared histories for a Europe without dividing lines*.¹⁵² Namen članka je predstavitev konkretne uporabe učbenika pri pouku in vpogled v uporabnost le tega. V nadaljevanju članka bo predstavljen primer učne ure za 8. razred osnovne šole.

TEMATIKA V UČNIH NAČRTIH IN UČBENIKU

Tema industrijska revolucija je v slovenskem prostoru vključena v učne načrte za osnovne šole in gimnazije. V učnem načrtu za zgodovino za 8. razred osnovne šole vsebine industrijske revolucije obravnavamo znotraj obvezne širše teme Industrijska revolucija, konkretno razvoj mest pa obravnavajo ožje teme: Gospodarski tokovi med razvitimi in nerazvitimi deli sveta, Posledice industrijske revolucije in Selitve Evropejcev.¹⁵³ Učni načrt za gimnazije obravnavano tematiko zajemajo znotraj izbirnih širših tem Blišč in beda industrijskega razvoja in Vsakdanje življenje v 19. stoletju.¹⁵⁴ V učbeniku za zgodovino za 8. razred je tematika zajeta v dveh poglavjih in sicer: Kako se je industrializacija razširila po svetu? in Kako je industrializacija spremenila življenje ljudi?¹⁵⁵

¹⁵² *Shared histories for a Europe without dividing lines*: <http://shared-histories.coe.int>. (15. 11. 2014).

¹⁵³ Učni načrt za zgodovino za Osnovno šolo:

http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_zgodovina.pdf (24. 11. 2014).

¹⁵⁴ Učni načrt za zgodovino za gimnazije:

http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2014/programi/media/pdf/un_gimnazija/un_zgodovina_280_ur_gimn.pdf (24. 11. 2014).

¹⁵⁵ Mirjanić, A. idr. (2006). *Raziskujem preteklost 8. Učbenik za zgodovino za 8. razred osnovne šole*. Ljubljana: Rokus. 122–126.

UČNA URA

Učna ura z naslovom Razvoj mest v času industrijske revolucije sodi v širši kontekst učnih ur o industrijski revoluciji. Sledila bi učni uri o splošnem poteku industrializacije, njenem vplivu na razvoj sveta ter ključnih pridobitvah. Učno vsebino najdemo v učbeniku za 8. razred, glavni vir pa je knjiga *Shared Histories*, ki vsebuje primere, preko katerih bodo učenci bolje razumeli razvoj mest.

Uvodoma učitelj napove temo in cilje učne ure. Z metodo razgovora preveri predznanje in ugotovi, kaj učenci že vejo o razvoju mest. Učitelj poudari, da so se mesta ves čas razvijala, da pa je v času industrijske revolucije prišlo do največjega razvoja evropskih mest. Uvodni del traja pet minut.

V prvem vsebinskem poudarku učenci skozi metodo dela s slikovnim gradivom spoznajo, zakaj je prišlo do razvoja mest in kaj novega je nastalo v mestih. Ta poudarek bi trajal petnajst minut. Učitelj najprej uporabi e-knjigo *Shared Histories*, in sicer študijo primera o mestu Manchester.¹⁵⁶ Pri delu si učenci lahko pomagajo s šolskim učbenikom.¹⁵⁷ Učitelj učence razdeli v skupine po štiri, vsaka skupina dobi list s sliko in vprašanji, na katera morajo odgovoriti. Na sliki vidimo romantično podobo mesta Manchester v času industrijske revolucije. Prikazan je kontrast med pristno naravo v ospredju in industrijskim mestom v ozadju.¹⁵⁸ Prvo vprašanje sprašuje, kaj je avtor hotel s sliko sporočiti. Drugo vprašanje sprašuje po ostalih mestih, ki so se v tem času tako razvila. Ob tretjem vprašanju učenci odkrivajo razloge za hiter razvoj Manchestra in ostalih mest. Četrto vprašanje sprašuje po konkretnih spremembah mest in pokrajine. Po predstavitvi odgovorov vsake skupine bi učitelj ugotovitve dopolnil z razlago o vzrokih in posledicah razvoja mest ter konkretnih spremembah v mestu.

V drugem vsebinskem poudarku, ki traja deset minut, učenci spoznavajo vsakdanje življenje v času industrijske revolucije. Poteka metoda dela z IKT-jem. Učenci na podlagi študije primera iz elektronske knjige spoznavajo vsakdanje življenje v mestu in se zavedo socialnih razlik, ki so obstajale v tem času.¹⁵⁹ Učenci si ogledajo video, ki predstavlja odlomek filma *Ziemia obiecana*, katerega vsebina je postavljena v mesto Lodž na Poljskem v času industrijske

¹⁵⁶ Hudson P. (2014). The industrial revolution: A new history. V *Shared Histories for a Europe without dividing lines*: http://www.coe.int/t/DG4/EDUCATION/HISTORYTEACHING/Projects/SharedHistories/SharedHistories_en.asp (15. 11. 2014), 78 – 79.

¹⁵⁷ Mirjanić A. idr. (2010). *Raziskujem preteklost 8*, učbenik za zgodovino za 8. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, 124 – 125.

¹⁵⁸ Hudson, 2014, 78 – 79.

¹⁵⁹ Prav tam, 79.

revolucije. Odlomek prikazuje premožnejšo gospo, ki se s kočijo vozi po mestu in opazuje okolico. Pri tem vidi blišč in bedo mesta, bogate ljudi ter ljudi na obrobju, pa tudi podobo mesta s tovarnami in ogromnimi dimniki.¹⁶⁰ Prizori so dovolj nazorni, da si učenci naredijo sliko o življenju v tistem času. Tukaj poteka individualno delo. Učitelj učencem naroči naj opazujejo video in pri tem zapisujejo, v čem se kažejo socialne razlike ter zabeležijo značilnosti mesta, za katere menijo, da so tipične za obdobje industrijske revolucije. Študija primera, kot je opisana v elektronski knjigi, je za osnovnošolce zastavljena malce preambiciozno, poleg tega pa vsa vprašanja niti niso aktualna za našo realnost.¹⁶¹ Se pa po ogledu odlomka učitelj pogovori z učenci o naslovu filma, torej ali so bila mesta res za vse obljubljeni dežela. Z metodo razgovora izve od učencev, kaj so napisali, ter predstavi spremembe v mestnem življenju ter večanje socialnih razlik.

V tretjem vsebinskem poudarku, ki traja deset minut, bi učitelj s kombiniranjem metod razlage, razgovora in dela s slikovnim gradivom učence opozoril na to, da so se v času industrijske revolucije spreminjala mesta tudi pri nas. Učencem pokaže fotografijo nekdanje tobačne tovarne v Ljubljani, ki je bila zgrajena v drugi polovici 19. stoletja.¹⁶² Učenci morajo ugotoviti, kaj fotografija predstavlja. Potem bi učitelj povprašal po ostalih industrijskih obratih, za katere učenci predvidevajo, da so bili zgrajeni v tem času. Učenci spoznajo, da je tudi v naših krajih v obravnavanem času prišlo do razvoja, posledice so vidne še danes.

V zaključnem delu se z metodo razgovora ponovi obravnavana snov. Za domačo nalogo se morajo učenci pri starih starših ali starejših znancih pozanimati o stavbah v njihovi okolici, ki so bile zgrajene v času industrijske revolucije in kakšen je bil njihov namen. Zaključni del traja pet minut.

V predstavljeni učni uro so vključene različne metode in veliko dela, ki ga morajo učenci opraviti sami. Glavni cilji so, da učenec pozna okviren razvoj mesta v času industrijske revolucije, pozna socialne razlike ter prepozna rezultate industrijske revolucije v svojem kraju. Glede na to, da je veliko nazornega gradiva, si učenec snov tudi bolje zapomni.

¹⁶⁰ Ziemia obiecana. <https://www.youtube.com/watch?v=wVHTcb0idew> (15. 11. 2014).

¹⁶¹ Hudson, 2014, 79.

¹⁶² Tobačna tovarna: <http://www.delo.si/clanek/o197119>. (15. 11. 2014).

ZAKLJUČEK

V članku smo pokazali, da je učbenik Shared Histories zelo uporabno učilo pri pouku zgodovine, saj nudi številne možnosti za uporabo.¹⁶³ Ponuja širok izbor gradiva, kar pomeni, da zastopa številne vsebine, ki so zajete v učnem načrtu, s svojo širino pa je dovzeten tudi za kombinacije z drugimi učili. V svoje vsebine vključuje tako občo, kot lokalne zgodovine, kar kaže na uporabnost v širokem spektru držav, ki v njem vidijo možnosti prilagoditve in konkretizacije na nacionalno ali lokalno raven. Zaključujemo torej, da je učbenik uporaben tako za osnovne kot srednje šole. Potrebno pa je dodati, da so nekatere vsebine na zahtevnostni ravni tako visoko, da je zlasti za osnovne šole, način obravnave le teh potrebno prepustiti učiteljevi strokovni odločitvi in prilagoditvam, ki jih bo vključil. Kar pa, konec koncev, učbenik dovoljuje.

SEZNAM LITERATURE

- Hudson P. (2014). The industrial revolution: A new history. V Shared Histories for a Europe without dividing lines:
http://www.coe.int/t/DG4/EDUCATION/HISTORYTEACHING/Projects/SharedHistories/SharedHistories_en.asp (15. 11. 2014).
- Mirjanić A. idr. (2010). Raziskujem preteklost 8, učbenik za zgodovino za 8. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus.
- Shared histories for a Europe without dividing lines: <http://shared-histories.coe.int>. (15. 11. 2014).
- Tobačna tovarna: <http://www.delo.si/clanek/o197119> (15. 11. 2014).
- Učni načrt za zgodovino za Osnovno šolo: Dostopno na:
http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_zgodovina.pdf (24. 11. 2014).
- Učni načrt za zgodovino za gimnazije: Dostopno na:
http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2014/programi/media/pdf/un_gimnazija/un_zgodovina_280_ur_gimn.pdf (24. 11. 2014).
- Ziemia obiecana. <https://www.youtube.com/watch?v=wVHTcb0idew> (15. 11. 2014).

¹⁶³ Shared histories for a Europe without dividing lines: <http://shared-histories.coe.int>. (18. 11. 2014).

POVZETEK

Dejstvo, da je industrijska revolucija uvrščena v učbenik *Shared Histories*, kaže, da je le ta v veliki meri zaznamovala zgodovino Evrope. Kot taka je primerna za obravnavo pri pouku v celotni Evropi. Članek prikazuje uporabo učbenika v konkretni učni uri. Učna ura je sestavljena na osnovi nacionalnega učnega načrta, glavno učilo predstavlja omenjeni učbenik. Učna ura predpostavlja, da učenci poznajo začetke revolucije, svoje predznanje pa uporabijo pri aktivnem sodelovanju skozi metode razgovora, razlage, dela s slikovnim gradivom in dela z IKT. Učenci spoznajo okvirni razvoj industrijskih mest, prepoznajo kontraste v njih, ozavestijo socialne razlike in spoznajo rezultate industrijske revolucije na lokalni ravni. Učbenik ponuja širok izbor gradiva, ki v učnem procesu lahko služi za osnovo ali nadgradnjo.

KRISTINA JAZBEC IN TJAŠA PERTINAČ: VKLJUČENOST TEMATIKE »POLOŽAJ OTROK V OBDOBJU INDUSTRIJSKE REVOLUCIJE« V UČNI NAČRT, UČBENIK IN ELEKTRONSKO KNJIGO

UVOD

Otroci nas lahko naučijo tri stvari: Biti srečen brez razloga, biti vedno radoveden ter neutrudno se boriti za karkoli. (Paulo Coelho)¹⁶⁴

Uvodna misel nas napeljuje k glavni temi naše razprave. To so otroci. Položaj in odnos do otrok se je skozi zgodovino zelo spreminjal, še posebej izrazite spremembe pa so bile opazne s prehodom v industrijsko revolucijo.

Glavna tema obravnave je torej »Položaj otrok v obdobju industrijske revolucije.« Namen didaktičnega članka je predstaviti potek slednje učne z ozirom vključenosti te tematike v elektronsko knjigo, učbenik in učni načrt. Glavno vprašanje, na katero bomo skušali odgovoriti v naši razpravi je, v kolikšni meri je izbrana tematika vključena v učbenik,¹⁶⁵ učni načrt¹⁶⁶ in elektronsko knjigo¹⁶⁷ in kako se te vsebine med seboj povezujejo. Prav tako pa nas bo zanimalo v kolikšni meri so vsebine iz elektronske knjige uporabne in na kakšen način bi lahko le te, konkretno uporabili tudi v učni uri.

V nadaljevanju didaktičnega članka se bomo tako nekoliko podrobneje posvetili zgoraj omenjenim iztočnicam. Osredotočili se bomo na načrtovanje in pripravo učne ure, ki se v skladu z učnim načrtom, izvaja v 3. letniku gimnazij, pri predmetu zgodovine.

VKLJUČENOST TEMATIKE V UČNI NAČRT, UČBENIK IN ELEKTRONSKO KNJIGO

V učnem načrtu za gimnazije se izbrana tema pojavlja v tretjem letniku. Med obveznimi vsebinami teme ne najdemo. Pojavlja pa se v dveh izbirnih širših temah, in sicer v okviru teme

¹⁶⁴ Sončeve pozitivke. Misel tedna. (2014). <http://www.pozitivke.net/article.php/Otroci-Sreca-Boj-Razlog-Modra-Misel> (10. 11. 2014).

¹⁶⁵ Cvirn, J., Studen, A. (2010). Zgodovina 3. Učbenik za 3. letnik gimnazij. Ljubljana: DZS. (Dalje kot: Cvirn, J., Studen, A. (2010)).

¹⁶⁶ Učni načrt za gimnazijo. Zgodovina. (2008). http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2011/programi/media/pdf/un_gimnazija/un_zgodovina_280_ur_gimn.pdf (10. 11. 2014). (Dalje kot: Učni načrt za gimnazijo. Zgodovina. (2008)).

¹⁶⁷ Shared historied. For a Europe without dividing lines. <http://shared-histories.coe.int> (10. 11. 2014). (Dalje kot: Shared historied. For a Europe without dividing lines).

Blišč in beda industrijskega razvoja ter Vsakdanje življenje v 19. stoletju.¹⁶⁸ Pri vsaki od teh tem so prisotne tudi ožje teme. V okviru prve izbirne teme je ožja tema Socialno vprašanje, v okviru druge, pa imamo dve – Odnosi v družini ter Otroštvo in mladost. Učni načrt se sklada tudi z vsebinami navedenimi v učbeniku. Naslovi širših tem so namreč v obeh identični. Razlikujeta pa se glede na poimenovanje ožjih tem.¹⁶⁹

V učbeniku se naša tematika, v sklopu prve širše teme pojavlja le v eni izmed ožjih tem, z naslovom Industrializacija in socialno vprašanje. Medtem ko se podteme na tem mestu ne pojavljajo.¹⁷⁰ Pri drugi širši temi pa opazimo večje skladanje snovi z izbrano tematiko. Tukaj je snov bolj podrobno razčlenjena. Tematika je razdeljena na dve ožji temi, ki nosita naslov Industrializacija vpliva na spreminjanje družine (podtema: Konec hišne skupnosti) ter Zgodovina otroštva in mladostništva (podteme: Meščanski otroci, Kmečki otroci, Delavski otroci).¹⁷¹ Učbenik je tudi primerno opremljen, tako z vsebinskim kot slikovnim gradivom, zato ga lahko koristno uporabimo pri pripravi učne ure, glede na našo izbrano temo.

Poglejmo še, kako je izbrana tematika, zastopana v elektronski knjigi. Pri pregledu smo ugotovili, da lahko elektronska knjiga služi kot odličen pripomoček pri pripravi izbrane učne ure, saj vsebuje veliko uporabnih elementov. Uporabnost knjige se kaže predvsem v njenem vsebinskem in slikovnem gradivu ter v vprašanjih ob koncu poglavij, ki so namenjeni dodatnemu razmišljanju ali ponavljanju. Vse opisano najdemo pod poglavjem o Industrijski revoluciji, pod naslovom *Women, children and families*, ki je del poglavja *Demographic and social change*.¹⁷² V tem delu knjige lahko torej najdemo uporabno besedilo, ki se vsebinsko osredotoča na razne vidike položaja otrok v obdobju industrijske revolucije. Zelo dobro ponazarja položaj otrok pred industrijsko revolucijo, šolanje otrok, delo otrok ter njihov prosti čas, odnos staršev do otrok in njihov položaj znotraj družine v obdobju industrializacije. Podaja tudi nazoren opis življenja otrok v tem obdobju, na podlagi konkretnega primera, in sicer na primeru situacije v Angliji. Slikovno gradivo pa prikazuje predvsem delo v otrok v tovarnah ter podobo tedanjih družin.¹⁷³

¹⁶⁸ Učni načrt za gimnazijo. Zgodovina. (2008), 33–34.

¹⁶⁹ Povzeto po: Učni načrt za gimnazijo. Zgodovina. (2008), str. 33–34.

¹⁷⁰ Cvirn, J., Studen, A. (2010), str. 179–181.

¹⁷¹ Povzeto po: Cvirn, J., Studen, A. (2010), str. 200–203 in 207–209.

¹⁷² Shared historied. For a Europe without dividing lines, str. 86–107.

¹⁷³ Shared historied. For a Europe without dividing lines, str. 87–101.

NAČRTOVANJE UČNE URE

Pri načrtovanju učnih ur smo se odločili da, v sklopu izbranih širših tem, eno celotno učno uro namenimo tudi položaju otrok v industrijski revoluciji. Namen te ure je predvsem prikazati učencem, kako se je življenje otrok spremenilo v primerjavi s predindustrijsko dobo. V tej uri učitelj doseže cilje, ki so zapisani v učnem načrtu¹⁷⁴ in jih operativizira na konkretno snov.

Elektronsko knjigo učitelj uporabi že na samem začetku. V uvodnem delu učne ure učitelj za uvodno motivacijo uporabi sliko, ki prikazuje težko delo otrok v tovarni.¹⁷⁵ Ob tej sliki učencem postavi metodična vprašanja, ki se najpogosteje uporabljajo pri metodi dela s slikovnimi viri. Prvo vprašanje je vezano na prvi vtis, ki ga je slika pustila pri učencih (Kaj najprej vidiš na sliki?). Drugi sklop vprašanj se navezuje na samo vsebino slike (Kaj slika konkretno prikazuje?). Zadnje vprašanje pa je vezano na avtorja (Kaj menite, da je avtor želel prikazati s to upodobitvijo?).¹⁷⁶ S pomočjo uvodne motivacije učitelj povezano preide na konkretno učno vsebino, ki se bo obravnavala pri učni uri.

V osrednjem delu učitelj najprej naredi primerjavo življenja otrok pred industrijsko revolucijo in po njej. V tem delu učne ure je elektronska knjiga zelo uporabna. V samem učbeniku te primerjave ne najdemo združene na enem mestu, temveč je potrebno le-to poiskati na različnih mestih.¹⁷⁷ Elektronska knjiga pa nam, za razliko od učbenika, ponuja pregleden vsebinski opis, zbran na enem mestu.¹⁷⁸ Učitelj torej v tem delu učne ure, uporabi besedilo iz elektronske knjige. Učno snov učitelj predaja v frontalni učni obliki. Med samo razlago pa uporabi tudi metodo razgovora. Učence povpraša o življenju otrok v obdobju industrializacije, v primerjavi z njihovim življenjem.

V drugem delu učne ure, učitelj s pomočjo učbenika predstavi razlike med življenjem otrok posameznih družbenih slojev, v obdobju industrijske revolucije (meščanki, kmečki in delavski otroci).¹⁷⁹ Za primer ponazoritve meščanske družine uporabi sliko iz elektronske knjige,¹⁸⁰ za primer delavskih otrok pa uporabi sliko iz druge strokovne literature.¹⁸¹

¹⁷⁴ Za to učno uro pridejo v poštev cilji v dveh izbranih širših temah. V izbirni širši temi Blišč in beda industrijskega razvoja sta cilja dva: »Dijaki raziščejo spremembe, ki jih je v svetu povzročil industrijski razvoj; analizirajo družbene spremembe in vsakdanje življenje.« (Učni načrt za gimnazijo. Zgodovina. (2008), str. 33.). V izbirni širši temi Vsakdanje življenje v 19. stoletju so pa cilji trije: »Dijaki raziščejo značilnosti vsakdanjega življenja različnih družbenih skupin v 19. stoletju; analizirajo spremembe v vrednotah in načinu življenja; razvijajo pozitiven odnos do pomena spoštovanja človekovih pravic, enakosti in demokracije.« (Učni načrt za gimnazijo. Zgodovina. (2008), str. 34.).

¹⁷⁵ Shared historied. For a Europe without dividing lines, str. 101.

¹⁷⁶ Trškan, D. (2014). E-učbenik za Didaktiko zgodovine I. Ljubljana: Oddelek za zgodovino, str. 99–100.

¹⁷⁷ Cvirn, J., Studen, A. (2010), str. 200–201, 202 in 207.

¹⁷⁸ Shared historied. For a Europe without dividing lines, str. 90.

¹⁷⁹ Cvirn, J., Studen, A. (2010), str. 207–209.

Elektronska knjiga je uporabna tudi pri zaključnem delu učne ure. Z njeno pomočjo lahko učitelj deloma ponovi obravnavano snov, saj v njej najdemo primerni vprašanji za ponavljanje. Slednji vprašanji mora učitelj dodatno preoblikovati, saj sta vprašanji v sami knjigi, zastavljeni nekoliko presplošno. Vprašanji učitelj prilagodi tako, da se osredotočata samo na položaj otrok. Prvo vprašanje učitelj naveže na delo otrok v tovarnah, drugo pa na življenje otrok v različnih družbenih slojih.¹⁸² Dijaki na vprašanje odgovorijo z učno tehniko možganske nevihte.

SKLEP

V pričujoči razpravi je bilo govora o vključenosti tematike »Položaj otrok v obdobju industrijske revolucije« v učni načrt, učbenik ter elektronsko knjigo. Tematika je vsepovsod dobro zastopana. V učnem načrtu najdemo to vsebino pod dve širši izbrani temi, hkrati pa so v njem zapisani tudi cilji, ki bi jih pri izbrani učni uri dosegli. V samem učbeniku se tematika pojavlja na več mestih in je skladna z vsebinami zapisanimi v učnem načrtu.

Elektronska knjiga *Shared histories* je lahko zelo uporabna pri obravnavi učne snovi v okviru teme položaja otrok v obdobju industrijske revolucije. V njej najdemo snov, ki je zastopana tako v učnem načrtu kot tudi v samem učbeniku, zato lahko služi kot odličen pripomoček pri načrtovanju učne ure. Elektronska knjiga vsebuje veliko slikovnega in vsebinskega gradiva, ki ga lahko učitelj tudi konkretno uporabi v okviru učne ure. Knjiga namreč celotno poglavje znotraj industrijske revolucije, posveča ženskam, otrokom in družinam v tem obdobju. Tudi vprašanja za razmislek lahko učitelj, z rahlo prilagoditvijo, koristno uporabi v zaključnem delu ure.

Da učitelj uspešno doseže vse zastavljene učne cilje pa ni dovolj, da celotno učno vsebino črpa zgolj iz elektronske knjige. Učno snov je potrebno precej kombinirati in dopolnjevati tudi z učbenikom.

¹⁸⁰ Shared historied. For a Europe without dividing lines, str. 101.

¹⁸¹ Hodgson, N. idr. (2009). Velika ilustrirana enciklopedija. Zgodovina. Ljubljana: Mladinska knjiga, str. 293.

¹⁸² »What were some of the short and long-term effects of involvement in the industrial workforce for women and children in particular?« ter »How did domestic life differ between different classes?« (Shared historied. For a Europe without dividing lines, str. 86.). Ti dve vprašanji bi se pri uri glasili: »Kakšne so bile posledice vključevanja otrok v industrijsko delovno silo?« ter »Kako se je razlikovalo življenje otrok med različnimi družbenimi sloji?«.

SEZNAM LITERATURE

- Cvirn, J., Studen, A. (2010). *Zgodovina 3. Učbenik za 3. letnik gimnazij*. Ljubljana: DZS.
- Hodgson, N. idr. (2009). *Velika ilustrirana enciklopedija. Zgodovina*. Ljubljana: Mladinska knjiga,
- Shared historied. For a Europe without dividing lines. <http://shared-histories.coe.int> (10. 11. 2014).
- Sončeve pozitivke. Misel tedna. (2014). <http://www.pozitivke.net/article.php/Otroci-Sreca-Boj-Razlog-Modra-Misel> (10. 11. 2014).
- Trškan, D. (2014). *E-učbenik za Didaktiko zgodovine I*. Ljubljana: Oddelek za zgodovino
- Učni načrt za gimnazijo. *Zgodovina*. (2008).
http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2011/programi/media/pdf/un_gimnazija/un_zgodovina_280_ur_gimn.pdf (10. 11. 2014).

POVZETEK

Obravnavano temo *Položaj otrok v obdobju industrijske revolucije*, učitelj uporabi pri načrtovanju učne ure zgodovine, v tretjem letniku gimnazije. Tematika je zastopana v učbeniku, učnem načrtu kot tudi v elektronski knjigi. Elektronsko knjigo učitelj uporablja skozi celotno učno uro. V uvodnem delu ure učitelj iz nje uporabi sliko, na temo delo otrok v tovarnah. V osrednjem delu pa uporabi besedilo o položaju otrok v predindustrijski dobi ter sliko za ponazoritev meščanske družine. Nato s pomočjo učbenika razloži položaj otrok v različnih družbenih slojih. V sklepnem delu učitelj iz elektronske knjige prilagodi vprašanja za ponavljanje. Vsebina iz elektronske knjige se tesno povezuje z vsebinami iz učbenika. Dijaki v tej uri dosežejo cilje, ki se navezujejo na življenje otrok v obdobju industrializacije.

URŠULA, DAČIĆ, PETER TRATNIK: DEMOGRAFSKE SPREMEMBE IN SLOG VSAKDANJEGA ŽIVLJENJA V OBDOBJU INDUSTRIJSKE REVOLUCIJE

UVOD

Članek govori o primeru poučevanja demografskih sprememb, ki so se zgodile z začetkom industrijske revolucije ter o slogu vsakdanjega življenja v tistem času. Primer učne ure je zasnovan za 8. razred osnovne šole, kjer v okviru predmeta zgodovine obravnavamo omenjeno tematiko. Glavni namen članka je uporaba izbranega odlomka iz spletnega učbenika »Shared Histories for a Europe without Dividing Lines« pri pouku zgodovine in preverjanje prisotnosti vsebine izbranega odlomka v učnem načrtu za zgodovino v osnovni šoli. Izbrani odlomek sta grafa, ki prikazujeta rast prebivalstva v Franciji in Nemčiji v drugi polovici 18. stoletja in v 19. stoletju.¹⁸³

PRISOTNOST OBRAVNAVE DEMOGRAFSKIH SPREMEMB IN SLOGA VSAKDANJEGA ŽIVLJENJA V OBRAVNAVANEM OBDOBJU V UČNEM NAČRTU ZA OSNOVNO ŠOLO

Obdobje industrijske revolucije se v slovenskem učnem načrtu za zgodovino obravnava v okviru obvezne teme »Industrializacija«. Demografske spremembe se posredno omenjajo v dveh vsebinskih sklopih: »Posledice industrijske revolucije« in »Selitve Evropejcev«. Znotraj prvega sklopa je predviden učni cilj, ki nalaga sklepanje na primerih o pozitivnih in negativnih posledicah industrializacije. Drugi vsebinski sklop zajema dva učna cilja. Prvi govori o tem, da učenci znajo na zemljevidu pokazati smeri selitev Evropejcev, drugi pa predvideva, da učenci znajo sklepati o vzrokih in posledicah selitev.¹⁸⁴ Neposrednih učnih ciljev, ki bi govorili o demografskih spremembah, v učnem načrtu ne najdemo.

¹⁸³ Hudson, P. (2014). The Industrial Revolution: New History. V: Shared Histories for a Europe without Dividing Lines. Strasbourg: Council of Europe Publishing, str. 72–75.
http://www.coe.int/t/DG4/EDUCATION/HISTORYTEACHING/Projects/SharedHistories/SharedHistories_en.asp (Dostop: 14. 11. 2014).

¹⁸⁴ Kunaver, V., Brodnik, V., Gaber, B., Potočnik, D., Gabrič, A., Šifrer, M., Rode, M., Tawitian, E., Miranda Razpotnik, J. (2011). Učni načrt, Program osnovna šola, Zgodovina. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo, str. 20.
http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_zgodovina.pdf (Dostop: 15. 11. 2014).

ARTIKULACIJA UČNE URE O DEMOGRAFSKIH SPREMENBAH IN SLOGU VSAKDANJEGA ŽIVLJENJA V OBDOBJU INDUSTRIJSKE REVOLUCIJE

Učitelj predhodno v okviru priprave izdelava kratki film s slikami, ki predstavljajo socialno komponento takratnega časa in ga na začetku ure predvaja učencem ter se nato z njimi pogovori o prikazanem in napove naslov učne ure.¹⁸⁵

Na začetku usvajanja učitelj učencem predstavi grafa, ki se nahajata v elektronskem učbeniku. Po skupnem opazovanju ugotovijo, da prikazujeta povečanje števila prebivalstva v Franciji in Nemčiji. Opazijo lahko tudi različno intenziteto rasti prebivalstva.¹⁸⁶ Pri tem učitelj lahko pove kot zanimivost, da je imela Francija v začetku 19. stoletju netipično demografsko sliko, saj so jo v rasti prebivalstva prehitvale druge sosednje države, s tem pa se je njena prebivalstvena moč oslabila.¹⁸⁷ Učitelj učencem našteje vzroke, ki so privedli do povečanja števila prebivalstva (boljša zdravstvena oskrba, intenzivno obdelovanje in povečanje kmetijskih površin).¹⁸⁸ V nadaljevanju si s pomočjo spletne strani Geodetskega inštituta Slovenije ogledajo demografske prehode in učitelj na kratko analizira prvo, drugo in tretjo fazo.¹⁸⁹ Analiza mora biti čim bolj posplošena, saj jo mora učitelj prilagoditi osnovnošolskemu nivoju znanja. S tem grafičnim prikazom si učenci olajšajo predstavo o demografskih spremembah, z uporabo grafa pa učitelj lahko nadaljuje tudi pri obravnavah kasnejših obdobij, saj s tem učenci pridobivajo bolj celostno podobo tega dogajanja.

Učitelj si z učenci ponovno ogleda grafa iz elektronskega učbenika in skupaj pridejo do spoznanja, da če je prebivalstvo pospešeno naraščalo v državi, je bilo tudi vse več ljudi živelo v mestih. Kot posledica industrijske revolucije se je pričenal spreminjati tudi videz pokrajine in

¹⁸⁵ Viri slik: Glasgow slum in 1871. http://en.wikipedia.org/wiki/Victorian_era (Dostop: 20. 11. 2014).; Working class life in Victorian Wetherby, West Yorkshire. http://en.wikipedia.org/wiki/Victorian_era (Dostop: 20. 11. 2014).; Workmen leaving Platt's Works, Oldham, 1900. http://en.wikipedia.org/wiki/Victorian_era (Dostop: 20. 11. 2014).; The Revolution in Energy and Industry. <http://kmlchapter22.blogspot.com/2011/02/introduction.html> (Dostop: 20. 11. 2014).; Industrial Landscape. http://www.artfactory.com/art_appreciation/graphic_designers/william_morris/industrial_landscape.jpg (Citirano: 20. 11. 2014).; The Industrial Revolution. <http://www.teacherlink.org/content/social/instructional/industrialrevolution/home.html> (Citirano: 20. 11. 2014).

¹⁸⁶ Hudson, P. (2014). The Industrial Revolution: New History. V: Shared Histories for a Europe without Dividing Lines. Strasbourg: Council of Europe Publishing, str. 72–75. http://www.coe.int/t/DG4/EDUCATION/HISTORYTEACHING/Projects/SharedHistories/SharedHistories_en.asp (Dostop: 14. 11. 2014).

¹⁸⁷ Macris, G. (2012). Strategic Implications of Declining Demographics: France 1870-1945. <https://www.usnwc.edu/Lucent/OpenPdf.aspx?id=128&title=Perspective> (Dostop: 18. 11. 2014).

¹⁸⁸ Mirjanić, A., Miranda Razpotnik, J., Snoj, D., Verdev, H., Zuljan, A. (2006). Raziskujem preteklost 8. Ljubljana: Rokus, str. 124.

¹⁸⁹ Demografski prehod. http://www.gis.si/egw/GSS_T02_P04/index.html (Dostop: 14. 11. 2014).

ena izmed teh sprememb je bila tudi opuščanje kmetijstva in selitev v mesta. Za lažjo predstavo, kako hitro je prebivalstvo v mestih naraščalo, si z učenci ogledajo graf »Število naraščanja prebivalcev v Berlinu« v učbeniku za osmi razred.¹⁹⁰ Učitelj nato z metodo razgovora poskuša ugotoviti, kakšen vpliv je tako povečanje prebivalstva imelo na mesto (mesta rasla brez načrtov, prenaseljenost, onesnaženost, slaba gradnja, slabi higienski standardi, itd.).¹⁹¹ Dodatno izpostavi tudi pojem »slum« in ga učencem razloži.

V učbeniku si učenci ogledajo razpredelnico.¹⁹² Med seboj primerjajo posamezne celine in ugotovijo, da je bila največja prebivalstvena rast prisotna v Severni Ameriki. Učence na tem mestu spodbudi k razmišljanju, kaj bi bil lahko vzrok za tak porast prebivalstva, gre samo za večanje rodnosti in zmanjševanje smrtnosti, ali je vzrok lahko še kje drugje.

Ko učenci ugotovijo, da je razlog tudi preseljevanje prebivalstva, si ogledajo zemljevid selitev, ki se nahaja v delovnem zvezku.¹⁹³ Iz zemljevida ugotovijo, kam se je izselilo največ Evropejcev (ZDA, Kanada, Južna Amerika, Avstralija)¹⁹⁴ in kam so se izseljevali Azijci. Z metodo razgovora nato spregovorijo o glavnih vzrokih za izseljevanje (cenena zemlja, verska in politična svoboda, priložnost za hitro obogatitev, številne možnosti za zaposlitev v rudnikih in tovarnah). Na koncu da učitelj učencem čas, da rešijo vprašanja 4. in 5. naloge v delovnem zvezku.¹⁹⁵

V etapi ponavljanja učence razdeli v dve skupini, kjer morajo ugotoviti pozitivne in negativne posledice industrijske revolucije (pozitivne: nova delavna mesta, tehnični razvoj, dvig življenjskega standarda, itd. ter negativne: prenaseljenost, onesnaženost, slumi itd.¹⁹⁶). S tem se doseže, da učenci povežejo vse znanje, ki so ga pridobili o industrijski revoluciji in izkažejo sposobnost vrednotenja informacij.

¹⁹⁰ Mirjanić, A., Miranda Razpotnik, J., Snoj, D., Verdev, H., Zuljan, A. (2006). Raziskujem preteklost 8. Ljubljana: Rokus, str. 125.

¹⁹¹ Mirjanić, A., Miranda Razpotnik, J., Snoj, D., Verdev, H., Zuljan, A. (2006). Raziskujem preteklost 8. Ljubljana: Rokus, str. 124.

¹⁹² »Rast svetovnega prebivalstva v letih 1750 in 1900 po celinah (število ljudi v milijonih)« Mirjanić, A., Miranda Razpotnik, J., Snoj, D., Verdev, H., Zuljan, A. (2006). Raziskujem preteklost 8. Ljubljana: Rokus, str. 125.

¹⁹³ Mirjanić, A., Miranda Razpotnik, J., Snoj, D., Verdev, H., Zuljan, A. (2006). Raziskujem preteklost 8. Delovni zvezek. Ljubljana: Rokus, str. 85.

¹⁹⁴ Mirjanić, A., Miranda Razpotnik, J., Snoj, D., Verdev, H., Zuljan, A. (2006). Raziskujem preteklost 8. Delovni zvezek. Ljubljana: Rokus, str. 85.

¹⁹⁵ Prav tam, str. 85 (Rešitve: naloga 4: a) V ZDA, Kanado in Avstralijo. b) Iz severnega, južnega in vzhodnega dela. c) V ZDA. naloga 5: revščina doma, želja po boljšem življenju in odkritje zlata.)

¹⁹⁶ Mirjanić, A., Miranda Razpotnik, J., Snoj, D., Verdev, H., Zuljan, A. (2006). Raziskujem preteklost 8. Ljubljana: Rokus, str. 12–26.

ZAKLJUČEK

Tema industrijske revolucije je v učnem načrtu za osnovno šolo dobro zastopana, saj se poleg obvezne teme »Industrializacija« posamezni poudarki nahajajo tudi v drugih sklopih, kot sta »Posledica industrijske revolucije« in »Selitve Evropejcev«. Za razlago demografskih sprememb sva uporabila grafa iz spletnega učbenika »Shared Histories for a Europe without Dividing Lines« in si zamislila učno uro, kjer bi z uporabo grafa in kombinacijo različnih učnih metod uresničila cilje¹⁹⁷ v učnem načrtu za osnovno šolo.

LITERATURA

Demografski prehod. http://www.gis.si/egw/GSS_T02_P04/index.html (Dostop: 14. 11. 2014).

Hudson, P. (2014). *The Industrial Revolution: New History*. V: *Shared Histories for a Europe without Dividing Lines*. Strasbourg: Council of Europe Publishing, str. 72–75. http://www.coe.int/t/DG4/EDUCATION/HISTORYTEACHING/Projects/SharedHistories/SharedHistories_en.asp (Dostop: 14. 11. 2014).

Kunaver, V., Brodnik, V., Gaber, B., Potočnik, D., Gabrič, A., Šifrer, M., Rode, M., Tawitian, E., Miranda Razpotnik, J. (2011). *Učni načrt, Program osnovna šola, Zgodovina*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_zgodovina.pdf (Dostop: 15. 11. 2014).

Macris, G. (2012). *Strategic Implications of Declining Demographics: France 1870-1945*. <https://www.usnwc.edu/Lucent/OpenPdf.aspx?id=128&title=Perspective> (Dostop: 18. 11. 2014).

Mirjanić, A., Miranda Razpotnik, J., Snoj, D., Verdev, H., Zuljan, A. (2006). *Raziskujem preteklost 8*. Ljubljana: Rokus.

Mirjanić, A., Miranda Razpotnik, J., Snoj, D., Verdev, H., Zuljan, A. (2006). *Raziskujem preteklost 8. Delovni zvezek*. Ljubljana: Rokus.

¹⁹⁷ Učenci: na primerih sklepajo o pozitivnih in negativnih posledicah industrializacije; na zemljevidu pokažejo smeri selitev Evropejcev; sklepajo o vzrokih in posledicah selitev.

POVZETEK

Članek govori o uporabi dveh grafov iz spletnega učbenika »Shared Histories for a Europe without Dividing Lines« za razlago demografskih sprememb, ki so se zgodile v začetku industrijske revolucije. Sama tematika je v učnem načrtu za osnovno šolo dobro zastopana in z zapisano učno pripravo, sva želela doseči da bi učenci znali na primerih sklepati o pozitivnih in negativnih posledicah industrializacije, na zemljevidu pokazati smeri selitev Evropejcev in sklepati o vzrokih in posledicah selitev. Z različnimi metodami si z učenci ogledamo čas industrijske revolucije in pridobimo širšo sliko o demografskih spremembah takratnega časa. Nadalje učence seznanimo še z razmerami in vsakdanjim življenjskim slogom v tistem času. S pomočjo nalog v delavnem zvezku to povežemo tudi s problematiko izseljevanja Evropejcev.

EVROPA IN SVET

JONATAN JERŠIN, NIK TRONTELJ: MIGRACIJE PREBIVALSTVA V UČNEM NAČRTU ZA GIMNAZIJO, UČBENIKIH IN V UČNI URI

UVOD

Didaktični članek želi prikazati migracije v 19. in 20. stoletju in njihovo vlogo pri pouku zgodovine v srednji šoli. Na začetku je predstavljen pojem migracij, v nadaljevanju pa obseg in način zastopanosti teme v učbenikih za 3. in 4. letnik gimnazije ter v pripadajočem učnem načrtu. Pri tem bomo posebno pozornost namenili usklajenosti učnega načrta z aktualnima učbenikoma na primeru naše tematike. Tretji vsebinski sklop prikazuje še model obravnave tematike v časovnem obdobju ene šolske ure ob pomoči gradiva iz elektronske knjige Sveta Evrope.

MIGRACIJE

Človek se je selil že od pradavnine, pravzaprav so bile migracije do neolitika njegova prevladujoča dejavnost, zmanjšale so se šele z udomačitvijo rastlin in živali. Kasneje v zgodovini so bile migracije tesno povezane predvsem z vojnami, selili pa so se tudi posamezniki v mirnih obdobjih.¹⁹⁸ Migracije, kot jih poznamo danes, so se oblikovale šele v 18. stoletju, še posebno pa so napredovale v 19. in 20. stoletju. Ločimo zunanje in notranje migracije. Zunanje so lahko posledice gospodarskih, političnih, demografskih in geografskih vzrokov.¹⁹⁹ Za notranje je bilo v preteklosti značilno predvsem preseljevanje prebivalstva iz podeželja v mesta, danes pa se tovrstnim migracijam pridružujejo tudi tiste iz centrov na mestna obrobja.²⁰⁰

MIGRACIJE PRI POUKU ZGODOVINE

Zastopanost v učnem načrtu in učbenikih za gimnazije

¹⁹⁸ Lukšič–Hacin, M. (2010). Migracije v teoretskem diskurzu. V: (Štih, P.) *Migracije in slovenski prostor od antike do danes*. Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije, str. 8.

¹⁹⁹ Šafar, F.; Snoj, J. (1975). *Mala splošna enciklopedija. Druga knjiga*. Ljubljana: DZS, str. 619.

²⁰⁰ Javornik, M. et. al. (1998). *Veliki splošni leksikon. Peta knjiga*. Ljubljana: DZS, str. 2061.

Učni načrt loči splošna in posebna znanja.²⁰¹ Migracije prebivalstva spadajo v razdelek izbirnih širših tem, ki se jih lahko obravnava v obsegu 30–40 odstotkov razpoložljivih učnih ur.²⁰² Izseljevanja slovenskega prebivalstva in agrarne krize pa se učni načrt dotakne znotraj teme, ki je obvezna in splošna,²⁰³ ustreza pa ji poglavje v učbeniku za 3. letnik.²⁰⁴

Najprej si pogledimo obravnavo prvega obdobja (druga polovica 19. stoletja do začetka prve svetovne vojne), ki ga zajemata učbenik za 3. in 4. letnik. V teh dveh učbenikih najdemo tri vsebinske poudarke, ki jih predvideva učni načrt – vse, ki pridejo v poštev za prvo obdobje.²⁰⁵ V iskanju boljšega življenja je prišlo do velikega preseljevanja Evropejcev in Azijcev. O vzrokih za preseljevanje prvih posredno piše že učbenik za 3. letnik,²⁰⁶ o obojih pa učbenik za 4. letnik.²⁰⁷ V učbeniku za 3. letnik je več pozornosti namenjene slovenskemu prostoru, kar smo že pokazali in je skladno z učnim načrtom.²⁰⁸ Nadaljni vsebinski poudarek o ekonomskih migracijah v Evropi in svetu z obravnavo selitev s podeželja v mesta najdemo v učbeniku za 3. letnik²⁰⁹ in bežno v 4. letniku.²¹⁰ S preseljevanjem in sobivanjem različnih kultur je prišlo do pojava multikulturalnosti (ohranjanje kulturnih značilnosti priseljencev, mešanje kultur), kar se razbere v učbeniškem zgodovinskem viru,²¹¹ več pa o tej problematiki, ki je prinašala tudi trenja, poroča učbenik za 4. letnik.²¹²

Ta v prvi polovici 20. stoletja obravnava le politične migracije. Tako omeni selitve v povezavi z burskimi vojnami, nadaljuje pa s tistimi med prvo svetovno vojno, kjer izpostavi Turški etnocid nad Armenci.²¹³ Migracije po 1. svetovni vojni predstavi s primerom Grkov in Madžarov.²¹⁴ Obdobje med obema vojnama je predstavljeno s prisilnimi selitvami Judov, Romov in Slovanov.²¹⁵ S slikovnim gradivom je predstavljeno preseljevanje Slovencev in

²⁰¹ Ministrstvo za šolstvo in šport; Zavod RS za šolstvo (2008). *Učni načrt za Zgodovino v splošni gimnaziji (obvezni predmet–280 ur)*. Spletni naslov: http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2011/programi/media/pdf/un_gimnazija/un_zgodovina_280_ur_gimn.pdf (pridobljeno 15. 11. 2014), str. 13.

²⁰² Prav tam, str. 4 in 17.

²⁰³ Prav tam, str. 32.

²⁰⁴ Cvirn, J.; Studen, A. (2010). *Zgodovina 3. Učbenik za tretji letnik gimnazije*. Ljubljana: DZS, str. 157–159.

²⁰⁵ Ministrstvo za šolstvo in šport; Zavod RS za šolstvo, 2008, str. 43.

²⁰⁶ Cvirn, J.; Studen, A., 2010, str. 187–189.

²⁰⁷ Gabrič, A.; Režek, M. (2011). *Zgodovina 4. Učbenik za četrti letnik gimnazije*. Ljubljana: DZS, str. 248–249.

²⁰⁸ Cvirn, J.; Studen, A., 2010, str. 157–159 in 189–190.

²⁰⁹ Prav tam, str. 157 in 189.

²¹⁰ Gabrič, A.; Režek, M., 2011, str. 248.

²¹¹ Cvirn, J.; Studen, A., 2010, str. 190.

²¹² Gabrič, A.; Režek, M., 2011, str. 248 (slikovna vira) in 249.

²¹³ Prav tam, str. 251 (slikovna vira in besedilo).

²¹⁴ Gabrič, A.; Režek, M., 2011, str. 252 (slikovni viri in besedilo).

²¹⁵ Prav tam, str. 252–253.

Kočevarjev med drugo svetovno vojno ter nemška rasna propaganda.²¹⁶ Učbenik prikaže tudi medvojne in povojne selitve v jugovzhodni in vzhodni Evropi (Nemci, Poljaki, narodi Sovjetske zveze, taboriščniki, kolaboracija), predstavi pa tudi migracije ob nastanku Izraela.²¹⁷ Učni načrt v nasprotju z učbenikom v štirih vsebinskih poudarkih ne omenja migracij med prvo svetovno vojno in takoj po njej.²¹⁸

V obdobju hladne vojne učbenik obravnava tudi ekonomske migracije. Najprej predstavi selitve iz nekdanjih kolonij v zahodnoevropske države, nato pa migracije v JV Aziji.²¹⁹ V nadaljevanju so obravnavani problemi »gastarbeiterjev« v Zahodni Nemčiji, pa tudi problematika ksenofobije in rasizma.²²⁰ Selitve so predstavljene tudi za Slovenijo, kjer so se po vojni najprej pojavile politične, kasneje pa še ekonomske.²²¹ Ista tema je v učnem načrtu prikazana s tremi vsebinskimi poudarki: migracije v Zahodno Evropo, migracije v ZDA in Kanado ter tiste s podeželja v mesta.²²²

Sodobne migracije so v učbeniku predstavljene s tremi fotografijami: begunci iz Bosne, sožitje veroizpovedi na Švedskem in žičnata ograja na južnih mejah ZDA.²²³ V besedilu so poleg političnih in ekonomskih migracij predstavljene tudi okoljske migracije, posebna poudarka sta tudi na problematiki nezakonitih priseljencev in uresničevanju multikulturalizma.²²⁴ V učnem načrtu so sodobne migracije prikazane pod naslovom multikulturalna družba.²²⁵ Loči dva vsebinska poudarka: tradicionalno življenje priseljencev in mešanje kultur, ki se ujemata s poudarki v učbeniku.

Učna ura z naslovom Migracije prebivalstva

Elektronska knjiga prinaša besedila, naloge, slikovno gradivo in druge vire, ki so namenjeni učiteljevi pripravi in pestrosti pouka. Na primeru učne ure pokažimo, kako lahko s pomočjo vsebine elektronske knjige zasnujemo etapo uvajanja v obravnavanje nove učne snovi.

²¹⁶ Prav tam, str. 253–254 (slikovni viri).

²¹⁷ Prav tam, str. 253–257.

²¹⁸ Ministrstvo za šolstvo in šport; Zavod RS za šolstvo, 2008, str. 43.

²¹⁹ Gabrič, A.; Režek, M., 2011, str. 258–259.

²²⁰ Prav tam, str. 260.

²²¹ Prav tam, str. 261.

²²² Ministrstvo za šolstvo in šport; Zavod RS za šolstvo, 2008, str. 43.

²²³ Gabrič, A.; Režek, M., 2011, str. 262–263 (slikovni viri).

²²⁴ Prav tam, str. 262–263.

²²⁵ Ministrstvo za šolstvo in šport; Zavod RS za šolstvo, 2008, str. 43.

Nahajamo se v 4. letniku gimnazije, obravnavali smo obvezne širše teme tega obdobja, njegovo spoznavanje pa bomo sedaj razširili z izbirno temo o migracijah prebivalstva.

Sledimo torej temi »Migracije prebivalstva«, ki je v učbeniku predstavljena v štirih poglavjih.²²⁶ Za uvodno motivacijo (5 minut) bomo projicirali slikovni vir iz elektronske knjige, ki prikazuje prihod migrantov v ZDA.²²⁷ Kot učni pripomoček bomo uporabili računalnik in projekcijsko platno, LCD projektor ipd. Nekaj dijakov bo ob pogledu na fotografijo s čim manj razmisleka povedalo asociacije (brainstorming). Po krajšem komentarju bo učitelj napovedal temo učne ure in za uvod v prvi vsebinski poudarek (Iskanje boljšega življenja na prehodu iz 19. v 20. stoletje)²²⁸ prikazal panoramski pregled zgodovine selitev Evropejcev v njenem prvem velikem obdobju. Za svojo pripravo bo uporabil vir iz elektronske knjige.²²⁹ Ta v strnjeni obliki nakaže velik izbruh preseljevanja.

Drugi poudarek bo namenjen političnim migracijam v prvi polovici 20. stoletja (10 minut). Učitelj bo lahko pri obravnavi snovi uporabil nabor gradiva v učbeniku za 4. letnik, lahko pa si bo pomagal tudi s fotografijami ruskih (sovjetskih) potnih listov iz elektronske knjige.²³⁰ Posebej mora izpostaviti tudi politične migracije na Slovenskem, pri čemer si lahko pomaga tudi z zgodovinskim zemljevidom.

Tretji vsebinski poudarek (10 minut) se bo nanašal na migracije v obdobju hladne vojne, v sklopu katerega bo učitelj še posebej izpostavil ekonomske migracije v razvite evropske države. Pri tem lahko uporabi videoposnetke, dostopne na spletu.

Četrty vsebinski poudarek (Sodobne migracije) bo učitelj predstavil s slikovnim gradivom iz elektronskega učbenika (15 minut). Na voljo ima tri slike, prvi dve prikazujeta asociacije o Afriki in Evropi,²³¹ kot so jih zapisali srednješolci iz Ugande, tretja pa prikazuje ksenofobne predstave nekaterih državljanov ZDA o evropskih narodih.²³² S pomočjo gradiva bo organiziral delo v skupinah, kjer bodo dijaki lahko izrazili svoja stališča do tovrstnih predstav. Skupine

²²⁶ Gabrič, A.; Režek, M., 2011, str. 248–263.

²²⁷ Council of Europe (2014). Elektronska knjiga *Shared Histories for a Europe without Dividing Lines*. Spletni naslov: <http://shared-histories.coe.int> (pridobljeno 16.11.2014), str. 671.

²²⁸ Ministrstvo za šolstvo in šport; Zavod RS za šolstvo, 2008, str. 43.

²²⁹ Council of Europe, 2014, str. 671.

²³⁰ Prav tam, str. 675–676.

²³¹ Council of Europe, 2014, str. 651.

²³² Prav tam, str. 745.

bodo morale na koncu predstaviti svoje ugotovitve, učitelj pa bo obsodil negativna stališča, ki so predstavljena na tretji sliki. Na koncu sledi še razprava o problematiki ilegalnih priseljencev, učitelj lahko dijake motivira z aktualnimi dogodki na jugu Italije.

Za ponovitev snovi si učitelj predhodno pripravi krajši delovni list, ki ga dijaki rešujejo ob koncu ure (5 minut).

ZAKLJUČEK

Ugotovili smo, da je tema o migracijah prebivalstva v učbenikih v glavnih potezah skladna s smernicami učnega načrta, čeprav ponekod pride do razhajanj v vsebini ali v naslovih poglavij. Četudi je po učnem načrtu kot obvezna vsebina zahtevano le obravnavanje slovenskega izseljevanja v 19. in 20. stoletju, je znatna količina učbeniških strani namenjena tudi migracijam v svetu, ki predstavljajo izbirno širšo temo. Na primeru učne ure smo v članku pokazali tudi možnost uporabe elektronske knjige, ki se je izkazala za uporaben pripomoček učiteljevi pripravi in pestrosti pouka, ustrezajoč zahtevam različnih vsebinskih poudarkov.

VIRI IN LITERATURA

- Council of Europe (2014). Elektronska knjiga *Shared Histories for a Europe without Dividing Lines*. Spletni naslov: <http://shared-histories.coe.int> (pridobljeno 16. 11. 2014).
- Cvirn, J.; Studen, A. (2010). *Zgodovina 3. Učbenik za tretji letnik gimnazije*. Ljubljana: DZS.
- Gabrič, A.; Režek, M. (2011). *Zgodovina 4. Učbenik za četrti letnik gimnazije*. Ljubljana: DZS.
- Javornik, M. et. al. (1998). *Veliki splošni leksikon. Peta knjiga*. Ljubljana: DZS.
- Lukšič–Hacin, M. (2010). Migracije v teoretskem diskurzu. V: (Štih, P.) *Migracije in slovenski prostor od antike do danes*. Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije, str. 8–23.
- Ministrstvo za šolstvo in šport; Zavod RS za šolstvo (2008). *Učni načrt za Zgodovino v splošni gimnaziji (obvezni predmet–280 ur)*. Spletni naslov: http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2014/programi/media/pdf/un_gimnazija/un_zgodovina_280_ur_gimn.pdf (pridobljeno 15. 11. 2014).
- Šafar, F.; Snoj, J. (1975). *Mala splošna enciklopedija. Druga knjiga*. Ljubljana: DZS.

POVZETEK

Tematika o migracijah prebivalstva je v učnem načrtu za gimnazijo zastopana kot izbirna širša tema v 4. letniku, ki se nahaja znotraj poglavja za obdobje 20. in začetka 21. stoletja. Obravnavanje slovenskega izseljevanja je del obvezne širše teme v 3. letniku. Učbenik sledi zasnovi iz učnega načrta, saj vsebuje iste poudarke, čeprav se v nekaterih prikazih občasno oddalji. Članek prinaša predstavitev učne ure z naslovom Migracije prebivalstva, pri kateri lahko s pomočjo elektronske knjige zasnujemo obravnavo vsebinskih poudarkov o selitvah na prehodu iz 19. v 20. stoletje, političnih in ekonomskih migracijah v 20. stoletju in multikulturni družbi. Obravnavana tematika ob uporabi elektronske knjige in njenega atraktivnega gradiva dijakom postane razumljivejša, preko prikazanih vsebin pa si lahko oblikujejo svoje mnenje.

DAMJAN OVEN IN MAJA SIRŠE: KOLONIZACIJA LATINSKE AMERIKE: NOV PRISTOP K POUČEVANJU ZGODOVINE

UVOD

Pričujoč članek se bo ukvarjal z vprašanjem novih pristopov v poučevanju zgodovine. Pristopi so tu dojeti širše, saj se ne zamejujejo zgolj na didaktično pedagoške prakse, temveč tudi na samo zgodovinsko vsebino. Spričo te trditve lahko rečemo, da bo ključna prvina članka, njegova vseprisotna bipolarnost med teorijo in prakso. V drugem delu bomo poiskali primerno vsebino v elektronski knjigi, ter jo vključili v pouk zgodovine za osnovno šolo.

»HISTORIES«²³³

Zgodovina kot znanstvena disciplina je tudi sama vseskozi pod udarom nenehnega spreminjanja. Koncept »histories«, ki smo si ga sposodili iz elektronske knjige *Shared histories for a Europe without dividing lines* (2014), je nov pristop k raziskovanju in tudi poučevanju zgodovine. Izhaja iz zanikanja pomena zgodovine, ki se je oblikoval v 19. stoletju. Torej zgodovine, ki je bila zamejena z evropocentrizmom, njeno poučevanje pa je bilo zgolj v vlogi prikaza nacionalne zgodovine (Leclercq, 2014).²³⁴ Koncept »histories« zajema dva dopolnjujoča se vsebinska sklopa. Tako imenovano skupno zgodovino in zgodovino anonimnih posameznikov. Skupna zgodovina izhaja iz predpostavke, da imajo preučevani elementi vedno nekaj skupnega. Tako John Hamer govori o skupni dediščini, ki se na primer udejstvuje v vse evropski Mozartovi glasbi (2014, str. 39).²³⁵ Skupna zgodovina priznava zgodovini njeno strukturiranost. Zgodovina tako ni naravno dana, temveč je ustvarjena. Pomen je na strukturi. Prav prek tega priznanja je šele mogoče govoriti o zgodovinah, saj poskusi po zamišljanju »končne zgodovine«²³⁶ (v okviru nacionalne zgodovine) propadejo. Ključna lastnost skupne zgodovine je njena multiperspektiva. Le ta družbo razbije na fragmente in ugotavlja odnose

²³³ Ker po našem mnenju slovenski jezik nima ustreznega izraza, ki bi nadomestil tujko, le te ne bomo prevajali. Še najboljše bi ustrezala množinski obliki besede zgodovina, vendar bi s tem po našem mnenju usmerili pozornost zgolj na en vsebinski sklop, ki ga ta koncept zajema.

²³⁴ Leclercq, J. (2014). The sharing of values. V: *Shared histories for a Europe without dividing lines*. Strasbourg: Council of Europe Publishing. <http://shared-histories.coe.int> (Dostop: 23. 11. 2014), str. 619–625.

²³⁵ Hamer, J. (2014). The concept of shared histories. V: *Shared histories for a Europe without dividing lines*. Strasbourg: Council of Europe Publishing. <http://shared-histories.coe.int> (Dostop: 23. 11. 2014), str. 37–48.

²³⁶ Končna zgodovina je tu dojeta kot zgodovina, ki se reprezentira kot objektivna, ne vprašljiva stvarnost, ki je v funkciji njenega »ustvarjalca«.

med posameznimi fragmenti znotraj preučevanega zgodovinskega dogodka. Opisan proces je moč prenesti na vse ravni analize, tako na mikro, mezo in makro raven. Pristop multiperspektive na mikro ravni je drug vsebinski sklop koncepta. Zgodovina anonimnih posameznikov izhaja iz Marc Blochove opredelitve zgodovine kot: »znanost o ljudeh v času« (Bloch, 1996, str. 71).²³⁷ Preučevani odnosi med fragmenti se tako s širših struktur (civilizacija, narod) premakne na posameznega človeka.

Sprejetje koncepta »histories« v poučevanju zgodovine prinese pomembne vzgojne posledice. Učečega se navajamo na medsebojno toleranco in spoštovanje, vzbujamo mu zgodovinsko občutljivost. Po Hamerju zgodovina učečega se uči obče spoštovanje razlik, spoznavanje človekovih pravic in demokracije, navaja na spoštljive medčloveške odnose (2014, str. 42).²³⁸

UČNI NAČRT IN »HISTORIES«

Po spoznanju koncepta se lahko vprašamo, kako je v slovenskem prostoru na področju poučevanja? Odgovor lahko najdemo v analizi zastopanosti koncepta v aktualnem učnem načrtu za predmet zgodovina. Analizirali smo učni načrt za zgodovino v slovenskih osnovnih šolah.

Zgolj s hitrim pregledom učnega načrta vidimo dobro zastopanost koncepta »histories«. Že prvi trije splošni cilji popolnoma ustrezajo naši definiciji koncepta (Kunaver idr., 2011, str. 5).²³⁹ Vendar pa podrobna analiza prikaže, da je dejanska povezanost v rokah posameznega učitelja. Le pet, od triindvajsetih splošnih ciljev neposredno ustrezajo opisanemu konceptu. Prav tako pa so v veliki večini teme, ki se neposredno navezujejo na opisan koncept izbirne. Tudi zastopanost standardov, v neposredni navezavi, je majhna. Odkrili smo jih le 27 (celotno število presega število 200).

²³⁷ Bloch, M. (1996). Apologija zgodovine ali zgodovinarjev poklic. Ljubljana: CIP, str. 71.

²³⁸ Hamer, 2014, str. 42.

²³⁹ Kunaver, V. idr. (2011). Učni načrt. Program osnovna šola. Zgodovina.

http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_zgodovina.pdf
(Dostop: 23. 11. 2014), str. 5.

Sklenemo lahko, da je vključenost sodobnega koncepta »histories« v slovenskem procesu izobraževanja (na osnovno šolski ravni) odvisna od posameznega učitelja. Spričo tega smo, kot vodilo učiteljem, oblikovali učno uro, ki neposredno izhaja iz opisanega koncepta.

UČNA URA

Učno uro bi obravnavali v 8. razredu v sklopu obvezne teme *Meje znanega sveta se razširijo* pod vsebino *Posledice geografskih odkritij in trgovina s sužnji*.²⁴⁰ V učbeniku za 8. razred jo zasledimo v poglavju *Kakšne so bile posledice geografskih odkritij*.²⁴¹ Iz elektronske knjige smo vključili nalogo *The Founding of a Colony*²⁴² in jo priredili osnovnošolskemu nivoju. Učno enoto, medpredmetno povezano z angleščino in geografijo, obdelamo v dveh šolskih urah. Uporabimo frontalno, individualno in skupinsko učno obliko. Tekom učne ure bi učenci znali opisati glavne značilnosti in dosežke ene od predkolumbovskih kultur Amerike ter pojasniti politične, družbene, gospodarske in kulturne posledice velikih geografskih odkritij za stari in novi svet.²⁴³

Potek učne ure

V prvem delu (10 minut) učitelj po uvodnem pozdravu prične z uvodno motivacijo, tekom katere z metodo slikovne demonstracije in razgovora (slika Kolumbovega prihoda v Ameriko)²⁴⁴ ponovi snov. Z metodo razgovora in dela s slikovnimi viri (uporaba stenskega zemljevida) učenci ugotovijo, da so tu pred odkritji živele predkolumbovske civilizacije, ki so jih konkvistadorji uničili, in ustanovili kolonije. Učitelj poudari cilja, ki ju bodo učenci tekom ure dosegli.

V drugem delu (35 minut) učitelj poda navodila za skupinsko delo (3 skupine), katerega končni rezultat je plakat. Vsaka skupina dobi določeno kolonialno mesto na »post it« listku. Mesta so naslednja: Ciudad de Mexico na Mehiški planoti, Veracruz ob Mehiškem zalivu in Cuzco v

²⁴⁰ Prav tam, str. 15.

²⁴¹ Mirjanić, A. idr. (2010). Raziskujem preteklost 8. Učbenik za zgodovino za 8. razred osnovne šole. Ljubljana, Rokus, str. 13–15.

²⁴² Peer, V. (2014). Encounters between Europe and the World. V: Shared histories for a Europe without dividing lines. Strasbourg: Council of Europe Publishing . <http://shared-histories.coe.int> (Dostop: 23. 11. 2014), str. 602–617.

²⁴³ Kunaver idr., 2011, str. 15.

²⁴⁴ Sliko smo pridobili s spletne povezave *Discovery and Colonization of the New World (1492–1763)*, ki se nahaja v elektronski knjigi *Shared histories for a Europe without dividing lines* na strani 612.

Peruju. Poleg tega vsaka skupina dobi učni list z navodili. Najprej ugotovi, v katero kolonijo je mesto spadalo, predstavi zgodovinski razvoj kolonije (tudi predkolumbovsko civilizacijo, konkvistadorja), oblikuje zastavo, ugotovi vpliv geografskih dejavnikov na njen razvoj in predstavi vsakodnevno življenje staroselca (vključi njegovo delo, vero, zdravje, prehrano, pravice in odnose z Evropejci). Tudi v tem segmentu dobijo skupine različne posameznike: prva skupina dobi staroselca iz Ciudad de Mexica (Tenochtitlan), ki prisilno dela na »haciendi« (veliki kmetiji), druga skupina staroselca, ki prisilno dela na plantažah, in tretja skupina staroselca, ki prisilno dela v rudniku srebra v Peruju. Naloge si člani skupine enakomerno razdelijo: iščejo podatke na spletu (metoda dela z ITK), uporabljajo učbenik in predhodno pripravljene knjige (metoda dela s pisnimi viri).²⁴⁵ Učitelj medtem usmerja skupine in nadzoruje delo.

V tretjem delu (25 minut) sledi predstavitev plakatov. Učitelj razdeli učne liste, ki jih učenci izpolnjujejo tekom predstavitev. Vsaka skupina določi člana, ki na stenski zemljevid nalepi barvni listič z imenom mesta in predstavi plakat. Po končanih predstavitvah učitelj in učenci z metodo razgovora izoblikujejo zaključke.

V fazi ponavljanja (20 minut) skupine izžrebajo situacijo za igro vlog (pogovor med dvema staroselcema, ki se pritožujeta nad krutim ravnanjem Evropejcev; brezobzirno ravnanje lastnikov haciend/rudnikov s staroselci, nasilno pokristjanjevanje),²⁴⁶ ki jo izvedejo po 5 minutni pripravi. Učitelj lahko po želji doda še domačo nalogo v obliki alternativne naloge (npr: dnevniški zapis).

²⁴⁵ Po predhodnem naročilu knjižničarka pripravi naslednje knjige: 1) Lucena, M. (1994). Kako so živeli Azteki. Ljubljana, EWO. 2) Nougier, L. R. (1991). Kako so živeli v času Majev, Aztekov in Inkov. Ljubljana, Mladinska knjiga. 3) Miquel, P. (1990). Kako so živeli v času velikih odkritij: 1450–1550. Evropejci osvajajo svet. Ljubljana, Mladinska knjiga. 4) Kovačič, J. (1996). Zgodovina človeštva. Tržič, Učila. 5) Elson, C. M., idr. (2009). Skrivnostni Maji: o vzponu, sijaju in propadu starodavne civilizacije. Ljubljana, National Geographic Slovenija, Rokus Klett. 6) Mason, A., Kraigher, M. (2002). Amerika in predkolumbovske civilizacije. Ljubljana, Cankarjeva založba.

²⁴⁶ Na temo posledice geografskih odkritij lahko izvedemo mnogo iger vlog, kjer uresničimo več splošnih ciljev iz učnega načrta. Učenci razvijajo sposobnost za razumevanje in spoštovanje različnih kultur, ver, ras in skupnosti; obsodijo zločine proti človeštvu, genocide, holokavst in druge oblike množičnega kršenja človekovih pravic itd. (Kunaver idr., 2011, str. 5–6.).

ZAKLJUČEK

Osnovno vprašanje članka je zastopanost koncepta »histories« v poučevanje. Videli smo, da je v učnem načrtu za osnovno šolo zastopanost odvisna od posameznega učitelja. Praktični prikaz vključitve koncepta lahko služi kot primer za boljše razumevanje in vodilo za praktično izvedbo sodobnih zgodovinskih ur. Menimo, da smotrna uporaba koncepta »histories« privede do nujnih vzgojnih učinkov (spoštovanje, toleranca, zgodovinska občutljivost), učečemu se približa zgodovinsko vsebino in je podlaga za doseganje višjih taksonomskih stopenj.

LITERATURA

- Bloch, M. (1996). Apologija zgodovine ali zgodovinarjev poklic. Ljubljana: CIP.
- Hamer, J. (2014). The concept of shared histories. V: Shared histories for a Europe without dividing lines. Strasbourg: Council of Europe Publishing, str. 37–48.
- Kunaver, V. idr. (2011). Učni načrt. Program osnovna šola. Zgodovina. http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_zgodovina.pdf (Dostop: 23. 11. 2014).
- Leclercq, J. (2014). The sharing of values. V: Shared histories for a Europe without dividing lines. Strasbourg: Council of Europe Publishing, str. 619–625.
- Mirjanić, A. idr. (2010). Raziskujem preteklost 8. Učbenik za zgodovino za 8. razred osnovne šole. Ljubljana, Rokus.
- Peer, V. (2014). Encounters between Europe and the World. V: Shared histories for a Europe without dividing lines. Strasbourg: Council of Europe Publishing, str. 602–617.

POVZETEK

Članek je zaznamovan s prepletom teorije in prakse. Teoretsko osnovo, ki je koncept »Histories« in zgodovinsko vsebino, kolonizacijo Latinske Amerike, članek črpa iz elektronskega učbenika *Shared histories for a Europe without dividing lines*. Prek opisa skupne zgodovine in zgodovine anonimnega posameznika, članek poskuša prikazati nujno po vključitvi konceptov v samo poučevanje. V praktičnem delu članka je predstavitev učne ure. V učni uri se učenci vživijo tako v kolonizatorje, kot v staroselce. Prek naloge izdelave lastne kolonije in igre vlog (pogovor med dvema staroselcema), sta poudarjena pogleda obeh strani udeležencev. S takšno izbiro vsebine in nalog, ki neposredno izvirajo iz koncepta »histories«, so doseženi pozitivni vzgojni učinki, kot so spoštovanje, toleranca in zgodovinska občutljivost.

TIBOR MALINOVIČ, JAN PETERNELJ: AFRIŠKA ZGODOVINA SKOZI OČI AFRIČANOV

UVOD

Luisa Black v svojem seminarskem članku²⁴⁷ izraža prepričanje, da imamo Evropejci pogosto (neupravičeno) poenostavljeno predstavo o celi Afriki kot o neki homogeni celoti, da si jo pogosto predstavljamo kot »tretji svet« in gojimo predstavo o njeni manjvrednosti ali nebogljenosti v primerjavi z našim »razvitim svetom«. Takšna misel je dober uvod v poskus drugačnega pristopa pri pogledu na to celino, na takšen pristop, ki bo pokazal, da ni Afrika nič manj vredna od Evrope. Na pristop, ki ne bo Afrike obravnaval le kot enega od na novo odkritih in osvojenih teritorijev, ampak bo prikazal afriško zgodovino skozi oči Afričanov. Vpeljava takšnega pogleda na zgodovino pa je glavna tema tega prispevka.

AFRIŠKA ZGODOVINA V UČNIH NAČRTIH ZA GIMNAZIJO

V štirih letnikih gimnazije so tri širše teme, ki se dotikajo Afrike,²⁴⁸ in ena sama ožja (izbirna) tema, ki je neposredno osredotočena na samo Afriko,²⁴⁹ medtem ko druge teme (razen ožje izbirne teme) Afriko omenjajo predvsem v smislu zavzetega in izkoriščenega teritorija s strani evropskih velesil. Prav tako se stanje, ki je prikazano v učnih načrtih in učbenikih, spremeni v učilnici, kjer profesor odloča o tem, kaj bo obravnaval, saj so teme, ki so bolj neposredno osredotočene na Afriko, izbirne in jih profesor tako ni obvezan obdelati.²⁵⁰

²⁴⁷ Black, L. (2014). History From an African Perspective. V: Shared Histories: For an Europe Without Dividing Lines, str. 681-685.

²⁴⁸ To so: »Etnične, družbene in gospodarske spremembe« (praviloma v 2. letniku), »Nemirne vode: od nacionalnega gibanja do prve svetovne vojne« (v 3. letniku) in »Sodelovanje in konflikti v 20. stoletju« (v 4. letniku). Učni načrt, Gimnazija: Zgodovina.

http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2014/programi/media/pdf/un_gimnazija/un_zgodovina_280_ur_gimn.pdf (Datum dostopa: 18. 11. 2014).

²⁴⁹ Gre za ožjo temo »Črna Afrika« znotraj izbirne teme »Stičišča kultur« (Učni načrt, Gimnazija: Zgodovina, str. 26).

²⁵⁰ Ožje teme »Črna Afrika« znotraj izbirne teme »Stičišča kultur« (2. letnik), »Suženjsko vprašanje« znotraj teme »Blišč in beda industrijskega razvoja« (3. letnik), tema »Primeri kršenja človekovih pravic v 20. stoletju« (apartheid kot primer za Afriko) znotraj izbirne teme »Civilnodružbena gibanja in človekove pravice«. Učni načrt, Gimnazija: Zgodovina.

Ta naloga in predstavljena učna ura delno temeljita na seminarskem članku, ki kritizira evropocentrično zgodovinsko perspektivo v zvezi z Afriko, kar že samo po sebi implicira, da bo predstavitev afriške zgodovine v tej nalogi vsebovala tudi vsebine, ki niso zajete v naših učnih načrtih.

CILJNA SKUPINA IN VSEBINA

Učno uro (ali dve učni uri) se izpelje kot zanimivost proti koncu 4. letnika gimnazije, pred ali po obravnavi južnoafriškega apartheida. Apartheid je primerna točka za vpeljavo, saj pri njem že sam učbenik v ospredje postavi »afriški« (ne pa »evropski«) pogled na konkretno afriško vprašanje oziroma izraža prevladujoče mnenje avtohtonega črnškega prebivalstva o tem vprašanju (kako so ga oni doživljali, kaj pričakujejo, zakaj se borijo).

Seminarski članek v elektronskem učbeniku problematizira poenostavljen evropocentričen pogled, ki pogosto gleda na Afriko kot na precej homogeno celoto, kot da je vse »eno in isto«²⁵¹, čeprav tam najdemo zelo različne teritorije, narode, življenjske pogoje in družbenoekonomske zgodovine; s tem pa nastane že v osnovi tendenca po dodatnem uvajanju nove vsebine, ki ni zajeta v učnih načrtih. Kot zanimivost iz članka se omeni, da se afriška zgodovina dolgo časa v zgodovinski znanosti ni obravnavala niti na afriških univerzah. Pomemben mejnik tu predstavlja delo v članku omenjenega zgodovinarja Josepha Ki-Zerba iz Burkiné Faso, ki je prvi napisal podrobno zgodovino same »črne Afrike«.²⁵² Slovenski prevod njegove knjige »Zgodovina črne Afrike« služi kot pomemben vir za snov učne ure (konkretni primeri žrtev evropskega imperializma, predstavitev večjih kultur in držav pred prihodom Evropejcev). Dijaki tako tudi spoznavajo, da učbeniki predstavljajo določeno interpretacijo zgodovine, ki se jo lahko gleda iz različne perspektive.

Vsebina učne ure vključuje zgodovinski prelet od velikih kultur in držav pred evropsko kolonizacijo do sodobnosti, tako pa vsebuje širok nabor tem in problematik: delitev Afrike, uničevanje avtohtonih kultur, suženjstvo, nepravilno izkoriščanje naravnih virov, vojne med evropskimi silami in ozemeljske spremembe (vključno z Veliko vojno, ki je precej premešala razmerje sil), osamosvajanje kolonij, »beg profitov« v Evropo, izkoriščanje s strani tujih

http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2014/programi/media/pdf/un_gimnazija/un_zgodovina_280_ur_gimn.pdf (Datum dostopa: 18. 11. 2014).

²⁵¹ Black, L. (2014). History From an African Perspective. V: Shared Histories: For an Europe Without Dividing Lines, str. 681.

²⁵² Prav tam, 683.

multinacionalk, apartheid, postkolonializem, podpiranje avtorskih režimov s strani neafriških velesil ... Zaradi takšne časovne širine ura predstavlja tudi ponovitev snovi iz prejšnjih ur ali letnikov.

IZVEDBA UČNE URE

Učna ura bi se izvajala v treh različnih oblikah, v frontalni in individualni obliki ter v obliki skupinskega dela.

Za uvodno motivacijo, ki traja deset minut, se izvede metoda dela s pisnim virom. Na platno se projicira pesem *Belčevo breme* (1899) Rudyarda Kiplinga, ki je (v angleščini) tudi v seminarskem članku,²⁵³ v učbeniku za 3. letnik gimnazij²⁵⁴ pa imamo slovenski prevod. Pesem prebere nekdo izmed dijakov, po pesmi pa učitelj izvede razgovor o vsebini pesmi. Učitelj tudi preveri, ali so to pesem že brali pri zgodovini v 3. letniku. Razgovor vključuje vprašanja: koga prikazuje pesem (belce, črnce, »sinove«, »rod cvetoč«), kdo je »rod cvetoč« (Američani) in kako avtor poimenuje avtohtono ljstvo (»polzlo, polotročad«). Sledi razlaga, da pesem poziva Američane, da prevzamejo imperialistično vlogo, vendar kot nekakšni zaščitniki afriških »na novo ujetih narodov«, ki ne morejo sami poskrbeti za svoj obstoj. Avtorica članka (in učitelj) pokaže na prikaz Afričanov kot »napol hudičev« in »napol otrok« (»half-devil«, »half-child): ko Afričani ravnaajo negativno, so le napol zli, kot storijo nekaj nepričakovanega, pozitivnega, so napol otročad, torej nimajo enakovrednega statusa kot »pravi« narodi. S tem napovemo temo učne ure.

Prvi del učne ure, ki traja deset minut, temelji na frontalni obliki in metodi razlage, kjer dijaki zapisujejo razlago, ki je s Powerpoint projekcijo projicirana na platno. Učiteljeva razlaga temelji na tem, da so Evropa in njeni učbeniki vedno gledali Afriko skozi svoje oči in ne oči Afričanov, ki drugače dojemajo dogajanje na njihovi celini. Učbeniki izražajo odpor do izkoriščevalskih politik v času kolonij, hkrati pa predstavljajo, kako je Evropa Afričanom prinesla evropske civilizacijske pridobitve, ki označujejo »pravo pot« v družbeni napredek (politična ureditev, religija, vzroce načinov življenja itn.). Tudi danes je Afrika predstavljena kot nerazvit svet, ki potrebuje pomoč za preživetje, čeprav je njeno materialno stanje v veliki meri pogojeno z ravnanji držav, ki se smatrajo za razvite. Afriška ljudstva so bila zmožna materialno spodobno živeti že pred prihodom Evropejcev in uveljavitvijo sodobnega

²⁵³ Prav tam, 682.

²⁵⁴ Cvirn, J.; Studen, A. (2010). *Zgodovina 3. Učbenik za tretji letnik gimnazije*. Ljubljana: DZS, str. 92-93.

kapitalizma, evropska dominacija pa je to stanje pogosto močno poslabšala. Ta del učne ure vključuje tudi metodo dela z IKT, kjer učitelj dijakom pokaže izseke dokumentarnega filma »Pedro Opeka, dober prijatelj«²⁵⁵. Dijaki iz teh izsekov prepoznajo trenutno stanje v Afriki in spoznajo, da so tudi Afričani zmožni sami preživeti, če so pravilno usmerjeni.

V drugem delu učne ure, ki traja petnajst minut, se izvede oblika skupinskega dela, kjer z različnimi rešujejo delovne liste na različne teme. Pri prvi nalogi morajo dijaki z metodo dela z zemljevidom²⁵⁶ napisati države, ki so imele kolonije v Afriki do prve svetovne vojne (VB, Francija, Nemčija, Belgija, Portugalska), značilnosti podnebja in drugih življenskih pogojev, ter kako to vpliva na poselitev Afrike (puščavsko, zmerno, tropsko, mediteransko podnebje; več poselitev kjer so boljši pogoji za preživetje) pri drugi morajo naštet vzroke, ki so privedli do današnjega dojemanja Afrike (suženjstvo, nepomembnost Afrike, neznana celina ...), za zadnjo nalogo pa morajo analizirati problem razvite Evrope in nerazvite Afrike (analiza mora vsebovati razloge za delitev razvite in nerazvite celine, kako pride do take delitve in kaj pomeni ta delitev za dojemanje posamezne celine).

V zaključku učne ure, ki traja deset minut, je zaključno preverjanje delovnih listov.

Učna ura se tudi medpredmetno povezuje. Dobro se povezuje z geografijo (prikaz držav na zemljevidu ...) in z angleščino (branje uvodne pesmi v izvorniku, bralno razumevanje, prevod, lastno razumevanje in interpretacija).

ZAKLJUČEK

Cilj učne ure je dijake seznaniti z afriško zgodovino, ki se je sicer pri pouku ne obravnava, drugi cilj pa je, da se dijaki zavedo poenostavljenega evropocentričnega pogleda na Afriko in kako je do njega prišlo. Tretji cilj pa je, da dijaki začnejo kritično razmišljati o današnji vmeščenosti Afrike v svetu, o izkoriščevalski politiki sodobnega kapitalizma in o humanitarnih organizacijah, ki nimajo pravih vzvodov, da bi pomagali Afričanom. Učna ura, ponuja eno od možnosti, kako priti do navedenih ciljev.

²⁵⁵ Povezava do dokumentarnega filma se nahaja med viri na koncu naloge.

²⁵⁶ Council of Europe. Shared Histories: For an Europe Without Dividing Lines, str. 613.

VIRI IN LITERATURA

- Cvirn, J.; Studen, A. (2010). Zgodovina 3. Učbenik za tretji letnik gimnazije. Ljubljana: DZS.
- Gabrič, A., Režek M. (2011). Zgodovina 4. Učbenik za četrti letnik gimnazije. Ljubljana: DZS.
- Ki-Zerbo, J. (1977). Zgodovina Črne Afrike. Kranj: Založba Borec.
- Mlacovič, D.; Urankar, N. (2010). Zgodovina 2. Učbenik za 2. letnik gimnazije. Ljubljana: DZS.
- Council of Europe. Shared Histories: For an Europe Without Dividing Lines. http://www.coe.int/t/DG4/EDUCATION/HISTORYTEACHING/Projects/SharedHistories/SharedHistories_en.asp (Datum dostopa: 20. november 2014).
- RTV Slovenija. Pedro Opeka, Dober prijatelj. <http://ava.rtv slo.si/predvajaj/pedro-opeka-dober-prijatelj-dokumentarni-film/ava2.124146347/> (Datum dostopa: 20. 11. 2014).
- Učni načrt, Gimnazija: Zgodovina. http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2014/programi/media/pdf/un_gimnazija/un_zgodovina_280_ur_gimn.pdf (Datum dostopa: 18. 11. 2014).

POVZETEK

V članku je predstavljena ideja za izvedbo učne ure pri pouku zgodovine za 4. letnik gimnazij, ki obravnava afriško zgodovino, vendar je ta predstavljena s perspektive domačih, avtohtonih afriških prebivalcev. Vsebina v nalogi tako izpostavlja problematike, kot so na primer suženjstvo, uničevanje avtohtonih kultur, izkoriščanje naravnih virov, postkolonializem in vpliv tujih velesil na revščino v Afriki. Pri tem ne gre za obravnavo nove učne snovi v skladu z učnim načrtom, ampak se kot zanimivost predstavi tudi nekatere nove vsebine. Idejo za takšno uro je dal seminarski članek Luise Black z naslovom »History from an African Perspective« v elektronskem učbeniku »Shared Histories: For a Europe Without Dividing Lines«, ki opozarja na prevlado močno evropocentričnega pogleda na afriško zgodovino v zgodovinski znanosti.

ROK KASTELIC: NOV POGLED NA SVET

UVOD

Pouk zgodovine prinaša učencem in dijakom izjemno pomembne vsebine, za katere se mora učitelj potruditi, da jim predstavljajo izziv in jih tako kolikor je mogoče pritegnejo. S primerno zahtevnostjo je mogoče pričakovati, da jih bodo učenci oz. dijaki vzeli za svoje – torej, jih premislili, preslikali na svoje razumevanje sveta in jih nato tudi ponotranjili. Vsaka učna vsebina mora razvijati mladostnikov in mu omogočati boljše razumevanje sveta in kvalitetnejše življenje v njem. Da lahko računamo s takšnimi učinki, je nujno, da učitelji uporabljajo aktualizacijo in tudi medpredmetne povezave, saj lahko s tem spodbudijo integracijo poznavanja v življenje. Kot tovrstno aktualizacijo lahko razumemo vsakršno prilagoditev pouka na dijakom znane procese in dogodke iz njihovih življenj.²⁵⁷

Članek je namenjen kratki predstavitvi izbrane tematike, njene zastopanosti v učnem načrtu za splošno gimnazijo, ter predstavitvi konkretne učne ure z naslovom *Nov pogled na svet* z uporabo elektronskega učbenika *Shared Histories for a europe without dividing lines* ter predstavitvi teoretični del izvedbe omenjene učne ure, ki obravnava družbena gibanja po letu 1960 in človekove pravice.

NOV POGLED NA SVET V UČNIH NAČRTIH ZGODOVINE ZA GIMNAZIJO V SLOVENIJI

V učnem načrtu za splošno gimnazijo najdemo zelo veliko učnih ciljev, ki se neposredno ali pa tudi posredno navezujejo na nov pogled v 60.-ih letih 20. stoletja in pojmovanje človekovih pravic, ki takrat močno zaznamuje družbo. Obvezni cilji so naslednji:

»Dijaki/-nje:

- sklepajo in utemeljijo pomen znanja zgodovine za današnji čas;
- razložijo večperspektivni pogled na zgodovinsko dogajanje;
- ugotavljajo vzroke za nastanek različnih zgodovinskih interpretacij posameznih zgodovinskih dogodkov, pojavov ali procesov;
- analizirajo/ocenijo dosežke v razvoju demokracije v posameznih obdobjih;
- analizirajo in ocenijo uspeh demokratičnih procesov danes;
- ključne dogodke, pojave in procese umestijo v ustrezen zgodovinski čas in prostor;

²⁵⁷ SSKJ, 2014, URL: <http://url.sio.si/e4j> (23. 11. 2014).

- razvijajo spretnost zbiranja in izbiranja informacij iz različnih medijev, kritično presodijo njihovo uporabno vrednost;
- oblikujejo svoje sklepe, mnenja, stališča, interpretacije;
- razvijajo socialne spretnosti pri različnih oblikah sodelovalnega učenja;
- razvijajo pozitiven odnos do pomena spoštovanja človekovih pravic, enakosti in demokracije;
- razvijajo pozitiven odnos do pomena vzpostavljanja in ohranjanja medkulturnega dialoga in strpnosti;
- razvijajo sposobnost različnih oblik komunikacije.«²⁵⁸

Poleg navedenih učnih ciljev se v učnem načrtu nahaja tudi ogromno pričakovanih učnih rezultatov, ki navajajo pričakovanja s področja, ki ga obravnavamo v pričujočem članku. Vsekakor bi bilo mogoče narediti o tej tematiki in njeni zastopanosti v šolskem procesu mnogo obsežnejšo študijo, ki bi lahko še bolj eksplicitno in natančno determinirala vzroke, zakaj je prav poznavanje in razumevanje tovrstnih vsebin ključnega pomena za kritično vrednotenje današnje družbe, sprejemanja odgovornosti do družbe in posameznikov ter širjenja kulture strpnosti, če že ne ljubezni, do drugače mislečih.

V učbeniku *Zgodovina 4* za gimnazije, se tema družbenih gibanj v 60.-ih letih nahaja v nepričakovano majhnem obsegu – na slabih treh straneh.²⁵⁹ Je pa tematika dobro razdelana v elektronskem učbeniku *Shared histories for a europe without dividing lines*, v podpoglavju *Skupne vrednote* glavnega poglavja *Evropa in svet*.²⁶⁰ Iz tega besedila izhajamo tudi pri izvedbi te konkretne učne ure, za katero pa lahko napišemo tudi, da jo krasi precej medpredmetnega

²⁵⁸ Kunaver, V., Brodnik, V. (2008). Učni načrt. *Zgodovina*, str. 37-39, 41-43. URL: http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2014/programi/media/pdf/un_gimnazija/un_zgodovina_280_ur_gimn.pdf (23. 11. 2014);

Tem ciljem pa sledijo še izbirni cilji, ki jih navajam tu v opombi. »Dijaki/-nje:

- raziščejo značilnosti prvih organiziranih gibanj za človekove pravice;
- primerjajo uspeh gibanj za pravice žensk v posameznih obdobjih 20. stoletja;
- ocenijo pomen deklaracije o človekovih pravicah;
- raziščejo in primerjajo nekatere kršitve človekovih pravic v 20. stoletju;
- ocenijo delovanje posameznih civilnodružbenih gibanj v novejši zgodovini;
- razvijajo pozitiven odnos do odgovornega in kritičnega državljanstva;
- obsodijo množično kršenje človekovih pravic
- raziščejo spremembe v izrabi prostega časa;
- analizirajo ekološka vprašanja in načine njihovega reševanja.«

Prav tam.

²⁵⁹ Dolenc, D., Gabrič, A. (2002). *Zgodovina 4*. Učbenik za 4. letnik gimnazije, str. 197-199.

²⁶⁰ *Shared histories for a europe without dividing lines*. (2010), str. 618-641. URL: http://www.coe.int/t/DG4/EDUCATION/HISTORYTEACHING/Projects/SharedHistories/SharedHistories_en.asp (23. 11. 2014).

povezovanja. Takšne povezave najdemo tako z glasbo, angleščino, sociologijo in tudi likovno umetnostjo.

IZVEDBA UČNE URE NOV POGLED NA SVET

Uvodni del: UVAJANJE (10 minut)

Ob začetku učne ure dijakom zavrtimo pesem Imagine Johna Lennona v UNICEF priredbi iz leta 2014. Dostopna je na https://www.youtube.com/watch?v=RM_vO8nOAmU.

Po posnetku se pogovorimo z dijaki, zakaj mislijo, da so vsi ti ljudje sodelovali pri UNICEF-ovem projektu snemanja stare Lennonove pesmi. Izpostavimo, da so v središču vrednote, ki jih zagovarja besedilo pesmi.

Osrednji del: RAZGOVOR IN OBRAVNAVANJE NOVE UČNE SNOVI (30 minut)

Iz uvodnega dela preidemo z nadaljnjo razpravo o teh vrednotah in ali jih tudi oni prepoznavaajo kot svoje. Temu sledi prikaz grafita z napisom Imagine, ki je vzeta iz e-učbenika skupaj z besedilom pesmi.²⁶¹ Grafit razložimo oz. ovrednotimo. Povemo dve razlagi, kaj sporoča simbol, ki je viden na sliki; znak proti nuklearnemu oboroževanju ter znak proti religiji.

Sledi skupinsko delo. Dijake razdelimo v pet skupin, ki imajo 15 minut časa, da odgovorijo na zastavljena vprašanja oz. probleme, ki jih je potrebno ovrednotiti s pomočjo učbenika, ki ga imajo ter znanja, ki so si ga o tematiki pridobili v predhodnih urah, ko smo že obravnavali odpor proti vojni v Vietnamu. Vprašanja za skupine, ki so povzeta po e-učbeniku, so sledeča:

1. Na kakšen način so nagnjenja in vedenja določena s strani skupnih kulturnih vrednot? Kdo so hipiji in zakaj se pojavijo?
2. Kako prepoznati različne ekonomske/družbene vzvode struktur, ki podpirajo socialna ravnanja in politične institucije?
3. Naša družbena ravnanja bodo imela vpliv na pomembne dogodke, ki jih mi ne moremo enostavno predvideti. Se strinjate s tem? Navedite dogodke in procese, ki so pripeljali do volilne pravice žensk.

²⁶¹ Prav tam, str. 635.

4. Analizirajte politični diskurz v svojem zgodovinskem kontekstu. Opredelite vrednote, ki ga vzpostavljajo in tiste, ki jih ta zagovarja. Kakšna je izmenjava vrednot med državno politiko in družbo?²⁶²

5. Kako gleda John Lennon na religijo? Ali mislite, da bi družba brez religije živela bolje kakor religiozna družba? Kako sta povezana nasilje in religija?

Po preteku 15 minut se skupinsko delo zaključi in sledijo kratki povzetki skupin. Učitelj moderira dogajanje in skrbi, da vsi sodelujejo in imajo možnost predstaviti svoje mnenje.

Zaključni del: PONOVI TEV IN DODATNO DELO (5 minut)

Učitelj povpraša dijake, če bi si kdo želel opravljati dodatno raziskovalno delo iz te tematike, saj so vsebine nadvse privlačne in aktualne. Potem predvaja pesem Imagine v originalni izvedbi Johna Lennona z besedilom. Dostopna je na:

<https://www.youtube.com/watch?v=cwgKmXLLzT8>

Med pesmijo ima učitelj možnost še kaj dodatno pokomentirati - vendar naj pri tem ne pretirava.

ZAKLJUČEK

Nov pogled na svet, h kateremu je veliko prispevalo družbeno dogajanje v šestdesetih letih minulega stoletja, je vsekakor tematika h kateri lahko kot učitelji zgodovine pristopimo z velikim navdušenjem, hkrati pa tudi z zavedanjem, da je naše poučevanje tako izobraževalne kot tudi vzgojne narave. Vedenjski vzorci, ki so se takrat razširili, so naši družbi dobro poznani, kar pa pomembnosti vsebine nič ne zmanjša, saj jo je potrebno še oplemenititi z globinskim razumevanjem in tudi vzgojo v vrednotah, ki jih zasledimo tudi v učnem načrtu. S pestrostjo učnih oblik (frontalna, skupinska, individualna) in metod (razlaga, razgovor, delo z IKT, izkustveno učenje, metoda grafičnih izdelkov, metoda zvočne demonstracije) ter primerno aktualizacijo je mogoče zgodovinsko vsebino kvalitetno približati sodobni mladini.

²⁶² Prav tam, str. 636.

VIRI IN LITERATURA

- Dolenc, D., Gabrič, A. (2002). Zgodovina 4. Učbenik za 4. letnik gimnazije, DZS, Ljubljana.
- Kunaver, V., Brodnik, V. (2008). Učni načrt. Zgodovina. Ljubljana : Ministrstvo za šolstvo in šport : Zavod RS za šolstvo. URL:
http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2014/programi/media/pdf/un_gimnazija/un_zgodovina_280_ur_gimn.pdf (23. 11. 2014).
- Shared histories for a europe without dividing lines. (2014).
http://www.coe.int/t/DG4/EDUCATION/HISTORYTEACHING/Projects/SharedHistories/SharedHistories_en.asp (23. 11. 2014).
- SSKJ (pojem: Aktualizacija), 2014, URL: <http://url.sio.si/e4j> (23. 11. 2014).
- Youtube (John Lennon - Imagine), 2014, URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=cwgKmXLLzT8> (23. 11. 2014).
- Youtube (UNICEF - Imagine), 2014, URL:
https://www.youtube.com/watch?v=RM_vO8nOAmU (23. 11. 2014).

POVZETEK

Vsebine pouka zgodovine so ključnega pomena za človekov kvaliteten razvoj, zato jih je potrebno primerno približati vsakemu učencu oz. dijaku. V pričujočem članku pokažem, kako to storiti pri tematiki novega pogleda na svet in dožemanja človekovih pravic iz 60.-ih let 20. stoletja. Učna ura je razčlenjena na uvodni del, v katerem si pogledamo video in ga pokomentiramo, osrednji del, kjer imamo skupinsko delo in poročanje skupin, ter zaključni del v katerem prek videa znova osvetlimo obravnavane zgodovinske vsebine. Razumevanje tega novega pogleda na družbo in njene vrednote je bistvenega pomena tudi za današnji čas, saj le na tak način postaja zgodovina učiteljica modrosti.

Avtorji prispevkov:

*Casar Tamara
Dačić Uršula
Dermastija Barbara
Furlan Maja
Goltnik Petra
Gorjup Brigita
Hotić Marsel
Ivanetič Kaja
Jazbec Kristina
Jeršin Jonatan
Kastelic Rok
Klinar Maja
Leben Sabina
Lesjak Frančka
Malinovič Tibor
Oven Damjan
Pečkaj Urška
Pertinač Tjaša
Peternelj Jan
Planinšek Špela
Pogačnik Tadej
Sadar Lara
Sirk Martina
Sirše Maja
Tratnik Peter
Trontelj Nik
Žagar Mirjana
Žgavec Ivan*

**Naslov: Prispevki k didaktiki zgodovine,
Letnik XIII, št. 1**

ISSN: 1581-8713

Urednica: Danijela Trškan

Oblikovalka: Danijela Trškan

*Copyright © Oddelek za zgodovino Filozofske fakultete UL
(za potrebe predmetov Didaktika zgodovine I, Didaktika
zgodovine II, Pedagoška praksa iz zgodovine, Terensko
delo pri zgodovini v osnovni in srednji šoli)*

Ljubljana

2015